

NAPREJ V SREDNJI VEK?

številka 21

maj 2012

Intervju
Dr. Ljubo Bavcon
Zafire Vrba

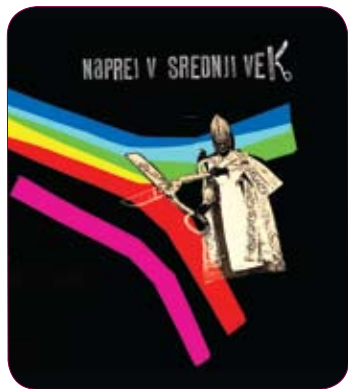
Rekatolizacija
In nomine deus

In memoriam
Frenk Fidler

i na piko
Brez bolezn
ni zdravja

narobe .
revija,
kjer je
vse prav.

Narobe ti šenkamol!

Na naslovnici je zgodba iz letošnje Parade Ponosa, ki opozarja, da nas nekateri s svojo politiko izključevanja želijo ponovno zvabiti nazaj v srednji vek. Rezanje trakov mavrice »ponazarja nevarnost delitve družbe na tiste, ki si zaslužijo pravice, in na brezmočne ter brezpravne posameznike,« poudarjajo v Društvu Parada ponosa. Avtor podobe je Vasja Lebarič.

Narobe. Revija, kjer je vse prav.
Letnik VI, številka 21
Maj 2012

ISSN 1854-8474

Urednik: Roman Kuhar
[narobe.urednik@gmail.com]

Sodelovali so: Aleš Zobec, Ana Janjevak, Anamarija Šporčič – Janis, Andrej Zavrl, Barbara Rajgelj, Damjan Vavh, Eva Gračanin, Irena Woelle, Jasna Magič, Katarina Majerhold, Lothar Orel, Luka Pieri, Mihael Topolovec, Mitja Blažič, Nani Poljanec, Suzana Tratnik, Taja Borštinar, Tonči Kuzmanič, Zala Hriberšek

Lektorica: Zala Hriberšek

Urednica fotografije: Nada Žgank

Kolaž na naslovnici: Vasja Lebarič

Oblikovanje: Irena Woelle

Izdaja: Društvo informacijski center Legebitra
Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana

Vodja projekta: Simon Maljevac

Tisk: Tiskarna Pleško

Naklada: 800 izvodov

Revija je izšla ob finančni podpori ŠOU (Študentska organizacija Univerze v Ljubljani), Urada RS za mladino, Urada za mladino MOL in Študentske organizacije Slovenije.

Revija *Narobe* je objavljena pod licenco Creative Commons [priznanje avtorstva + nekomercialno]. Licenca je dostopna na www.creativecommons.si

Narobe ti šenkamo!

Zadnje ...

V začetku maja sta se dve krovni gbltq-športni organizaciji FCG in GLISA dogovarjali o ponovni združitvi svetovnih gbltq-športnih iger, ki so zaradi sporov v zadnjih letih potekale kot *Gay Games* in *Out Games*, a dogovora niso dosegli. Predsednik slovenske gblt-športne organizacije *Out in Slovenija* Andrej Pišl obžaluje dejstvo, da leta 2018 ne bodo organizirane enotne svetovne Igbtq-igre. »Out in Slovenija se je podobno kot večina evropskih klubov zavzemala za združitev dogodkov, saj smo skupaj močnejši. Kot člani obeh organizacij obžalujemo tak rezultat in sporočamo, da se bomo trudili in zavzemali za enoten dogodek v prihodnje.« (Če bi vas le v roke dobila Salome ...)

»Vedno sem verjel, da bi morali homoseksualce obravnavati enakovredno in pošteno. Do zdaj sem bil zadržan pri uporabi besede poroka, saj sem prepričan, da vzbudi močna tradicionalna in verska čustva, zato sem menil, da je dovolj, če imajo istospolni pari pravico do sklenitve civilne zveze. [...] Ugotovil sem, da nedopuščanje poroke ljubečim istospolnim parom v njihovih očeh in v očeh njihovih otrok pomeni, da niso enakopravni državljani. [...] Prepričan sem, da morajo istospolni pari imeti priložnost za poroko.« S temi besedami je ameriški predsednik Barak Obama na svojem blogu in v intervjuju za ABC News kot prvi ameriški predsednik v času predsedovanja javno podprl homoseksualne poroke. Še več: podporo je izrekel v volilnem letu, zato bo to vprašanje bržkone eno od pomembnih tem volilne kampanje. Najverjetnejši republikanski kandidat Mitt Romney se je na Barakovo podporo odzval s šokantno ugotovitvijo. Dejal je, da poroka pomeni zvezo med moškim in žensko.

Medtem ko listate *Narobe*, se nekje po Ljubljani vozi avtobus, odet v mavrične barve letošnje Parade ponosa. (OK, razen če ni ura tri ponoči. Tako popedenanega javnega prometa pa v Ljubljani pač nimamo ...) Odlična ideja, katere realizacijo je omogočila skupnost sama z zbiranjem finančnih sredstev. Bravo!

Naročite si *Narobe* na dom po pošti

www.narobe.si

[rubrika: naročanje]

Narobe na

www.facebook.com

[išči: Revija Narobe]

NAIVNO PRIČAKOVANJE

Leta 1995 je v slovenske medije pricurjala vest, da je nek duhovnik na policijo prijavil primer izsiljevanja. Izsiljeval ga je fant, s katerim sta se dajala dol. Zgodba je kmalu dobila še dodatne razsežnosti: omenjeni fant ni »zadovoljeval« zgolj enega duhovnika, pač pa štiri – in vse to je posnel s kamero.

Rimskokatoliška cerkev je zgodbo poskušala čim bolj utišati in skriti. V javnost so poslali le skopo obvestilo, da homoseksualnost po civilnem pravu v Sloveniji ni kaznivo dejanje. Dodali so še, da bo omenjene duhovnike doletela moralna kazen.

No, te bi morala biti zaradi svojega farizejstva deležna kar cerkev kot taka: ko jim »paše«, se sklicujejo na civilno pravo, ko pa so v igri abortus, človekove pravice in kar je še takega, pa jim civilno pravo kar naenkrat ne diši več in ga poskušajo prikrojiti po svoje. Pri tem jih, kakopak, spodbuja papež. Leta 1992 je na primer Kongregacija za verski nauk izdala *Nekaj razmislekov glede zakonodajnega predloga o nediskriminaciji homoseksualnih oseb*, v katerih izraža zaskrbljenost zaradi zakonodaje, ki prepoveduje diskriminacijo na osnovi spolne usmerjenosti. Trdijo, da tu ne gre za varstvo človekovih pravic, saj spolna usmerjenost ni lastnost, ki bi bila lahko primerljiva z, na primer, raso, etnično pripadnostjo ali spolom. Spolna usmerjenost je, pišejo, »objektivna močnja, ki vzbuja moralno zaskrbljenost«. V nadaljevanju dokumenta nato ločijo med pravično in nepravično diskriminacijo in trdijo, da homoseksualcem sicer pripadajo pravice tako kot drugim, a te niso absolutne. Povsem sprejemljivo se jim zdi, da država »omeji izvajanje teh pravic v primeru kužnih ali duševno bolnih oseb, da

bi [s tem] zavarovala splošno dobro.« In še konkretnije: »So področja, za katera velja, da upoštevanje spolne usmerjenosti oseb, pri, na primer, oddaji otrok v posvojitve ali rejništvo, pri zaposlovanju učiteljev ali športnih trenerjev, in v primeru vojaškega nabora, ni *nepravilna* diskriminacija.«

Kaj se je zgodilo s štirimi duhovniki, ki jih omenjam v uvodu, ne vem. A po vseh svinjarajah, ki jih je RKC počela okrog Družinskega zakonika, se zastavlja vprašanje, ali je naša dobronamerna politika neavtiranja, res na mestu. Pred časom sem delal intervjuje z gejevskimi prostitutami, ki so vsi po vrsti med svojimi strankami omenjali tudi duhovnike. Te je moč najti na marsikaterem gejevskem placu, kjer iščejo seks z »našimi fanti«. Dolgo časa sem verjel, da bi bilo nepošteno avtirati take in podobne tiče, ki iščejo le seksualno zadovoljitev, v javnosti pa ne nastopajo proti nam. Ampak, hej, ti duhovniki – čeprav se ne pojavljajo na televiziji – so aktivni del RKC, ki sistematično tepta pravice istospolno usmerjenih. Tudi ti duhovniki ob nedeljah s sklonjenimi glavami mašujejo in med oznanili berejo pastirska pisma. Res je, niso v prvih vrstah, a z natančnim pogledom jih je moč videti tam zadaj.

Po padcu Družinskega zakonika so se – če gre verjeti socialnim omrežjem – ljudje na veliko izpisovali iz cerkve. Ampak: mar ne bi morali biti prav duhovniki tisti, ki bi prvi izstopili iz cerkve? Če res verujejo v sporočilo svoje vere – ljubi svojega bližnjega kot sam sebe – in če res verjamejo v to, kar učijo, potem bi morali iz cerkve izstopati v dolgi vrsti. Pa te vrste nisem videl.

ROMAN KUHAJ, UREDNIK

Kazalo

- 2 **Novice od tu**
- 5 **Novice od tam**
- Komentar**
- 7 **Anamarija Šporčič: Catholicism's Next Top Model**
- 7 **Jasna Magič: Iluzija svobodne izbire**
- Intervju**
- 8 **Dr. Ljubo Bavcon: O ceni demokracije**
- 11 **Zgodilo se je pred ...**
- Tema**
- 10 **Rekatolicizacija: In nomine deus**
- 17 **Zakonik**
- Pepel**
- Kolumna**
- 18 **Barbara Rajgelj: Vsak vse dela zase**
- 19 **Andrej Zavrl: Stockholmski sindrom**
- Šola**
- 20 **Homofobija na naši šoli?**
- Starši**
- 22 **Družinska skrivnost: moj otrok je gej/lezbijka**
- Trans**
- 24 **Operacija v osmih korakih**
- Te(r)orija**
- 26 **Tonči Kuzmanič: 2012 – kva dogaja?**
- Knjiga**
- 28 **Brane Mozetič: Ontologija spomina**
- 29 **Tatjana Greif: Z margine se vidi boljše**
- 32 **Teater**
- 33 **Pogled nazaj**
- Plošča**
- 34 **Jesus Christ Superstar**
- Film**
- 36 **Pobalinka (Tomboy)**
- Intervju**
- 38 **Zafire Vrba: Naslednji terek se bom ločil ...**
- 41 **Pet dobrih: Simona Semenič**
- Turist**
- 42 **Mikonos: košček gejevskih nebes**
- 43 **Slovarček**
- In memoriam**
- 44 **Frenk Fidler (1943 – 2012)**
- i na piko**
- 48 **Suzana Tratnik: Brez boleznih ni zdravja**

Mavrične družine so

25. marca, na materinski dan, so volivke in volivci s 54,63 % glasovi zavrnili uveljavitev Družinskega zakonika. Za jih je glasovalo 45,37 %. Referenduma se je udeležilo okrog 30 % volivk in volivcev, drugi so ostali doma. V veljavi tako ostajata Zakon o zakonski zvezi in družinski razmerjih in Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti. Je pa debata o Družinskem zakoniku vsem v Sloveniji in regiji jasno in glasno povedala, da mavrične družine v Sloveniji obstajajo. Da v njih odraščajo otroci, ki jih pravo ne bo moglo več dolgo ignorirati.

Priprave na referendum

Foto: dnevniki.si

Referendum o Družinskem zakoniku je dovolilo Ustavno sodišče, ki je svoj sklep, z dne 8. decembra 2011, objavilo 27. decembra. Pobudnice in pobudniki referenduma o Družinskem zakoniku so zakonsko predpisanih 40.000 podpisov zbrali že 6. januarja. Aleš Primc, predstavnik Civilne iniciative za družino in pravice otrok, je obljubil, da bo v roku enega tedna vložil zahtevo za razpis referenduma. Obljubo je požrl, saj so javnomnenjske ankete kazale visoko podporo Družinskemu zakoniku. 29. januarja je Družinska pobuda pod vodstvom Tomaža Meršeta vsem zainteresiranim akterjem

referenduma o Družinskem zakoniku poslala osnutek »kompromisnega« predloga sprememb Družinskega zakonika, se pravi »kompromis« kompromisa. Rok za vložitev podpisov za razpis referenduma bi se namreč iztekel 11. februarja. Ker »kompromisni« predlog ni dobil zadostne podpore v Državnem zboru, je Primc obžaloval, ker v politiki ni pripravljenosti za pogovor, in dodal, da bodo zato »prisiljeni vložiti podpise za referendum«.

Več kot 42.000 podpisov so s spuščanjem belih golobov v zrak in recitiranjem pesmi Toneta Pavčka »Starši« vložili 3. februarja. Še istega dne je zaradi zlorabe očetove pesmi javno protestirala pesnikova hči Saša Pavček.

Gibanje za Družinski zakonik

Po potrditvi datuma referenduma (25. marec) je bilo v Državnem zboru določeno, da se predreferendumska opravila lahko pričnejo 13. februarja, 24. februarja pa tudi uradna kampanja.

3. februarja se je Gibanje za Družinski zakonik, koordinacija civilno-družbenih organizacij in političnih strank v Mestnem muzeju v Ljubljani, prvič predstavilo javnosti. Njen koordinator je bil Miha Lobnik. Člani gibanja so se zavzeli za argumentirano, konstruktivno in strpno predreferendumsko kampanjo. Med drugim so po vsej Sloveniji organizirali skoraj 50 okroglih miz o Družinskem zakoniku.

Laži in zavajanja

Nasprotniki Družinskega zakonika so se zanašali na to, da ljudje zakonika ne bodo prebrali, zato so v kampanji lagali in zavajali. Strašili so, da zakonik spodbuja trgovino z otroki, proti čemur se je ostro izreklo Društvo Ključ – center za boj proti trgovini z ljudmi. Društvo za nenasilno komunikacijo – DNK so obtožili, da proračunska sredstva, ki jih dobijo za izvajanje svojih programov, namenja referendumski kampanji za Družinski zakonik. Ob tem so pri DNK v izjavi za javnost zapisali,

da »v nevladnih organizacijah poleg sofinanciranih programov za zaščito človekovih pravic marsikaj naredimo brezplačno.«

Potem so se predvsem po medmrežju začele širiti napačne interpretacije Družinskega zakonika, zlasti v povezavi s cepljenjem in vegetarijanstvom. Po tej interpretaciji naj bi centri za socialno delo staršem otroka odvzeli, če otroka ne bi cepili oz. bi ga vegetarijansko prehranjevali. Vrhovna sodnica dr. Mateja Končina Peternel je ob tem povedala: »Po ustavi so starši tisti, ki imajo pravico odločati o vseh vprašanjih v zvezi s svojim otrokom. Država lahko v to njihovo pravico poseže le v primeru, ko starši s svojim ravnanjem otroka resno ogrožajo.«

Podporniki in podpornice

Ne nujno v tem vrstnem redu: Gibanje za družinski zakonik, ki vključuje: Zavod za družinski zakonik, Ženski lobi Slovenije, Mirovni inštitut, Kampanjo Za vse družine, Študentsko organizacijo Univerze v Ljubljani, Liberalno akademijo, Za prostore svobode, Pozitivno Slovenijo, Socialne demokrate, Državlansko listo Gregorja Viranta, TRS, Zares, LDS, SMS-Zelene Slovenije ter posamezniki in posameznice, ki podpirajo Družinski zakonik. Zakon so podprli še: Zbornica kliničnih psihologov Slovenije, Akademija za demokracijo, člani in članice Oddelka za socialno pedagogiko Pedagoške fakultete v Ljubljani, Društvo psihologov Slovenije,

Gibanje 15o, YHD – Društvo za teorijo in kulturo hendikepa, Fakulteta za socialno delo, Stranka enakih možnosti, Stranka ekoloških gibanj Slovenije – SEG, Demokratska stranka dela – DSD in mnogi drugi. Hvala.

Ciciban, Cicifuj

Sredi referendumске kampanje za Družinski zakonik je Mlada Slovenija (MSi), podmladek stranke Nova Slovenija (NSi), na svoji spletni strani objavila ogorčen odziv na kratko otroško zgodbo z naslovom Očka, ki jo je za revijo Ciciban napisala novinarka Maja Lupša, babica deklice Ane, ki jo vzgajata njena očeta. Zgodba tako govori o Anini družini, družini z dvema očetoma.

V MSi so »ogorčeni nad neokusno referendumsko kampanjo, ki jo vodijo zagovorniki Družinskega zakonika«. Zapisali so, da za dosego uveljavitve Družinskega zakonika »ne izbirajo sredstev, saj so za to uporabili celo otroke nižjih razredov osnovne šole.« Zgodbi očitajo »propagiranje« istospolne partnerske skupnosti v času referendumске kampanje. Revija Ciciban oz. založba Mladinska knjiga je v odziv na izjavo Mlade Slovenije napisala pojasnilo, da je revija v zadnjih petnajstih letih objavila veliko zgodb o otrocih in družinah z različnimi problemi. Zapisali so, da so v marčevski številki objavili pet zgodbic, ki govorijo o različnih oblikah odnosov med starši in otroci, s katerimi so želeli pokazati, da lahko otroci živijo v različ-

nih oblikah skupnosti in da je prav, da svojih vrstnikov ne stigmatizirajo, če prihajajo iz okolij, kjer veljajo drugačna pravila kot v njihovi primarni družini.

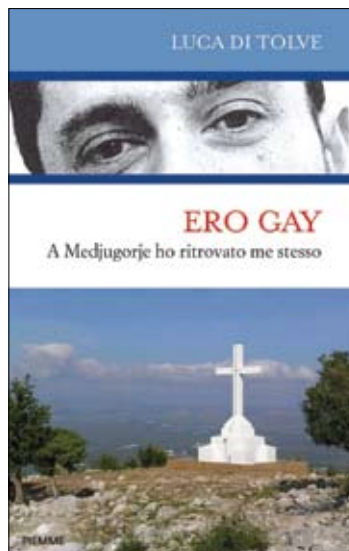
ŠKUC 40 let, 1972 – 2012

Letos ŠKUC praznuje 40. obletnico svojega bogatega delovanja. Nastal je leta 1972 tudi kot posledica slovenskega študentskega gibanja med leti 1968 in 1972, ki je zahtevalo družbene spremembe in nasprotovalo obstoječemu družbenemu sistemu. Škučeve ustvarjalke in ustvarjalci so bili med prvimi na mnogih področjih alternativne kulture v Sloveniji in tedanji Jugoslaviji: glasbe, likovnih in intermedijskih umetnosti, gledališča, filma in literature. Zelo pomembna področja delovanja so tudi gibanje LGBT, založništvo, informiranje mladih, zdravstvene, preventivne, socialne, festivalske in klubske dejavnosti. V Škucu so se formalno organizirala tudi prelomna nova družbena gibanja, delujoča v osemdesetih letih.

Predavanje Luce di Tolve

V okviru Škofijskih dnevov mladih Zadihaji, ki ga koprška škofija pripravlja za svoje mlade vernike, je bilo v Šolskem centru Postojna za 28. april napovedano predavanje Luce di Tolveja. Gre za kontroverznega »nekdanjega geja« iz Italije, ki trdi, da se je s pomočjo t. i. »reparativne terapije« ameriškega kliničnega psihologa Josepha Ni-

colosija in Marije iz Medžugorja iz homoseksualca spremenil v heteroseksualca.

Ravnateljica Helena Posega Dolenc in pomočnica ravnateljica Mirjam Počkar sta gostoljubje predavanju po javnem protestu bivših dijakov in dijakinj Šolskega centra Postojna, nekaterih drugih skupin ter posameznic in posameznikov odrekli. Predavanje pa se nato odvijalo v prostorih župnije v Postojni. Debata o tem, ali je homoseksualnost bolezen, je spet dobila svoj prostor na tej strani Alp.

O človekovih pravicah tudi Zavod Kul.si

Foto: mladina.si

Na vsakoletno srečanje predstavnikov in predstavnic nevladnih organizacij (NVO) z zunanjim ministrom Karlom Erjavcem na temo človekovih pravic sta bila letos objavljena tudi Kul.si – Zavod za družino in kulturo življenja ter Iskreni.net. Zavod Kul.si je ustanovil pater dr. Tadej Strehovec, Aleš Primc pa je skupaj z zavodom tri leta vodil kampanjo proti Družinskemu zakoniku in kampanjo proti človekovim pravicam gejev in lezbijk. Na srečanje sta bila tako kot vsako leto objavljena tudi Društvo informacijski center Legebitra in ŠKUC LL, vendar se srečanja protestno nista udeležila.

Mag. Emil Ferjančič, vodja Službe za javno diplomacijo pri MZZ, je v odzivu zapisal, »Ministrstvo za zunanje zadeve si prizadeva za strpen dialog o človekovih pravicah v slovenski družbi, ki upošteva različne svetovno nazorske poglede, zato je k sodelovanju povabilo širok krog NVO s področja človekovih pravic, ki so dejavne na mednarodni ravni. Nobena od povabljenih NVO ne deluje v nasprotju s slovensko zakonodajo, zato so očitki na izbor povabljenih NVO na pogovor z ministrom neutemeljeni. Cilj in interes MZZ je, da se seznanijo z različnimi stališči s področja človekovih pravic, kar bo pripomoglo k bolj učinkovitemu in verodostojnemu zunanjepolitičnemu delovanju Slovenije na področju varovanja in promocije človekovih pravic.« Na Ministrstvu imajo očitno hude težave z abecedo človekovih pravic.

Roza tank

Neznanci so 8. marca ponoči tank iz osamovojitvene vojne, ki stoji pred Muzejem za novejšo zgodovino Slovenije, pobarvali z rožnato barvo in vanj zataknili cvetje. Direktorica muzeja Kaja Širok je

dejala, da ne vedo, kako bodo tank spravili v prvotno obliko, zato se zahvaljuje »tem gverilcem, da so vsaj izbrali takšno barvo, da se ujema s pročeljem muzeja.« Nekateri so ujubili, da je pobarvan tank povezan z retrospektivno razstavo »Obvoznica mimo neustrpnosti, zgodovina parade ponosa v Sloveniji«, ki jo je za Muzej pripravila Legebitra. Razstava je obsegala enajst preglednih panelov, na katerih je bila s fotografijo, tekstom, časopisnimi članki in publikacijami predstavljena zgodovina parad ponosa pri nas.

Parada ponosa 2012

»Naprej v srednji vek«

Letošnjo pomlad se je za trenutek zdelo, da bo po več kot četrto stoletja aktivnih prizadevanj za enakopravnost gejev in lezbijk v

Sloveniji Parada ponosa postala eden od številnih kulturnih in zabavnih festivalskih dogodkov: prikaz in izraz veselja, da je sobivanje raznolikosti v moderni družbi in državi mogoče. A žal je ustavno sodišče kot vrhovni varuh ustavnosti dovolilo referendum o Družinskem zakoniku, na katerem se je odločalo o človekovih pravicah odraslih in otrok, konservativni pol slovenskega družbenega prostora pa je pred in med referendumsko kampanjo za dosego posvečenega cilja uporabil in zlorabil vsa razpoložljiva sredstva. Cilj tokratne obuditve kulturnega boja je bil ohraniti delitev na izključene in vključene, na pripuščene in nepripuščene, na tiste s pravicami in tiste, ki zaradi svoje osebne okoliščine do njih niso upravičeni.

V koalicijo proti enakosti so se združile civilnodružbene organizacije, tri najmočnejše institucionalizirane verske skupnosti ter tri konservativne parlamentarne stranke. Njen skupni imenovalec je bila Katoliška cerkev, ki je omogočala in spodbujala delovanje civilne iniciative, bila glavna pobudnica za podpis skupne izjave Katoliške cerkve, Pravoslavne cerkve in Islamske skupnosti proti zakoniku, na ravni državne oblasti pa je na delovanje in odločanje vplivala zlasti preko stranke Nova Slovenija – krščansko ljudska stranka, ki se je z dvoletnim bojem proti pravicam istospolno usmerjenih uspela vrniti v parlament. Ta koalicija je z generiranjem predsodkov, neresnic in neutemeljenih strahov pri volivcih uspela zasejati dvom v vsebino zakona, ki nikomur ni ničesar jemal, ampak je podeljeval pravice tistim, ki jih nimajo.

S padcem Družinskega zakonika pravice kot so družinska pokojnina, zdravstveno zavarovanje po družinskem članu, dopust za nego družin-

skega člana, odškodnina zaradi smrti bližnjega in številne druge še naprej ostajajo privilegij večine, Parada ponosa pa ostaja prvovrsten politični dogodek, ki mu v poplavi različnih partikularizmov ne gre le zase, ampak za skupno.

Letošnja Parada ponosa zato opozarja:

- da v družbi brez solidarnosti vsak prej ali slej pride na vrsto, a nikoli vsi naenkrat: centri politične in družbene moči najlažje upravljajo z družbo, če vezi med ljudmi trgajo korak za korakom, del po del, trak za trakom,
- da so bile pravica do enakosti, svobode, dostojanstva, zasebnosti, pravičnega sojenja in življenja uzakonjene kljub delovanju verskih skupnosti in ne zaradi njih, zato vladavina razuma, človekovih pravic in pluralnosti družbenih ureditev in intimnih izbir nikoli niso tako gotove, da je ne bi mogel preglasiti zven ene resnice,
- da brez sekularne države ni ne pravne ne socialne države; verske dogme, ki ljudi delijo na prave in neprave, na ravni pravne ureditve vodijo do delitve na pravne in brezpravne posameznike, na ravni človekove eksistence pa ta delitev izvotljuje pojem socialne države, ki je namenjena zaščiti posameznika pred izgubo človeškega dostojanstva v življenjskih situacijah, v katerih je najbolj ranljiv (invalidnost, bolezen, smrt, starost, rojstvo, brezposelnost),
- da rezi v ekonomske in socialne pravice za številne posameznike in posameznice niso stvar trenutne krize: za brezpravne izbrisane, brezposelne mlade, osiromašene stare, diskriminirane geje in lezbijke, revne zaposlene, neplačane tuje delavce je samoumevnost odrezanosti od pravic permanentno stanje stvari,
- da preteklost, v kateri so bili nezakonski otroci brezpravni, zunajzakonske skupnosti nepriznane, geji in lezbijke prisilno zdravljeni v psihiatričnih bolnicah, splav prepovedan in kontracepcija nedopustna nikoli ni tako daleč, da se ne bi mogla v prihodnosti ponoviti.

ESČP o svobodi govora

V začetku februarja je Evropsko sodišče za človekove pravice razsodilo v primeru Vejdeland in drugi proti Švedski. Sodniki so s soglasjem odločili, da obsodba posameznikov, ki so razdeljevali letake z žaljivo vsebino za istospolno usmerjene, ne krši Evropske konvencije o človekovih pravicah. 10. člen omenjene konvencije, ki zagotavlja svobodo govora, ne štiti tovrstnih aktivnosti, so odločili sodniki.

Mladi švedski državljani so v imenu organizacije Nacionalna mladi na decembra 2004 v garderobne omarice dijakinj in dijakov neke srednje šole na Švedskem razdelili okrog 100 letakov. Na njih so bile navedene trditve, da je homoseksualnost »deviantno seksualno nagajenje«, da ima »moralno destruktivne posledice za temelje družbe«, da je kriva za razvoj HIV-a in aidsa, in da skuša »homoseksualni lobi« relativizirati pedofilijo.

Some People are Gay. Get Over It!

Britanska lgbt-organizacija Stonewall je aprila londonske mestne avtobuse oblepila s slogani izjemno priljubljene kampanje *Some People Are Gay. Get Over It**, katere namen je ozaveščati javnosti o nujnosti omogočanja sklenitve zakonske zveze za gejevske in lezbične pare.

Seveda so se s protikampanjo *Not Gay! Ex-Gay, Post-Gay And Proud! Get Over it!*** takoj oglasile verske skupnosti. Vendar londonske mestne oblasti s sloganom protikampanje niso dovolile oblepiti mestnih avtobusov. Konservativni londonski župan Boris Johnson je ob tem dejal, da je London eno najbolj strpnih mest na svetu in nestrpno do nestrpnosti. Dodal je, da je žaljivo predpostavljati, da je biti gej bolezensko stanje, ki ga lahko pozdravimo, in da ni pripravljen, da bi tovrstna sporočila krožila po Londonu.

* »Nekateri so pač geji ali lezbijke. Sprijaznite se že s tem!«

** »Ne geji! Bivši geji, post geji in ponosen/-a! Sprijaznite se že s tem!«

Kalifornijska referendumsko saga

V začetku februarja je tričlanski senat Zveznega prizivnega sodišča v San Franciscu z dva proti ena potrdil odločitev sodnika na prvi stopnji, ki je prepoved homoseksualnih porok v zvezni državi Kaliforniji na referendumu novembra 2008 označil za neustavno. Zvezni sodnik Vaughn Walker je leta 2010 odločil, da je bila odločitev kalifornijskih volivcev in volivk, ki so na referendumu z 52 odstotki večine prepovedali homoseksualne poroke, neustavna, ker ustvarja dva razreda državljanov z različnimi pravicami. Nasprotniki homoseksualnih porok so se pritožili, še posebej zaradi

dejstva, da je sodnik Walker po odločitvi priznal, da je homoseksualec v dolgoletni partnerski zvezi.

Prizivni senat ni našel dokazov, da bi bil Walker zaradi tega pristranski. V odločitvi piše, da zvezna ustava skupnostim v ZDA omogoča sprejemanje večine zakonov, za katere velja, da so zaželeni. Vendar pa morajo biti razlogi za to, da se določene skupine ljudi obravnava različno, legitimni. V referendumski prepovedi homoseksualnih porok naj legitimnosti ne bi bilo. Prizivni senat se je v odločitvi omejil le na kalifornijski referendum in ni odločal o širšem vprašanju ustavnosti homoseksualnih porok.

Pravna regulacija istospolnih porok v Washingtonu

V začetku februarja so kongresniki in kongresnice v ameriški zvezni državi Washington izglasovali zakon, ki legalizira poroke istospolnih partnerjev. Zakon je že podpisala guvernerka Christina Gregoire in bo stopil v veljavo 7. junija letos, če nasprotniki in nasprotnice do 6. junija ne bodo zbrali več kot 120.000 podpisov za razpis referendum. Washington je tako na poti, da postane sedma ameriška zvezna država, kjer bodo dovoljene istospolne poroke. Istospolne poroke so sicer v ZDA dovoljene v šestih zveznih državah: New York, Connecticut, Iowa, Massachusetts, New Hampshire, Vermont in v prestolnici Washington DC. Še letos pa se glasovanje o legalizaciji istospolnih porok obeta tudi v New Jerseyju in Mainu. Koraki v nasprotni smeri se medtem obetajo v Severni Karolini in Minnesoti.

In memoriam Addriane Rich

V 82. letu starosti je na svojem domu v Santa Cruzu v Kaliforniji umrla lezbično-feministična pesnica Adrienne Rich. Vzrok smrti so bili zapleti zaradi revmatoidnega artritisa, za katerim je zbolela pred leti.

Leta 1997 je zavrnila nacionalno priznanje s področja umetnosti (National Medal for the Arts) in takratnemu predsedniku ZDA Billu Clintonu napisala, da se v Ameriki s katastrofalno hitrostjo povečuje razkorak med bogatimi, ki imajo moč, in tistimi, ki so revni in moči nimajo. Prejela je številna priznanja, med njimi tudi Yale Young Poets Prize, National Book Award in Dorothea Tanning Award.

Nekaj njenih pesmi in člankov je prevedenih tudi v slovenščino, med njimi pesniška zbirka Raziskovanje razvalin: izbrane pesmi, 1951–1999, ki jo je leta 2002 izdala Lambda, izbral in prevedel pa jih je Ciril Bergles.

Clinton spet o pravicah gejev in lezbijk

Zunanja sekretarka ZDA Hillary Clinton je konec aprila med predavanjem na Univerzi Syracuse dejala, da so za veliko voditeljev afriških in azijskih držav pravice gejev in lezbijk ter tudi žensk »popolnoma tuj koncept«. Dodala je, da je prvi odziv voditeljev držav, da v njihovi državi ni teh ljudi. Sledi odgovor, da tudi če bi bili, jih ne bi želeli v svoji državi in bi se jih želeli znebiti, kolikor je možno hitro. Po njenem mnenju je govor o pravicah gejev in lezbijk v mednarodni areni nekaj novega, zato je z nekaterimi predstavniki in predstavnicami držav o tem težko govoriti.

Clinton je konec lanskega leta o pravicah gejev in lezbijk spregovorila v Združenih narodih. V takratnem govoru je izpostavila, da so vsi ljudje rojeni svobodni in imajo enake pravice in dostojanstvo ter imajo pravico zahtevati tisto, kar je danes eden zadnjih izzivov boja za človekove pravice.

Pri tem je izpostavila, da biti gej ni zahodni izum, ampak človeška realnost.

Nune o »radikalnih feminističnih temah«

Sredi aprila je Kongregacija za doktrino vere v Vatikanu objavila oceno dela krovne organizacije ženskih verskih skupnosti v ZDA, Leadership Conference of Women Religious. V oceni so zapisali, da je skupina s 1.500 članicami, ki predstavljajo 80 % redovnic v ZDA, pod vprašaj postavila cerkvena nauka o homoseksualnosti in o svečeništvu, ki je rezervirano samo za moške. Po njihovem mnenju so članice skupine promovirale »radikalne feministične teme, ki so v neskladju s katoliško vero«. Redovnicam so očitali še, da v javnih izjavah nasprotujejo ali prevprašujejo izjave škofov, ki so »avtentični cerkveni učitelji vere in morale«. V oceni je omenjena še organizacija Network, katoliški lobi za socialno pravičnost, ki so ga ustanovile redovnice. Ta se je po oceni Vatikana v sodelovanju s krovno organizacijo preveč posvečala revščini in ekonomski nepravilnosti, medtem ko je molčala o splavu in istospolnih poroki.

Dr. Spitzer: »Kritike moje študije točne«

Dr. Robert Spitzer, ki je leta 2001 javnosti predstavil »študijo« z naslovom »Ali lahko nekateri geji in lezbijke spremenijo svojo spolno usmerjenost« in ob tem sprožil burne reakcije stroke, je v začetku aprila letos svoje ugotovitve preklinal. »Če se ozrem nazaj, moram priznati, da so bile kritike moje študije v veliki meri točne,« je za revijo The American Prospect povedal dr. Spitzer. »Ugotovitve iz študije so lahko samo dokaz za to, kar so osebe, ki so se podvrgle »veksgejevski terapiji«, povedale o njej in nič drugega.« Dodal je, da je ponosen, da je bil eden glavnih akterjev pri črtanju homoseksualnosti s seznama duševnih motenj, zdaj pa se kot upokojenec pri osemdesetih boji, da bi raziskava iz leta 2001 omadeževala dediščino njegovega dela in prizadela mnoge. »Ponesrečeni poskusi posameznikov, da bi se znebili homoseksualnih občutij, so namreč lahko nevarni,« je povedal dr. Spitzer, in poudaril, da nima nobenega dvoma v pravilnost boja proti klasifikaciji homoseksualnosti kot duševne bolezni leta 1973.

Spremljajte aktualne novice na blogu Narobe (www.narobe.si) in na Narobe Facebooku.

Novice od tu in tam pripravlja Eva Gračanin.

ANAMARIJA ŠPORČIČ

Catholicism's Next Top Model¹

Mobitel zveni kot ponorel. »Janis, a sediš?« Sedim. Že več ur delam na nekem posebno frustrirajočem prevodu. »Kaj pa je?« povprašam. Odgovor me nekoliko preseneti. »Pravkar sem v roke dobil eno cerkveno zloženko.« Bog pomagaj, pa se kolega menda ja ni spreobrnil in bo sedaj poskušal rekatolizirati še mene? »Na naslovnici je tvoja fotka.« Najprej pomislim, da me zafrkava. Le kaj bi jaz počela na naslovnici cerkvene zloženke? Fotografijo mi opiše in brez dvoma gre zame. Fotka je nekoč krasila moj profil na enem izmed družabnih omrežij. Se je RKC spustila tako nizko, da krade slike z internetnih profilov? Mar nimajo kakšnih svojih skavtinj, ki dejansko verjamejo temu, kar je v zloženki napisano, in bi njeno naslovnico brez slabe vesti počastile s svojim brezgrešnim nasmeškom?

Nato se spomnim, da je fotko posnela neka fotografinja ob odprtju prijateljevega ateljeja. Po nekaj minutah na internetu jo najdem, med njenimi interesi pa seveda kup versko obarvanih povezav. V jezi pišem informacijski pooblaščenki, prepričana, da je takšno početje hudo kaznivo. Pravzaprav me niti ne zanima, kdo ima v tem primeru avtorske pravice. Dejstvo je, da se je moje poziranje na prijateljskem srečanju končalo z zlorabo mojega dobrega imena (no, izgleda) za širjenje ideologije, proti kateri se že vse življenje borim. Mar to pomeni, da lahko torej vsak, ki zgolj stopi iz svoje hiše, postane žrtev in obraz oglaševalske kampanje?

Odgovor Urada informacijske pooblaščenke me neprijetno preseneti. Najprej mi pojasnijo, da »se mora vsak posameznik, ki se udeleži javne prireditve [...] zavedati, da na takšni prireditvi obstaja večja verjetnost,

da bo fotografiran in torej mora dopustiti to možnost«. Tega sem se zavedala. To možnost sem dopustila. Kako sem s tem privolila v objavo v verskem pamfletu, pa mi ni čisto jasno. Nadalje mi svetujejo, »da se v prihodnje pozanimajte o tem, kaj bo organizator dogodka oz. fotograf s fotografijami storil (kako in kje jo bo objavil) ter se na podlagi teh informacij odločate, ali se boste dogodka sploh udeležili«. Zdaj veste. Preden greste na kakršnokoli prireditev, prej le pokličite vse fotografe, ki bi bili potencialno lahko prisotni, in se pozanimajte, ali nameravajo vašo fotko vtakniti v kakšno sporno publikacijo.

Po besedah pooblaščenke »že udeležba na javni prireditvi, na kateri se fotografira, praviloma šteje kot privolitev« v objavo. Če bi se ta fotografija pojavila v nekem časopisu, ob njej pa napis, da je bila posneta tega dne na tem mestu, me to ne bi motilo. Hej, javni prostor, javne fotke. Da pa se fotografijo nato uporabi za promoviranje institucije, ki jo z vsem srcem poziram in katere politika uničuje LGBT-življenja po vsem svetu, to pa je višek nesramnosti in predrznosti.

»Če menite, da se z objavo fotografije posega v vaše osebne pravice, pa lahko uporabite tudi institute civilnega ali kazenskopravnega varstva, ki vam jih daje zakonodaja.« Verjetno mi ni potrebno posebej pojasnjevati, da nimam ne časa in ne živcev, da bi se spuščala v sodne spore z vsemogočno RKC. Sem pa sčasoma pozabila na prvotno jezo in se začela zabavati ob dejstvu, da slovenska katoliška cerkev za svojo zloženko o ljubezni očitno ne zmore najti boljšega kandidata, kot je levičarski, biseksualni, nezakonski otrok dveh srečno neporočenih atelistov. Amen. ➡

¹ Novi katoliški top model

Foto: Nada Žgank/Memento

JASNA MAGIČ

Iluzija svobodne izbire

Teden pred dnevom D sem se histerično pitala z vsemi mogočimi pozitivnimi nauki o tem, kako moramo zaupati v prihodnost, da veselje že ve, kaj počne, ter da, če trdno verjamemo, se vsa naša pričakovanja uredničijo. V soboto pred dnevom D sem prižgala svečko in si zaželela, da bi šel referendum skozi, veselje pa opomnila na pričakovanja.

Vesolje pa ...no, poskrbelo je, da je 70 odstotkov volilnih upravičencev na dan referenduma obsedelo na svojih ritih, nama pa dva dni pozneje poslalo ne le eno, temveč kar dve vabili na poroko. Taki, kjer se poročita moški in ženska, se-ve.

Do poroke imam že od nekdaj precej odklonilen odnos. Bojda sem že pri šestih letih vedela, da se ne bom nikoli poročila – in veselje je učinkovito zakoličilo vsakršno možnost v tej smeri, v primeru, da me prema mi skušnjava.

Sramežljivo priznavam, da sem si na obeh porokah mestoma zaželela, da bi imela, kljub zadržkom, vsaj svobodo izbire. Če drugega ne, bi s takim projektom neizmerno osrečila svojo partnerko, ki že od nekdaj sanja o beli poroki.

Vse skušnjave pa so bile uspešno zatrte predvsem, naj mi mladoporočena para oprostita, z vsebino obrednih nagovorov matičarja in matičarke, ki sta v imenu države bodoča zakonca opozarjala na vse odgovornosti in dolžnosti, ki so jima naložene z vstopom v zakonsko zvezo. Med temi je seveda daleč najpomembnejša ta, da se mora v zvezo roditi otrok, oziroma, bolje, vsaj šest otrok. Tu ni dvoma – ali izbire. Vse skupaj je, kljub civilnim obredom, obilno vleklo na dogmatič-

nost krščanskih žuganj, ki smo jim bili še posebej priča v zadnjih treh letih in znova sem bila opomnjena na to, da naše družbeno in politično življenje prežemajo katoliške zapovedi in nauki, ločenost države od cerkve pa je popolna iluzija.

Ne samo, da je po novem RKC postala eden najvidnejših borcev za človekove pravice v Sloveniji (!?), njeni predstavniki aktivno soodločajo tudi o tem, kaj je prava slovenska družina. In ni boljšega kot katoliška zakonodaja, kadar gre za uresničevanje potrebe po sistemskem nadzoru nad življenjem posameznika.

Oblastnost katoliške cerkve, pritiski in manipulacije, namreč pripeljejo podanike tako daleč, da so se ti pripravljene odpovedati lastni volji in možnostim izbire in raje živijo v svetu iluzorne svobode. Prava svoboda namreč odpira možnosti, prinaša moč izbire in s tem odgovornost(i).

Da je slovenska hlapčevska miselnost podlegla temu nadzoru, je jasno. Kar naprej se otresa koncepta moči in odgovornega odnosa do sočloveka in aktivno udejanja popolno ignoranco do družbeno-političnih vprašanj, na vseh nivojih. Tovrstna kolektivna pasivna stagnacija, ki hrani iluzijo svobodne izbire, pa žal ne definira samo naše sedanjosti, temveč tudi našo prihodnost.

Le kdaj si bomo upali postati tako odgovorni, da si bomo dovolili izbiri? ➡

Foto: Nada Žgank/Memento

ROMAN KUHAR

POGOVOR Z DR. LJUBOM BAVCONOM

O ceni demokracije

Z današnjimi očmi se bržkone lahko nasmehnemo nekoliko naivni in stereotipni definiciji homoseksualca, ki da ga na zunaj sicer ne ločijo posebej očitni znaki, »le morda pretirana vestnost v oblačenju ter pomanjkanje običajnega moškega spogledovanja z lepo žensko«. Tako je skupaj s svojimi kolegi pred več kot štiridesetimi leti homoseksualca definirali danes upokojeni doktor pravnih znanosti ter zaslužni profesor za kazensko pravo na Pravni fakulteti v Ljubljani dr. Ljubo Bavcon. A to so bili drugi časi, ki jih je prav naš sogovornik pomembno spreminjal, saj je med drugim predlagal dekriminizacijo homoseksualnosti, za katero je bila do leta 1977 zagrožena enoletna zaporna kazen. S tem je zgodovino gblt-gibanja pri nas postavil na glavo: medtem ko so v zahodni Evropi šele organizirana gejevska in lezbična gibanja zahtevala dekriminizacijo, se je ta pri nas zgodila še preden je bila leta 1984 ustanovljena prva gejevska organizacija. Seveda bi bilo pretirano trditi, da je dr. Bavcon prvi aktivist za pravice homoseksualcev v Sloveniji, a njegova prizadevanja so zagotovo pomemben del gejevske in lezbične zgodovine pri nas.

Leta 1969 ste skupaj s svojimi sodelavci izdali knjigo *Socialna patologija, ki je nastala na osnovi večletne raziskave, v okviru katere ste se ukvarjali tudi s homoseksualnostjo. V tistem času ste jo obravnavali kot seksualno deviacijo. Na kakšen način ste raziskovali ta vprašanja?*

Vse skupaj je povezano z mojo doktorsko disertacijo iz leta 1957, v kateri sem zavrnil sovjetsko uradno tezo, češ da je kriminaliteta posledica ostankov starega sistema v zavesti ljudi ali rezultat tujih agentur, ki od znotraj spodkopavajo socialistični sistem. Trdil sem, da so kriminaliteta in socialno patološki pojavi tudi v socializmu posledica družbenih, ekonomskih in socialnih procesov, kot so različne diskriminacije, razslojevanje in potiskanje posameznih ljudi ali skupin na družbeno margino. Zato smo se na področju kriminologije ukvarjali predvsem z vprašanjem, kateri so družbeni in individualni dejavniki delinkventnosti posameznikov. Naslanjali smo se med drugim tudi na tedaj veljavno Mertonovo teorijo o odklon-skosti. Merton je namreč družbo primerjal z goro, po kateri se vzpenja cesta, ki je vse ožja,

na njej pa se drenja množica ljudi, ki poskuša priti na vrh. S te ceste potem ljudje odpadajo v prepad, v *slume*. Tako smo neizogibno naleteli tudi na druge oblike odklon-skosti, ki smo jih poimenovali socialnopatološki pojavi. No, saj danes mi gre malo na smeh ob tej teoriji, čeprav se mi zdi, da ponovno postaja zelo aktualna ... Skratka, moja teza je šla proti prepričanju, da smo ustvarili idealno socialistično družbo, v kateri ni nobenega razloga več za delinkventnost, alkoholizem in druge oblike deviantnosti.

V Socialni patologiji se v delu o homoseksualnosti sklicujete na Freuda, omenjate Kinseyjevo raziskavo in še vrsto drugih ameriških in britanskih avtorjev. Torej ste imeli stik z »zahodno teorijo« in ste se nanjo lahko tudi sklicevali?

Da, s tem ni bilo nobenih težav. Moje prvo potovanje v tujino se je zgodilo leta 1955, ko sem postal asistent na Inštitutu za kriminologijo na Pravni fakulteti. Dobil sem štipendijo in šel za nekaj tednov v Pariz seznanjat se z največjimi tokovi v kriminologiji.

Ali od tu izvira vaš liberalni odnos do homoseksualnosti? Vi ste vendarle predlagali dekriminizacijo te spolne prakse.

Takšne vrste spoznanja nastajajo praviloma kot zaključek daljšega procesa. Težko rečem, če je bilo prav to potovanje ključno, sem pa leta 1957 pridobil diplomu visokih evropskih študij na univerzi v Nancyju, kar je zagotovo prispevalo k mojemu pogledu na svet. Leta 1949, ko sem bil v četrtem letniku študija, so me vprašali, če bi šel na *Inštitut za družbene nauke*, ki ga je ustanovil Boris Ziherl v Beogradu. Kot radoveden študent sem se z veseljem odzval povabilu. Tam sem dve leti poslušal med drugimi tudi prav zanimiva Ziherlova predavanja o zgodovini filozofije, ki so bila prepregana z materialističnim svetovnim nazorom. V razlagah – od Talesa, Anaksimena in Anaksimandra naprej – je poskušal njihove poglede na svet razložiti mimo božjih ali idealističnih interpretacij, torej skozi pogoje življenja, v katerih so živeli. Ziherl me je tako inficiral z nekim pogledom na svet, ki je bil produktiven, in ne dogmatičen, čeprav je Ziherl sicer slovel kot dogmatik ... Sicer pa zame velja tisto pravilo, ki funkcionira tudi v cerkvi: takoj ko cerkev omogoči bolj svobodomiselnim ljudem, da sami prebirajo Biblijo, dobite heretike. In to se je zgodilo tudi v komunistični cerkvi.

Potem ste heretik? (Smeh)

Seveda (smeh). Tudi sicer se poskušam ravnati po starodavnem pravilu: dvomiti o vsem.

Če se vrneva k raziskavi o homoseksualnosti ...

No, jaz sem bil sicer nosilec te raziskave, a za del o homoseksualnosti je bil pretežno pristojen in odgovoren profesor Miloš Kobal. Zavedal sem se omejenosti svojega pravniskega in sociološkega znanja in sem zato za sodelovanje zaprosil še prof. Milčinskega, prof. Vodopivčevo in statističnega izvedenca Udermana. Toda vsa stališča, hipoteze in predloge te raziskave smo oblikovali soglasno.

V knjigi navajate statistične podatke o tem, koliko homoseksualcev je po posameznih mestih v Sloveniji popisala policija. Na kakšen način in zakaj so to počeli?

Policija jih je evidentirala. Žal podrobnosti ne vem. Vem le to, da smo podatke, ki smo jih želeli, brez težav dobili od tedanjih organov za notranje zadeve. Naš Inštitut za kriminologijo je bil namreč ustanovljen tudi s soglasjem Mitje Ribičiča, ki je bil takrat minister za notranje zadeve. Mi smo zato z njimi dobro sodelovali, in če smo potrebovali kakšen empiričen podatek, smo ga tudi takoj dobili.

Ne veste pa, kako je policija takrat to zbirala?

No, to je bilo takrat kaznivo dejanje po tedaj veljavnem kazenskem zakoniku, ki se je vleklo še iz stare Jugoslavije in še prej Avstrije. Količnik je meni znano, v Sloveniji pravega kazenskega pregona zoper homoseksualce ni bilo. Glede na metode policijskega delovanja pa domnevam, da so koga s tem izsiljevali, saj je bila homoseksualnost kot kaznivo dejanje idealna priložnost, da so koga izsiljevali in od njega dobili kakšen podatek. Takšni ljudje so bili potisnjeni na rob družbe in v njeno podzemlje in zato so lahko bili vir za policijo koristnih informacij. Ampak to ne velja samo za homoseksualce. To so počeli tudi s prostitutkami, saj je bila tudi prostitucija prekršek, in verjetno še s kom.

Ali to pomeni, da je bila oznaka homoseksualnosti lahko dana tudi komu, ki ni bil istospolno usmerjen, je bil pa političen ali drugačen sovražnik in so se ga na ta način lahko najlažje znebili?

Tega ne vem ... Kaj takega nisem nikoli slišal, a to seveda ne pomeni, da se ni dogajalo.

Zaradi homoseksualnosti ljudi niso zapirali v zapor?

Kolikor je meni znano, samo zaradi tega ne, seveda pa tega z gotovostjo ne morem trditi.

Ampak v Kazenskem zakoniku je bila vendarle za »nenaravno občevanje« med dvema moškima zagrožena kazen enega leta zapora.

Da. Kazenski zakonik je na splošno institucija, ki vleče tradicijo iz preteklih obdobij zlasti na področjih, ki so tesneje povezana s prevladujočimi moralnimi pojmovanji v družbi. Zato v kazenskem zakoniku iz leta 1951 in v zelo napredni noveli iz leta 1959/60 najdete to in še nekaj drugih poglavij, ki so skoraj povsem podobna tovrstnim določbam v Zakoniku kraljevine Jugoslavije iz leta 1930. Iz prve roke vam lahko povem, da smo v sedemdesetih letih, ko smo pripravljali nov kazenski zakon SFRJ in Slovenije, v njih pustili vrsto stvari, ki so se nam že takrat zdele obsoletne.

Zakaj jih potem niste črtali?

Razpravljali smo in na koncu je prevladala previdnost, češ, pustimo za vsak slučaj. Kaj pa veš, kaj bo in kako bo ... Recimo delikt, ki smo ga v žargonu imenovali *kanzel paragraf*, ki je prevedoval zlorabo vere in cerkve v politične namene, na primer politično propagando s prižnice. Takšno določilo je obstajalo še v starem avstrijskem zakoniku, ker »kanzel« v nemščini pomeni prižnica. Ohranilo se je tudi v Kazenskem zakoniku iz leta 1930 (par. 165), v jugoslovanskem KZ iz leta 1951 (čl. 311), pa tudi v slovenskem iz leta 1977 (čl. 236). Ko smo v začetku devetdesetih pisali nov slovenski kazenski zakonik, pa smo to določilo črtali. In danes se v šali sprašujem, bog ve, če smo prav naredili ...

Niste. Zagotovo niste. (Smeh) Pomislite samo, kaj vse se je dogajalo okrog Družinskega zakonika.

Nemara res nismo? (Smeh)

Spet se vračam k vaši raziskavi. V njej ste se že konec šestdesetih zavzeli za dekriminalizacijo homoseksualnosti, hkrati pa ste zapisali, da je pomembno ohraniti »družbeno moralo in norme, ki homoseksualnost označujejo kot negativno«. Zakaj ste se hkrati zavzeli za dekriminalizacijo in ohranjanje negativnega odnosa do homoseksualnosti?

Najbrž je k takemu stališču pripomoglo več dejavnikov. Eden od njih je bil zagotovo povezan s tedaj veljavno strokovno (psihiatrično in psihološko) domnevo, da homoseksualnost ni zgolj prirojena lastnost, ampak je lahko tudi pridobljena. Zaradi tega bi bilo pomembno, da bi čim manjši krog ljudi to lastnost pridobil, če je pridobljiva, in tako zašel v situacijo diskriminacije, preganjanja, zlorabljanja itd. Vsaj

midva s prof. Kobalom sva želela tako obvarovati čim večji krog ljudi pred to nemilo usodo.

Ampak če bi predlagali spremembo negativnega odnosa do homoseksualnosti, potem bi bilo verjetno tem ljudem lažje ...

Saj smo, ker smo predlagali dekriminalizacijo. Ampak če izhajate iz teoretične hipoteze, da je ta pojav lahko tudi pridobljen, potem boste seveda naredili vse, da bi bil čim manjši delež ljudi postavljen v takšno situacijo.

Leta 1974 ste se v Mostarju na Posvetu jugoslovanskega združenja za kazensko pravo in kriminologijo ponovno zavzeli za dekriminalizacijo homoseksualnosti. Na kakšen odziv je naletel vaš predlog?

Na tem posvetu sem imel enega od glavnih referatov. V prvem delu referata sem razpravljal, ob katerih pogojih je legitimno neko človeško ravnanje označiti za kriminalno in ga vnesti v kazenski zakonik kot kaznivo dejanje. Trdil sem, da to ne more biti določeno kar na pamet, pač pa mora biti rezultat empiričnih in teoretičnih raziskovanj, ki naj pokažejo, ali je dejanje tako, da ga ni mogoče paralizirati z drugimi sredstvi – na primer vzgojnimi, socialnimi, zdravstvenimi. Z drugimi besedami: zavzel sem se za to, da na kazenski zakon ne smejo vplivati dnevna politika in njeni efemerne interesi in da je to vprašanje stroke in znanosti. V drugem delu referata pa sem svoja teoretična izhodišča ponazoril s primerom kaznivih dejanj zoper spolnost in moralo. Zavzel sem se za to, da iz kazenskega zakonika črtamo vse religiozne in moralistične ostanke, kot so oznake: »protinaravno nečistovanje«, »nečista dejanja« itd. Vse, kar se v spolnosti dogaja sporazumno med dvema odraslima in odgovornima osebama – in namenoma sem rekel 'osebama' – ne more biti ne protinaravno ne nečisto, pač pa je to njuna zadeva. Oblast se na področje spolnosti lahko vmeša samo, če gre za nasilje, zlorabo, izkoriščanje nemoči ali pa zlorabo moči.

In kako so vaši kolegi pravniki na to reagirali?

Ni bilo problemov, so bili kar tolerantni. V spomenu mi je ostale le to, da je v časopisu *Politika* izšlo poročilo o konferenci z naslovom »Bavcon opet brani seksualne manijake« (Bavcon spet brani seksualne manijake). (Smeh). Ob tem sem se res nasmejal. Ampak zame takrat ni bilo nobene nevarnosti, vsaj ne da bi jaz vedel zanjo. Večina pravniške srenje je bila za moj predlog, tisti, ki so bili proti, pa so bili do mene še vedno prijateljski in tovariški.

Kako pa je potem možno razložiti dejstvo, da je bila homoseksualnost leta 1977 dekriminalizirana v Sloveniji, na Hrvaškem in v Črni gori, drugod pa ne. V Srbiji, Make-

doniji in Bosni to določilo ostane v kazenskem zakoniku do devetdesetih let. Zakaj je bilo tako, če pa je vaš predlog naletel na tako odobravanje?

Zato, ker je bila takšna prevladujoča morala in javno mnenje v tistih republikah. Kazenski zakonik pač ne more preveč odstopati od prevladujočih vrednot v neki družbi. Saj je še danes tako: če v Beogradu organizirajo parado ponosa, pride do velikega pretepa. V Sloveniji se to ne zgodi. Mimogrede, spomnim se, kako so nekateri kolegi duhovičili na moj račun, ko sem trdil, da je posilstvo dejanje, ki je možno tudi znotraj zakonske zveze. In dotedanje stališče res ni bilo logično. Če malce poenostavim zaradi nazornosti te nelogičnosti: če je prišlo do nasilnega spolnega odnosa uro pred poroko, potem je bilo to posilstvo, če pa bi se enako dejanje zgodilo uro po poroki, pa to ni bilo več kaznivo dejanje, saj je ženska s poroko postala moževa lastnina, nasilje nad svojo lastnino pa ni kaznivo. No, danes se nam zdi povsem samoumevno, da je takšno posilstvo možno. In cela vrsta držav nam je pri tem sledila. Nemci so, na primer, reformirali ta del kazenskega zakonika šele dvajset let za nami.

Ali je v javnosti odmevala dekriminalizacija homoseksualnosti, ko leta 1977 pride do spremembe Kazenskega zakonika?

Niti ne. Ta sprememba je bila enostavno sprejeta brez ugovorov, debat ali razprav ...

Vi ste torej napisali ta del Kazenskega zakonika in to je bilo sprejeto točno tako, kot ste zapisali?

Ta in vse druge dele kazenskega zakona smo po razpravi skupno sprejeli in odobrili vsi člani delovne skupine. Zakonodajalec, tedanja Skupščina, pa je te spremembe sprejela brez ugovorov ali razprave.

... Ker so vam tako zaupali ali ... ?

Ne. Mislim, da je bila splošna mentaliteta v Sloveniji v tistem času takšna, da to ni nikogar več motilo, da se je večini zdelo, da je prav, če iz zakona izginejo zastarela in nesmiselna določila. Ljudem se sicer ni zdelo, da je homoseksualnost nekaj zelo dobrega, ampak da bi to kazensko preganjali ... to pa ne.

Ste v vašem prijateljskem krogu poznali kakšnega homoseksualca? Se je takrat sploh vedelo, kdo so homoseksualci – ali pa se je to odvijalo nekje daleč od oči javnosti?

Seveda sem poznal kakšnega homoseksualca. Vedel sem, recimo, za nekega našega partizanskega pesnika. Nekoč, moralo je biti v sedemdesetih, je prišel k meni in mi to zaupal ... Govoril mi je o svoji nesrečni usodi, o diskriminaciji, o vsem tem. S svojo zgodbo je zagotovo vplival name, da sem bil še bolj prepričan, da je to, o čemer razmišljam, pravilno.

Kaj vam je povedal?

Zagrenjen je bil. Motilo ga je, da se tega ne sme pokazati, da v javnosti ne sme nastopati s svojim partnerjem, da mora svoje nagnjenje skrivati. Rekel je, da takoj, ko kdo zve za njega, ga ti ljudje odrinejo stran. Sicer se mu kaj hujšega ni zgodilo, saj je bil ugledna osebnost v krogih slovenske književnosti, ampak drugačna obravnava je bilo tisto, kar ga je motilo.

V knjigi Socialna patologija ste kot enega od razlogov za dekriminalizacijo homoseksualnosti navedli tudi dejstvo, da policija baje ni bila preveč uspešna pri »lovljenju« homoseksualcev in da takšno početje tudi ni imelo pravega učinka.

Tudi to je bil tedaj eden od argumentov. Ker je pragmatičen, so ga nekateri odločujoči ljudje lažje razumeli in mu prisluhnili. Sicer pa je to pač povezano s spoznanjem, da ni smiselno kriminalizirati nekaj, pri čemer kriminalizacija nima učinka.

Kaj pa cerkev? Je bila tiho?

Cerkev se ni oglašala. Ni protestirala.

Pa bi se v tistem času sploh lahko oglasila?

Lahko bi, ampak ni. Cerkev je bila takrat dovolj pametna, da je vedela, da se mora umakniti in utišati, če hoče obstati in da je treba pakirati z oblastjo.

V 14. členu nove slovenske Ustave, ki govori o enakosti pred zakonom, eksplicitno ni omenjena spolna usmerjenost, pač pa je »skrita« v določilu »in druge osebne okoliščine«. Se vam zdi simptomatično, da spolna usmerjenost takrat ni bila zapisana v ustavo, čeprav so si nekateri prizadevali za to.

Seveda. Očitno slovenska javnost takrat še ni bila pripravljena na to. Spomnim se – od tega mora biti že kakšnih dvajset let – da sem sodeloval na neki okrogli mizi v Celju, kjer je bila ena od tem, da je treba zahtevati priznanje partnerske zveze med dvema osebama istega spola in vem, da sem takrat opozoril na to, da po moji presoji javnost še ni dovolj zrela za to, da še ni pravi čas in da zna imeti takšna zahteva kontraproduktivne učinke.

Ampak tu se vedno znajdemo v začaranem krogu: ali čakamo, da bo družba pripravljena, pa se potem sprejme zakonodaja, ali pa sprejmemo zakonodajo, pa ta potem vpliva na družbo. Če vas vprašam kot pravnik – kaj je prej: kura ali jajce?

Ne vem (smeh). Res je, da je trditev, češ, družba še ni pripravljena, včasih lahko izgovor za ohranitev predsodkov. Toda včasih je tudi prehitavanje neproduktivno. Kdo bi mogel vedeti vnaprej?

Kako ste kot zaslužni profesor na Pravni fakulteti sprejeli tehnično odločitev Ustavnega sodišča, ki je dovolilo referendum o Družinskem zakoniku?

Prav nerad rečem kaj slabega o Ustavnem sodišču. Večina sodnikov se je pač odločila, da je bolje, če se izognejo odločanju o vsebini. Predsednik Petrič je nasprotoval tej odločitvi in napisal ločeno nasprotujoče mnenje.

Ste pričakovali tako odločitev?

Da, do neke mere sem.

Je bil referendum kot instrument primeren način za odločanje o 309-ih členih vsebine?

Seveda ne. Pri referendumu je več slabih stvari. Ena je ta, da odločamo o zakonih kot celoti, ne pa o neki konkretni določbi. Drugič je slabost ureditve referenduma v tem, da se ga teoretično lahko udeležijo samo trije ljudje, pa je veljaven. Morali bi določiti vsaj mejo 50 %. Vse to bi bilo potrebno popraviti, a politiki nočejo, ker jim kdaj pa kdaj pride prav. In tretja stvar je vsebina. Človekove pravice ne morejo biti tema referenduma.

Če bi se danes pri vas oglasil nek gejevski ali lezbični par, tako kot se je pred štiridesetimi leti tisti slovenski pesnik, in vam potožil glede nastale situacije – kaj bi jima rekli? Kaj naj gejevski in lezbična skupnost zdaj sploh naredi?

Eno leto po referendumu ni mogoče narediti nič odločilnega, razen da s pametnimi in racionalnimi razpravami, teksti, članki pripravljajo javnost na to, da bo čez leto dni ta problem ponovno odprt. Del javnosti je treba poskusiti prepričati, da naj ne bo tako strašno navezan na svojo stranko, ali na predsodke ali na prižnico in da naj raje sam premisli, ali je prav, če posamezniki zaradi svoje drugačnosti trpijo zaradi diskriminacije, neenakopravnosti in vsakovrstnega preganjanja.

Mislite, da je možno z racionalnimi argumenti nastopiti proti prižnici?

Vsekakor je to zelo težko. Velja pa le poskusiti, morda le uspe pri posameznikih. Saj sami veste, koliko časa je potrebno, da se ideje realizirajo. Potrebno je biti potrpežljiv. Čez eno leto bo najbrž to drugače. Precej drugače. Saj se je odnos javnosti in tudi dela politične elite do vsakršne drugačnosti v štiridesetih letih zelo spremenil. Res pa je, da so zdaj nastale posamezne skupine nasilnih nestrpežev, netolerantnih ljudi, česar ni bilo takrat, ko smo pred štiridesetimi leti dekriminalizirali homoseksualnost. Ko so se uveljavila ta nova zakonska določila, nihče ni nikogar napadel in pretepel, ne drugače spolno usmerjenih, ne drugače obarvanih itd. Ampak, veste, bojim se, da je tudi to cena demokracije.

Zgodilo se je pred ...**5. leti**

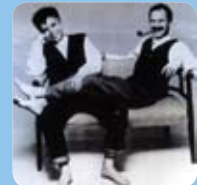
V začetku januarja 2007 je bil na obisku v Srbiji takratni slovenski zunanji minister Dimitrij Rupel. Po predavanju na Fakulteti za politične študije so mu novinarji zastavili vprašanje, kakšne so njegove izkušnje z Zakonom o registraciji istospolnih partnerskih zvez. Rupel je odgovoril: »S tem nimam nobenih izkušenj«, nato pa so, kot so poročali srbski mediji, sledile salve smeha. Njegov gostitelj Drašković je ob tem dodal, da še ni dokazano, »da bi dva moška lahko rodila otroka, čeprav se po vsem svetu prizadevajo, da bi bilo to možno.« Jako zabavno.

10. leti

Februarja 2002 je na izboru za pop-evko Evrovizije zmagal transvestitski trio *Sestre* s pesmijo »Samo ljubezen«. Zmaga je sprožila val ogorčenja in homofobije je bilo čutiti na vsakem koraku (in na slehernem forumu). Takratni direktor RTV Slovenija Aleks Štukul je predlagal razveljavitev glasovanja, temu pa se so z javnim protestom in z organiziranjem tiskovne konference pred RTV uprle glbt-nevladne organizacije. Dogodek je odmeval tudi v Evropskem parlamentu, saj je poslanka Louise van der Laan slovenski vladi poslala pismo, v katerem izraža zaskrbljenost nad porastom homofobije v Sloveniji. *Sestre* so na Evroviziji v Talinu zasedle 14. mesto, njihov nastop pa so domnevno bojkotirali tudi tehnik v dvorani, saj so med prvim refrenom premočno odprli mikrofon back vokalistom, osrednji pevki Sester Marleni pa ga skoraj izključili.

15. leti

Konec junija 1997 je na Pohorju potekalo prvo srečanje lezbijk z območja nekdanje Jugoslavije, ki se ga je udeležilo nekaj več kot štirideset udeleženk iz Slovenije, Srbije, Hrvaške in Makedonije, pa tudi iz Italije. Srečanje je potekalo kot konferenca z naslovom: »Pravice lezbijk so človekove pravice«.

20. leti

Spomladi 1992 je bilo ustanovljeno neformalno združenje homoseksualnih parov Yoldashim. V okviru tega združenja sta delovala Aleksander Perdih in njegov partner Silvo Zupanc (na sliki), ki sta naslednje leto na Ustavno sodišče vložila zahtevo po presoji ustavnosti *Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*, ker ta sklenitev zakonske zveze omogoča zgolj partnerjema nasprotnega spola. Sodišče je na osnovi mnenja vlade pobudo zavrnilo.

Skulptura noseče najstnice
Jensa Galschiota »V imenu očeta«,
s katero umetnik protestira proti papežu
ter njegovemu smrtno nevarnemu
nauku, da kondom ni sprejemljiva
zaščita pred virusom HIV in nezaželeno
nosečnostjo.

MITJA BLAŽIČ

In nomine deus*

Rekatolizacija vsega in vsakogar

Nekoč sem, najstnik, našemu župniku z navdušenjem pripovedoval o pridobitvah francoske revolucije: svobodi, enakosti in bratstvu, češ, Kristusove vrednote. Odrnil mi je, da je najhujše, kar se je lahko zgodilo človeštvu in cerkvi francoska revolucija. Ni pojasnil. Jaz pa ne vztrajal z vprašanji.

Sekularizacija – temeljno zlo

Razsvetljenski ideali, prevlada razuma in znanosti nad dogmatiko in teologijo, profanega nad sakralnim, ločitev cerkve od države, nacionalizacija cerkvenih posesti, laizacija države in javnega življenja, odtujevanje ljudi od cerkve (razcerkvenjenje), verski pluralizem, zmanjševanje družbenega pomena religije ... skratka, sekularizacija. Slednja je prav s franco-

sko revolucijo prvič tako manifestno privedla zahodno civilizacijo do udejanjanja upanja o skorajšnjem koncu monopola krivičnih, izkoriščevalskih, avtokratskih, avtoritarnih, totalitarnih družbenih ureditev, ki so svojo represijo individuumu uresničevali s cerkvenim blagoslovom oz. so bili pogosto kar cerkev sama. Rojstvo novega, osvobojenega, samozavestnega, sodobnega, progresivnega, razumenga človeka, ki bo z znanjem gradil lepši, pravičnejši tuzemski svet, je moč pripisati prav revoltom v Parizu. Prva resnična zmaga emancipiranega homo sapiensa nad tistimi, ki so prepričani, da lahko *in nomine deus* podjarmljajo ljudi, se je zgodila prav v mestu, kjer je človeštvo 159 let pozneje podpisalo »mednarodno magno karto vseh ljudi vsepovsod«, kot je 10. decembra 1948 ob razglasitvi pred Generalno skupščino OZN Splošno deklaracijo človekovih pravic definirala Eleanor Roosevelt. In emancipacija se je zgodila z uporom.

Zgodovinsko dejstvo je, da se je Rimskokatoliška cerkev (RKC) vsakršnemu nesramnemu odklanjanju »Odrešenika« in predrznemu upiranju tistih, ki jim je zaukazala ponižnost, vselej sistematično,

organizirano in silovito zoperstavila. Pa naj se je tem procesom reklo križarske vojne, rekonkvista, protireformacija, inkvizicija ali nova evangelizacija. V tem tekstu, ki se bo osredotočal na hlepenja RKC po oblasti v Sloveniji v novejši zgodovini oz. sodobnosti, bomo pojav imenovali rekatolizacija.

Ena najbolj neustrašnih in neutrudnih proučevalk procesov rekatolizacije, zaslužna profesorica dr. Maca Jogan s Fakultete za družbene vede, v izvirnem znanstvenem članku *Rekatolizacija slovenske družbe*, objavljenem v *Teoriji in praksi* leta 2008, ugotavlja, da »rekatolizacijske težnje niso izum 21. stoletja in tudi niso značilne le za slovenski prostor. Čeprav se vnanje izražanje teh teženj glede na spremenljivo družbeno okolje nekoliko spreminja, gre v bistvu za odgovore Katoliške cerkve na radikalne izzive, ki jih predstavlja jo konkretna prizadevanja za odpravljanje različnih vidikov družbene neenakosti.« Z drugimi besedami, vsakič, ko človeštvo dvigne glavo z uporom proti krivičnim, poniževalnim, represivnim, razčlovečevalnim praksam in sistemom, RKC v imenu družbenega reda in boga pritisne nazaj, da bi ohranila krivični red, v katerem ima sama privilegirano mesto.

Prvi val rekatolizacije

Prvi val rekatolizacije na Slovenskem v novejši zgodovini sega v zadnja desetletja 19. stoletja. Takrat so se rodila prva prizadevanja za ekonomske, socialne in politične pravice večine prebivalstva: množične stavke, javni shodi, zahteve po skrajšanju delovnika (z 11 na 8 ur), povišanje skrajno nizkih mezd, ukrepi za socialno varnost med boleznijo in starostjo ... Okrepile so se torej vrednote socialne demokracije. Vse to je sovpadlo z »upadanjem zaupanja v Katoliško cerkev, z zmanjševanjem religioznosti in z razcerkvenjenjem. Hkrati se je krepila vloga znanosti,« piše dr. Jogan. Znanosti, ki je, kot so pisali katoliški kritiki tistega časa, gojila nekrščanska načela, ki so potem prešla v politiko, zakonike, gospodarstvo in javno življenje. »Čeprav je bilo 19. stoletje znano tudi kot stoletje resnične materialne bede, pa to dolgo časa ni bilo moteče za cerkev. Moteče je postalo to dogajanje šele takrat, ko so se pojavila organizirana upiranja zoper vsestransko bedo. Ni naključje, da je cerkev šele takrat odločno posegla v dogajanje in da je usmerila vse sile v obsojanje upornosti,« ugotavlja dr. Jogan.

* v imenu boga

Zoper to »družbeno zlo« in »družbeno bolezen« se je postavila RKC. »Krščanska socialna miselnost se je na Slovenskem začela širiti proti koncu osemdesetih let 19. stoletja kot branik pred revolucionarnimi težnjami in kot izhod iz 'zmedenega' časa. Radikalno nastopanje organiziranih delavcev, ki ga je spodbujal beden konkretni položaj, so katoliški ideologi razlagali kot posledico nevere in odvracjanja od krščanstva. Ker je očitno popuščalo učinkovito delovanje načela 'delaj,

varčuj in moli' in pojmovanje dela kot dolžnosti in 'kazni za greh', s čimer je Katoliška cerkev v preteklosti izravnala in opravičevala veliko socialno neenakost, se je kot njena glavna naloga kazala potreba po oblikovanju in krepitvi krščanskega načina rešitve socialnega vprašanja.«

Podlago za terapijo te družbene bolezni je RKC črpala iz okoliščin papeža Leona XIII. (1878–1903): *Quod apostolici muneris* (1887) – v njej je opozarjal na nevarnost socializma, *Rerum novarum* (1891) –

prinašala je program rešitve socialnega vprašanja, *Graves de communi* (1901) – o pomoči delavskemu ljudstvu. Tako je papež Leon XIII. utemeljil proces rekatolizacije, »pri kateri pa ni šlo le za sistematično 'koloniziranje brezverskega duha', temveč za poseganje na vse ravni človeške dejavnosti,« je zapisala dr. Jogan.

Sledila je ofenziva. Zoper nekrščansko znanost je RKC na Dunaju leta 1892 ustanovila »znanstveno društvo« Leogessellschaft, v

Ljubljani pa leta 1896 Leonovo družbo. Za širjenje svojih religioznih zamisli v vse pore družbenega življenja so vzpostavili medije: Katoliška tiskarna v Ljubljani (1883), dnevnik Slovenec, revije Rimski katolik (1888–1896), Katoliški obzornik (1897–1906), Čas (1907–1942). Organizirali so bogato knjižno produkcijo in krščanske šole. »K razvijanju ponižnosti in pokornosti v imenu strahu božjega so 'kapilarno' vsestransko prispevale tudi različne organizacije, zlasti Marijina družba, ki je

Foto: mladina.si

IZR. PROF. DR. ALEŠ ČRNIČ, RELIGIOLOG, FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE REŠITEV: AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO

Ali v Sloveniji poteka intenziven proces rekatolizacije?

Nemogoče se je ne strinjati, da RKC vse od osamosvojitve pridobiva na moči in da se hkrati v javnem prostoru krepijo konservativne ideje in akcije. Po eni strani so ti procesi rezultat širšega dogajanja v postsocialističnem delu Evrope, kjer smo priča nekakšnemu nihaju: po polstoletnem formalnem omejevanju in marsikje tudi brutalnem zatiranju religije si od padca Berlinskega zidu dalje nekoč dominantne cerkve na vse pretege prizadevajo ponovno pridobiti pozicije, kot so jih imele pred II. svetovno vojno. Po drugi strani pa se očitno v celotnem zahodnem svetu že vse od začet-

kov neverjetno uspešne (in za družbe pogubne) neoliberalne revolucije na samem

začetku osemdesetih (Thatcher in Reagan) dogajajo določeni retrogardni procesi – in del te zgodbe seveda doživljamo tudi pri nas.

Kako se rekatolizacija kaže v praksi?

Ne le, da se je RKC finančno neverjetno okrepila (in potem velik del kapitala v gospodarski krizi zakockala), dobila je tudi ogromno politične moči. Že dolgo se opazno spreminja formalen odnos države do religije – končna posledica vse večjega zanemarjanja ustavnega načela enakopravnosti verskih skupnosti je neustavni Zakon o verski svobodi, ki neupravičeno privilegira RKC. Kako zelo se je v konservativno smer presta-

vil celoten družbeni prostor lahko vidimo, če primerjamo samo politiko RKC skozi čas: kolega Dragoš nas pogosto opominja, da bi danes stoletje stare ideje katoliških ideologov Kreka in Gosarja tudi za leve stranke izpadle nesprejemljivo radikalno. V javnem prostoru je postala vsaka kritika RKC skoraj nemogoča, v medijih pa doživljamo poplavo konservativnih reprezentacij in rekonstrukcij realnosti – samo pomislite, kako se je v zadnjih 15 letih spremenil zabavni program na TV Slovenija. Na vsakem koraku smo priča vse večji diktaturi v konservativne vrednote zamaskiranih predsodkov. Zadnji referendum proti Družinskemu zakoniku se v osemdesetih v podobni obliki ne bi mogel zgoditi, zato sam ne morem deliti optimizma, ki ga nekateri črpajo iz primerjave z rezultatom referenduma o oploditvi z biomedicinsko pomočjo, češ, saj napredujemo, še nekaj let, pa bo.

Žal vse kaže, da se procesi odvijajo v nasprotno smer.

Kakšen naj bo upor rekatolizaciji?

Neokonservativen val bo napredoval, dokler ne bo naletel na ovire. Sam ne vidim druge rešitve kot aktivne državljanski angažma. V razmerah, ko se levica v svojem delovanju izogiba vrednotam, da ne bi izpadla ideološko (kot da bi bile vrednote nekaj, kar *a priori* sodi v domeno desnice), je potreben permanenten pritisk, s katerim odločno zahtevamo zavzemanje za vrednote enakosti, solidarnosti, strpnosti in (ne na ekonomistično logiko zreducirane) svobode. Levica je v hudi krizi in zagotovo se bo morala preobraziti, del sprememb se v širšem evropskem prostoru že nakazuje. V katero smer bo šla preobrazba, je odvisno tudi od zahtev viloljnega telesa. Zato sam verjamem v aktivno državljanstvo. —

bila notranje podrobno razčlenjena (npr. posebne družbe za dečke, mladeniče, može, dijake, delavce, žene, dekleta, otroke itd.). Udje vseh enot 'Marijine vojske ali armade, ki naj se skupno bori zoper sovražnike svete vere in svojega zveličanja', so bili dolžni 'Mariji veselje delati' in skrbeti za 'popolnost krščanskega življenja', in ne le za navadno pobožnost, kot je zapovedoval Molitvenik za Marijine družbe iz leta 1920. Dolžnost članov in članic Marijinih družb je bila razširjati 'pravo' vero in 'apostolsko delovati' ter reagirati na morebitne dvome ali zahteve po spremembi reda,« ugotavlja dr. Jogan. Moralni red članic in članov Marijinih družb je bil natančno določen in je segal od pravnega izvajanja intimnega življenja do javnega in političnega. Dr. Jogan: »Uresničevanje lastnosti, kot so ponižnost, vdanost v usodo, potrpežljivost in bogu podobno obnašanje (z vključenim trpljenjem), je bilo definirano kot nekaj normalnega in naravnega. Tako je Marijina družba kot množična organizacija, ki se je zlasti utrdila v prvih dveh desetletjih 20. stoletja, pomagala izkoreninjati svoboduharstvo.«

Prvi val rekatolizacije je bil prekinjen s koncem druge svetovne vojne, s strogo ločitvijo cerkve od države, in vzpostavitev RKC neaklonjenega totalitarnega sistema.

Drugi val rekatolizacije

Nedavno spodleteli poskus RKC, da bi v šolskem prostoru uveljavila diskurz medikalizacije homoseksualnosti (koprška škofija je v okviru Dnevo mladih v Šolskem centru Postojna med prvomajskimi počitnicami želela izvesti predavanje Luce di Tolveja o »reparativni terapiji zdravljenja« homoseksualnosti); centralna vloga RKC ob sprejemanju Družinskega zakonika (tajnik Komisije pravičnost in mir pri Slovenski škofovski konferenci dr. Tadej Strehovec je bil uradno vabljen na seje Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide v Državni zbor, poleg tega pa je ustanovil in vodil Zavod

Kul.si, pod okriljem katerega je delovala Civilna iniciativa za družino in pravice otrok Aleša Primca); demonizacija kontracepcije (poslanica NSi dr. Alenka Šverc jo je v Pogledih Slovenije enačila s pesticidi), enostarševskih («nepopolnih») družin, ukinjanje zunajzakonskih zvez (v drugem branju Družinskega zakonika je to uspelo poslancu SDS, zdravniku in nekdanjemu redovniku Francetu Cukjati) ... vse to med referendumsko kampanjo o Družinskem zakoniku, preprečitev odprave sistemske diskriminacije istospolnih parov in družin v okviru Družinskega zakonika, poskus RKC, da bi vdrla v prostor laičnega šolstva (z veroukom); razmisleki o obdavljenju samskih (v času ministrovanja mag. Janeza Drobniča, NSi); blagoslavljanje državnih objektov; demonizacija samskih žensk med referendumsko kampanjo o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo; odpiranje razprave o legalnosti in legitimnosti splava (evropski poslanec NSi Lojze Peterle je v Evropskem parlamentu kot prvopodpisani nedavno predstavil člene San Jose – navodila vladam in civilni družbi za odpravo pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok) ... Vse to so znaki, da po osamosvojitvi Slovenije upravičeno lahko govorimo o novem valu rekatolizacije pri nas. Ali je tovrstno sklepanje pravilno, smo v pogovoru za *Narobe* vprašali dr. Maco Jogan.

V celoti se strinjam z vašo ugotovitvijo. Dodala bi to, da se je ta proces začel že pred letom 1991, da je ves čas skrbno in podrobno načrtovan. V času, ko je bila RKC izrinjena iz javnega prostora in

usmerjena predvsem v družino kot ključno ustanovo zasebnega življenja, je težišče dejavnosti usmerjala na mlade (šestdeseta, sedemdeseta leta 20. stoletja), kasneje na starše in po zasuku političnega sistema na celotno javnost. Navzven potekajo ta prizadevanja pod silno lepimi naslovi, vselej naj bi šlo za izključno najbolj moralno čista dejanja. Omeniti moram tudi to, da sem že pred desetletjem naletela na nasprotovanje oznaki »rekatolizacija«, šlo naj bi le za »evangelizacijo«, ali, kot je poudaril lani septembra metropolit dr. Anton Stres (v predavanju na študijskih dnevih Draga 2011), gre za »novo evangelizacijo«. Prav v tem predavanju je bilo poudarjeno, da gre v bistvu za »nekako samodejni odziv« občestva vernikov na potrebo po novi evangelizaciji »brez intenzivne podpore z vrha Cerkve«. To se tako lepo sliši: Dobro pa je pogledati še v zakulisje te spontanosti.

Kaj torej razkriva pogled v zakulisje »spontane nove evangelizacije«?

Po razlagi najvišjih predstavnikov RKC se je proces evangelizacije (rekatolizacije) začel sredi sedemdesetih let s pojavom okrožnice papeža Pavla VI. Oznanjevanje evangelija (1975) in se zlasti okreplil s papežem Janezom Paulom II., po katerem naj bi bila ta evangelizacija nova predvsem »v svoji gorečnosti, v svojih metodah in v svojem izrazu«. Glede na funkcijo, ki jo je v vesoljni RKC imel Janez Pavel II., zlasti v odnosu do družbenih okolij, kjer se je razbohotil »virus komunizma«, je težko verjeti, da bi šlo za spontanost verskih občestev. Ali je tudi podpiranje slovenske RKC z lepo vsoto denarja, na primer leta 1992 s strani Vatikana (o čemer lahko beremo v delu »Vatikan d.d.«), spontano?

O novi evangelizaciji ne moremo govoriti brez ustrezne umestitve v konkreten prostor in družbene razmere.

Omejila se bom na slovenske razmere. Ta vrsta evangelizacije je dejansko rekatolizacija, to pa je odgovor na sekularizacijo, ki je v slovenski družbi intenzivno potekala zlasti od konca 60-ih do začetka 80-ih let 20. stoletja. Ta proces, ki je povezan s povečevanjem individualne avtonomije in zmanjševanjem družbene kontrole nad udeleževanjem v cerkvenih dejavnostih, se je navzven kazal v zmanjševanju obiska cerkva. Poleg zmanjšane cerkvenosti se spreminja tudi vsebina

religioznih prepričanj: tradicionalna verovanja (npr. v pekel, hudiča, nebesa) so namreč očitno manj sprejeta – tudi na Slovenskem. Vendar je ves čas obstajala razlika po spolu: ženske so (bile) bolj religiozne in so predstavljale tudi večino udeležencev različnih cerkvenih obredov. Usmeritev na družino je pomenila predvsem usmeritev na ženske, kar ni bila novost v delovanju RKC.

Z ločitvijo cerkve od države po drugi svetovni vojni je odpadel neposreden duhovni in moralni pritisk RKC na ženske. Z izenačitvijo žensk in moških v političnih, ekonomskih in socialnih pravicah se je postopno zmanjševala potreba po predrženosti moškemu (očetu, možu) in povečevala možnost za žensko ekonomsko neodvisnost in samostojnost. Ženske so lahko vedno bolj nadzorovale svoje lastne reproduktivne zmogljivosti in s tem zmanjševale svojo ujetost v tradicionalno vlogo matere/gospodinje. Ženske so kot enakopravne vedno bolj množično vstopale v javni prostor, in se tako »razdomačevale« (dedomesticirale), čeprav večinoma dodatno obremenjene z odgovornostjo za družino/gospodinjstvo. To pa ni ravno v skladu s socialno doktrino, kot jo je zlasti še in še pojasnjeval v uradnih dokumentih papež Janez Pavel II. Zato je bilo treba misliti na dodatna prizadevanja za zaustavitev »nevarnih« teženj razcerkvenjenja in zmanjševanja religioznosti. Tega se je zavedala tudi slovenska RKC, saj po besedah dr. Stresa »sekularizacija kot oddaljevanje od Boga in religije tudi ni železni zakon, ampak je samo tendenca, katere moč lahko okrepiamo ali oslabimo«.

Kateri so glavni elementi procesov rekatolizacije oz. retradicionalizacije naše države?

Po zasuku političnega (1990) in ekonomskega sistema, z uvedbo mnogostranske demokracije in kapitalističnega tržnega gospodarstva so se prizadevanja Katoliške cerkve usmerila v to, da si spet pridobi (za več desetletij omejen) močan položaj v javnem življenju. Ta se je od začetka 90-ih let 20. stoletja nenebno in celostno krepil – od ekonomske, duhovne in moralne do politične moči (zlasti preko nekaterih strank). Zahteve po priznanju večje vloge RKC v javnem življenju in odločanju so se opirale na potrebo po vračanju »prave morale« v javno in privatno življenje, s čimer naj bi se odpravile posledice do cerkve sovražnega komunizma, katerega največja žrtev da je bila

prav Cerkev. Edino primerna, ciljno usmerjena družbena sila moralnega popraviljanja je Rimskokatoliška cerkev, kajti »ne gre nam več za velike in vseobsežne družbene projekte, ki naj bi že sedaj vzpostavili 'nebesa na zemlji'. Ostaja pa temeljno vprašanje o tem, kaj je prav in kaj ni. Tako se tudi etika in morala ponovno vračata v naše javno življenje in v politiko ... družbeni nauk katoliške Cerkve je namreč predvsem moralni nauk: njegovo izhodišče so moralna stališča, medtem ko liberalizem in marksizem ne priznavata morale kot samostojne in

družbeno uporabne misli,« kot je poudarjal dr. Stres (1994).

To vračanje pa nikakor ni omejeno samo na »spontano« sprejemanje moralnih zapovedi RKC, temveč je institucionalno podprto, usmerjeno na prelomne dogodke v življenju posameznika (npr. krst, poroka) in večinoma v prikrito prisilnih oblikah.

V skladu z uradno pokoncilsko doktrino RKC je potekalo odkrito in prikrito prizadevanje za ponovno »udomačitev« žensk. V 90-tih se je »nova evangelizaci-

ja« kazala v poskusih cerkvi prijaznih parlamentarnih strank (npr. Krščanski demokrati), da bi z zakonom podaljšali porodniški in starševski dopust na tri leta. To je tipičen primer povezave med rekatolizacijo in retradicionalizacijo, v konkretnem primeru repatriarbalizacijo. To sloni na želji po vračanju ideologije enega skrbnika, ki pa v temelju ustreza kapitalističnemu (neo)liberalnemu tržnemu gospodarstvu.

Naj dodam, da se od začetka devetdesetih let z različnimi sredstvi izvaja pritisk na

ženske, da bi postale bolj »ženstvene« in da ne bi še naprej »uničevale družine«. To se kaže npr. tudi v spremembah nekaterih stališč, ki jih merijo raziskave SJM (1994 in 2003). V začetku devetdesetih se npr. več kot tri četrtine vseh respondentov ni strinjalo s stališčem, da predšolski otrok trpi, če je mati zaposlena. Prav ta trditev, ki so jo dokaj pogosto uporabljali zagovorniki »prave, tople družine« v devetdesetih, je očitno obrodila najbogatejše sadove. Otrok oziroma korist otroka je postala glavno merilo škodljivosti zaposlovanja žensk, s čimer se težnja po

VATIKANSKA NAVODILA

Pri proučevanju rekatolizacijskih procesov v Sloveniji je v luči dejstva, da je RKC vodila prizadevanja proti odpravi državne diskriminacije istospolnih parov in družin med sprejemanjem Družinskega zakonika, zanimivo pogledati, kako cerkev legitimira kršenje temeljnih človekovih pravic istospolno usmerjenih državljanov in državljanov.

RKC je svoj odnos do homoseksualnosti v novem tisočletju oblikovala v leta 2003 objavljenem dokumentu *Premisleki k osnutku pravnega priznanja življenjskih skupnosti med homoseksualnimi osebami*. Avtor teksta je takratni prefekt Kongregacije za verski nauk, najpomembnejšega vatikanskega »ministrstva«, sedanjni papež, kardinal Joseph Ratzinger, podpisal pa ga je tedanji pa-

pež Janez Pavel II. *Premisleki* dajejo jasna navodila katoliškim politikom, kako pravilno ravnati ob zakonodajnem urejanju socialnih pravic istospolnih parov: »Če je v zakonodajni skupščini prvič dan predlog v korist pravnega priznanja homoseksualnih življenjskih skupnosti, je katoliški poslanec npravno dolžan jasno in javno protestirati ter glasovati proti predlogu. Dati svoj glas za pravno besedilo, ki je tako škodljivo za splošni blagor, je zelo nenravno dejanje. Če je postava v korist homoseksualnih življenjskih skupnosti že v veljavi, mora katoliški poslanec na vse mogoče načine protestirati in svoj odpor pokazati javno.« Kardinalu Ratzingerju pa »protestiranje« ni dovolj: »Če ni mogoče postaviti takšne vrste popolnoma

odpraviti, mora biti poslancu s sklicevanjem na navodila v okrožnici *Evangelij življenja* 'dovoljeno podpirati predloge, ki imajo za cilj omejevanje škode takšne postave in zmanjševanje negativnih posledic na območju kulture in javne morale'. Pogoj za to je, da je poslanec 'osebni popolni odpor' zoper vsako postavu 'jasno izražen in vsem znan' ter nevarnost pohujšanja odvrnjena. To ne pomeni, da bi omejevalno postavu mogli v tej stvari imeti za pravično ali vsaj sprejemljivo. Gre za legitimen in ustrezen poskus nepravično postavu vsaj deloma odpraviti, če je popolnoma odpraviti trenutno ni mogoče.«

Dokument so v Sloveniji prvič objavili leta 2003 v Mednarodni

katoliški reviji *Communio*, Slovenska škofovska konferenca pa ga je ponovno objavila novembra 2009, ko je Ustavno sodišče odločalo o referendumski pobudi Aleša Primca.

Leta 2002 je pri nas izšel Sklepni dokument Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem *Izberi življenje*. V njem so v poglavju Pastoralnega zakonov in družin, ki so v težavah ali so neurejeni zapisali: »Cerkev vedno dosledno zagovarja heteroseksualno monogamno družino, zato ne sprejema možnosti zakonskih zvez istospolnih partnerjev. Na preventivnem in širšem vzgojnem področju je potrebno ta pojav spremljati na osebni ravni.«

udomačevanju žensk kaže kot skrajno humana in v skladu z »nacionalnim obstojem«, ki ga ogroža nižanje rodnosti.

V zadnjem desetletju se nova evangelizacija kaže v poskusih neposrednega nadzora nad rodnoštnim obnašanjem žensk in oblikovanjem družine. Najbolj očiten dokaz za to je srđito zavračanje predloga Družinskega zakonika, pri čemer je celo očitno presežena »spontanost« cerkvene občestva, saj se organi Cerkve kot ustanove neposredno vključujejo v javne razprave. O prizadevanjih evropskega poslanca, da bi ženskam onemogočili svobodno odločanje o rojstvih otrok, bo gotovo še slišati v prihodnosti. Skratka, poteka neprekinjena in nespontana rekatolizacija.

Ali je RKC v Sloveniji strategijo rekatolizacije definirala v katerem od svojih uradnih dokumentov?

Natančen načrt, strategija za delovanje Cerkve v 21. stoletju na Slovenskem, je podrobno predstavljen v Sklepem dokumentu Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem »Izberi življenje« (2002). Ta »celosten načrt našega delovanja«, ki je nastal »po treznem pogledu v preteklost in v sedanjosti trenutke«, utrjuje in dopolnjuje enodimenzionalno prakso Katoliške cerkve v zadnjih desetletjih 20. stoletja na Slovenskem. To se kaže zlasti v poudarjanju položaja cerkve kot žrtve totalitarizma, v redukcionalističnem in sprevrženem razlaganju zgodovine po letu 1944, v ekskluzivističnem določanju »pravega« človeka in »resničnega življenja« ter v zabtevanju po javnem in institucionalno usmerjenem delovanju tega »pravega« človeka na vseh področjih (šport, kultura, izobraževanje, vzgoja) in na vseh ravneh (od partnerske skupnosti do države). Tako naj bi »pravi« človek pomagal preoblikovati tiste, ki so za cerkev v resnici »mrtvi«.

Kot je potrjeno tudi v tem programskem dokumentu, se to ni pojavilo šele v samostojni Sloveniji, temveč poteka (na posameznih področjih) že od konca šestdesetih let 20. stoletja, zato ni naključno, da je sodobna »slovenska mlada generacija« celo bolj religiozna kot generacija njenih staršev. To dejstvo pa povečuje pomembnost vprašanja, kako bodo ti (človeški) viri upravljani.

Temeljni namen zbora je zato bil »na pragu tretjega tisočletja premisliti svojo dosedanja pot in se zazreti v prihodnost...«, kar »je še zlasti nujno zaradi velikih sprememb in usodnih izzivov, pred katerimi stoji vse človeštvo«. Tako so slovenski katoličani dobili program, ki je »celosten načrt našega delovanja in se razteza na vsa področja cerkvenega življenja«. Pri pripravi tega načrta so snovalci »prisluhnili, kaj govori Duh naši Cerkvi. Po treznem pogledu v preteklost in v sedanjosti trenutke smo, odprti za njegove navdihe, načrtovali svojo prihodnost.« Ker je načrt širokopotezen in ambiciozen, škojfe računajo na »pomoč od Očeta luči, ogenj Svetega Duha in drznost Božjega Sina« in tako so odločeni, da bodo »s pomočjo od zgoraj [...] premagovali inercijo, ki grozi človeku, ki je prepuščen sam sebi«.

So plačevanje socialnih prispevkov duhovnikom, financiranje vojaških kaplanov, sofinanciranje katoliških šol (tudi umeštevitev Teološke fakultete v sklop Univerze), sofinanciranje katoliških medijev (npr. Radio Ognjišče), financiranje katoliških oddaj na javni televiziji – vse to iz državnega proračuna –, pa tudi uradna udeležba državnikov na cerkvenih obredih del procesa rekatolizacije ali samoumeven del sodobne, pluralne, civilizirane in demokratično urejene države/družbe?

Tako, kot so našeta področja urejena v Sloveniji, gotovo gre za rekatolizacijo, ki je dejansko že prešla skoraj v popolno kolonizacijo javnega prostora. To je vidno od oznak v prostoru (križi na vrbovih gora, bribov, osvetljene cerkve, izjemna medijska pozornost cerkvenim praznikom, itd.), preko ekonomske vloge na trgu do duhovnosti. Kot edina duhovnost, ki je medijsko dostopna najširšemu krogu ljudi, je cerkvena katoliška duhovnost (npr. Duhovna misel ob nedeljab na 1. programu Radia Slovenija, prenosi maš ob nedeljab na 3. programu javnega Radia Slovenija; duhovna oskrba v slovenski vojski in policiji ter v zdravstvenih ustanovah itd.). V Sloveniji se rekatolizacija kaže kot nujno popravljanje napak »komunizma« in ker se NOB enači s komunizmom, je z rekatolizacijo povezano tudi opravičevanje kolaboracije in ustanavljanja policijskih in vojaških enot, ki so delovale v okviru okupatorskih oblasti. To, kar se v imenu »nove evangelizacije« dogaja na Slovenskem, se ne bi

moglo dogajati na kakšnem Norveškem ali Nizozemskem.

In kako se rekatolizaciji upreti?

Z ozaveščanjem o dogajanju (in zlasti o sovražnosti do žensk) v preteklosti in sedanjosti tako v »naši« družbi kot v svetu in zlasti v EU, z demonopolizacijo vloge Katoliške cerkve v raziskovanju odnosov med spoloma in v družinskem svetovanju (neposredno v osebnih stikih in prek različnih medijev), z doslednim ločevanjem cerkve od posvetne države in z odpravo nenehno poudarjenega enačenja, da je katoliški etos edini pravi.

Neustavljiv prodor rekatolizacije je ob ustanavljanju Marijinih družb sodobnega časa (Zavod Kul.si), katoliških stanovskih organizacij (Akademsko društvo pravnik, Združenje novinarjev in publicistov, novo nastajajoče sociološko društvo ...), katoliških izobraževalnih ustanov, raziskovalnih inštitutov in medijev ... jasna. Podpora desne vlade tem procesom je ob dejstvu, da je od zaprisege do razrešitve svobodomiselnega Aleša Guliča z mesta direktorja Urada za verske skupnosti minilo pičlih nekaj ur, nedvoumna. Viktimizacija, kot obrambni mehanizem RKC ob vsakršni kritiki rekatolizacije, je, ob uveljavljanju diskurza »kristjanofobije«, tako rekoč samoumevna. Cerkevno obsojanje vsakršnega upora krivični družbi je ob reakcijah Slovenske škofovske konference na vladne varčevalne ukrepe, dejstvo. Impotentna politična levica je klonila. Kaj pa mi? Se bomo pustili zlomiti?

PEPEL

Za Družinskim zakonikom je ostal pepel, kup smrdečega dreka in nekaj feniksov, ki pomenijo luč na koncu tunela. Je pa res, da smo tudi to luč ugasnili. Varčevalni ukrepi pa to.

1.

Končno odkrita resnica, prvi del.

Enej Sam: »Družinski zakonik pomeni poskus spremembe sončnega tira.«

2.

Končno odkrita resnica, drugi del (post-festum).

Boštjan Gorenc – Pižama na Twitterju: »Očitno sem zastoj zakupil domeni otrocinaprodaj.si in kupideco.si. Še en neuspešen startup ...« (Karikatura: Mladina, 30. marec 2012).

3.

Stop in the Name of Love!

Vesna izgubi živce, ker jo Miha ves čas moti: »Utihnite, zato ker ves čas motite. [...] Prosim za podaljšanje. To on ves čas dela!« Najbolj dramatičen trenutek najbolj bedastega televizijskega soočenja ever. (Trikrat po 45 sekund press.)

4.

Proti, majke mi. Tema.

Anketa med študenti pred FDV.
Alen: Čaki, Družinski zakonik, kaj je to? To je uno ... isti pač da majo ...
Novinar: Tudi ti, ja, tudi to.
Alen: Pa dobr, to je tema, no, majke mi, no, mislim. Ab, kje no, ne more to. [...] Sploh si ne morem predstavljat, kako eden živi iz dvema fotroma, mislim, tema, majke mi.

5.

Triumf zmage, prvi del.

Ana in Nina: lezbična trilogija.
(1) Lezbijki odnašata smeti za hitrejše odpravljanje patološkosti po nasvetu dr. Vesne V. Godina;
(2) Lezbijki kupujeta otroka oziroma ga želita rezervirati za čas po 25. marcu;
(3) Lezbijki gresta na referendum.

6.

Triumf zmage, drugi del.

Satiriki ob podelitvi viktorjev, predvsem Slon in Sadež, ki sta v arhivu RTV našla film Gaylieni: »Od producentov filma 'Napad samskih žensk z biomedicinsko pomočjo' in 'Lezboni planeta 69'»

prihaja v slovenske kinematografe 'Gaylieni: Napadalci iz druge gej-laksije'. Prišli so po vaše otroke in vaše službe. Njihove navade so nerazumljive in sprijene. Držijo se za roke! Spremljajte v grozi, kako s pomočjo strašne Gayzille rušijo vse, kar je dobro in normalno v naših mestih. In tudi minarete! Vendar pozor, da tudi sami ne postanete eden izmed njih. Gaylieni kmalu v vašem kinu. In če ne boste storili, kar je prav, tudi v vašem domu!«

7.

Triumf predavanja.

Dr. Karmen Šterk: »Družina ima z naravo skupnega le to, da gre tja včasih na sprehod.«

8.

Metina lista, popoprana.

Deset nepreslišanih izjav o družinskem zakoniku.
(Glej: metinalista.si)
Marijan Pojbič (SDS): »Če je analni seks naravna zgodba, mi odtrgajte glavo, odrežite glavo.«
Metina lista: Pred dnevi so v bližini Pecnice našli zeljno glavo, ki je skakljala naokoli in se drla: »Na drobno me sesekljajte in postrezite z bučnim oljem, takšna sem najboljša. Ne pustim pa, da bi me po obedu analno izločili iz sistema. To ni naravno. To je govno!«
Vesna Vilčnik (Civilna iniciativa): »Ko je mene moj sin vprašal: 'Mami, kako sem se jaz rodil?' Jaz sem mu povedala tako kot je bilo, lejte, meni so zdravniki rekli, da ne bom mogla zanosit. Moj otrok se je rodil po čudežu in sem rekla: 'Lej, po čudežu si se rodil!«
Metina lista: Odkar so v znani ginekološki kliniki zaposlili čednega stažista Davida Čudeža, se je število oploditev povečalo za trikratno. Sliši se, da pacientke, zardele v obraz, po pregledu vzdihujejo: Čudež je bil.

9.

Vic iz šolskih klopi.

Zabeleženo po resničnih dogodkih.

10.

Resnica boli, jebiga.

(Slovenske novice, 22. marec 2012. Alijana Primožič).

BARBARA RAJGELJ

VSAK VSE DELA ZASE

Po referendumu, na katerem je padel Družinski zakonik, me je prijelo, da bi prenehala z zagovorništvom človekovih pravic, pisanjem pritožb na policijo, centre za socialno delo in ministrstva, prelaganjem zabojev piva in kokakol v skladišču Opna, pregovarjanji s prulskimi pijančki, zakaj je parada ponosa pomembna, organiziranjem okroglih miz, udeležbami na seminarjih antifa, skratka z živicanjem. Prevzela bi pozo številnih kolegov in kolegic na različnih visokošolskih institucijah, zlasti tistih na pravni fakulteti: v milnem mehurčku svojega kabineta bi pisala znanstvene članke in zbirala točke za akademsko napredovanje, enkrat na dve do pet let bi dala kakšen nevtralen, apolitičen in tehnicističen intervju za Sobotno prilogo ali Dnevnikov Objektiv, udeleževala bi se konferenc in se srečevala z uglednimi tujimi profesorji in raziskovalci, pridobila bi si štipendijo za gostovanje na kakšni tuji univerzi, domrežila bi do članstva v kakšni mednarodni ali domači projektni skupini, sem in tja bi pripravila dobro plačano pravno mnenje za kakšno ministristvo ali gospodarsko družbo.

Skratka, namesto javnega izpostavljanja, v katerem sem zaradi populistične naravnosti medijev večino časa v stiku s profaneži in

vulgarneži, bi se resno in resnično vključila v visokošolsko industrijo, ki bi mi omogočila lagodno pozicijo opazovalca. Sicer bi izgubila smisel, bi pa pridobila mir. Oazo miru, v kateri se te nič ne tiče, vse je izven tebe in za nič nisi odgovoren, ker ti samo opazuješ, analiziraš in razlagaš.

Malodušje me je kmalu opustilo, saj se ne bi rada pridružila pasivni večini, ki je s svojo tiho privolitvijo pomagala glasni Katoliški cerkvi in slovenski desnici zrušiti zakon, ki nikomur od njih ni ničesar jemal, ampak je zgolj podeljeval pravice in dolžnosti gejem in lezbijkam ter njihovim otrokom. Seveda je zakon padel zlasti zaradi neumorne produkcije laži in zlonamernosti antonov stresov, tadejev strehovcev, alešev primcev, angelc likovič, tomažev meršetov, vesn vilčnik in drugih bolj ali manj strastnih in besnih netljivcev in zagovornikov diskriminacije. Padel pa je tudi zaradi pasivne in zato sokrivate večine. Vanjo sodijo zlasti tisti, ki imajo dostop do medijskega prostora in bi vanj zaradi svojega družbenega položaja celo morali, ne le lahko vstopili (profesorji, raziskovalci, družboslovci, javni uslužbenci, odvetniki in drugi strokovnjaki). Vanjo pa sodi tudi 1.471.135 državljanov in državljanek Republike Slovenije, ki imajo volilno pravico, pa so bodisi glasovali proti enakim pravicam (279.925) ali pa na referendumu sploh niso glasovali (1.191.210), saj svojo svojo skrb za drugega očitno izživijo kar znotraj svojega družinskega in intimnega sveta. Za zakon in enake pravice je glasovalo 233.255 volivcev od skupaj 1.709.417. Enakosti pred zakonom je torej pet minut svojega časa posvetilo 14 % odraslih drža-

vljanov in državljanek te države.

14 %! To je malo več kot je v Sloveniji gejev in lezbijk. To ni ravno rezultat, s katerim bi bil kdorkoli lahko zadovoljen. Ko ga primerjamo s preteklimi rezultati, ko se je na referendumih odločalo o pravicah manjšin, zlasti z referendumom o pravicah samskih žensk do umetne oploditve leta 2001 in referendumom o izbrisanih leta 2004, je rezultat sicer res precej boljši (proti umetni oploditvi samskih žensk je glasovalo 72 % tistih, ki so glasovali, proti izbrisanim 95 % in proti gejem in lezbijkam 55 %). A pri tem ni mogoče spregledati, da so tokrat ljudje vedeli, da glasujejo o pravicah že rojenih in živčih otrok. Medtem ko je šlo pri referendumu o oploditvi samskih žensk za pravico ženske in le posredno za pravico nerojenega biti rojen, je tokrat šlo za pravice že rojenih otrok. Otrok iz sosednje ulice. Čeprav kršitve pravice odrasle ženske ni nič bolj upravičena kot kršitev pravic otrok, pa je vseeno zaskrbljujoče, da so državljanji padli tudi na izpitu, ki bi ga lahko opravili vsaj zaradi sočutja, če že ne zaradi razumevanja in prepričanja v idejo medsebojnega spoštovanja in priznavanja pravic.

Vsako pomlad, natančneje 8. maja ima Open obletnico (letos je imel četrto), vsako leto pa ji v tednu parade ponosa sledi nasilje. Prvo leto molotovke in kamenje, drugo leto grafit Smrt pedrom in tretje leto razbito okno. Lanskega junija me je oče po treh zaporednih izbruhih nasilja prosil, naj Open zapremo. Poleg skrbi, da se bo enkrat nekaj zelo hudega zgodilo in me za vedno zaznamovalo s krivdo, mi je rekel: »Nihče ne živi 500 let, da bi jih 100 lahko pora-

bil za druge.« Po telefonu sem mu uspela odgovoriti samo, da razumem in da bom razmislila. Potem sem napisala sms, da vsak dela, kar misli, da je prav. Danes bi napisala še to, da v resnici vsak vse dela zase. Trenutno sicer nisem uporabnica kontracepcije, nisem brezposelna, nimam težav s socialno varnostjo, nisem tujka in nisem brezdomka. A vse, kar nisem, je samo to, kar bi lahko bila. Zato ne bi bila nikoli rada del večine, ki svoj svet zapre s kljuko svojega kabineta, vrati svojega dvorišča ali zadrگو svoje denarnice in misli, da se s tem obrani vsega, kar ostane zunaj. V resnici je edino, kar lahko naredim zase to, kar naredim za druge. Edini način za ohranitev svoje svobode, je širitev polja svobode drugega. Morda se pridobitve pravne, socialne in sekularne države – od prepovedi smrtne kazni do varstva osebne svobode – trenutno zdijo samoumevne pridobitve civiliziranega sveta, a kot pravi sporočilo letošnje parade ponosa »preteklost, v kateri so bili nezakonski otroci brezpravni, zunajzakonske skupnosti nepriznane, geji in lezbijke prisilno zdravljeni v psihiatričnih bolnicah, splav prepovedan in kontracepcija nedopustna nikoli ni tako daleč, da se ne bi mogla v prihodnosti ponoviti«. Zato na ulice in trge. Za drugega, ki je zgolj jaz v drugi obleki.

ANDREJ ZAVRL

STOCKHOLMSKI SINDROM

»Da labko zavlada zlo, niso dovolj dejanja maloštevilnih posameznikov, večina mora ostati indiferentna. Tega smo žal sposobni vsi.«

Tzvetan Todorov

Takoj po 25. marcu AD 2012, zmagoslavju vsega Svetega, so se med glbtq pojavile rahlo privoščljive analize, ki so opozarjale, da smo bili mi samo prve žrtve novega zapiranja svobode, in kazale na povsem pričakovane ideje o omejevanju kontracepcije, splava itn. Ljudje, ki tega niso uvideli in so na referendumsko nedeljo raje šli na brezskrben potep kot na volišče, bodo kmalu dobili svojo porcijo, je bilo rečeno. In res jo bodo, nisem pa prepričan, da jih bo česa izučila. V resnici so jo med triletnim sprejemanjem Družinskega zakonika dobili večkrat, če so jo le želeli videti (niso!), zelo eksplicitno npr. z idejo o obvezni registraciji izvenzakonske skupnosti. Nastal je škandal, ideja je bila umaknjena. In v trenutku se je po deželi razlegla meglica pozabe.

Pa tudi glbtq sami ne bi smeli kar tako zlahka prvi metati kamenja. Malo se ozrimo okrog sebe. Zgodovina oženja (in širjenja) svobode se ne začneja z Družinskim zakonikom in se z njim ne bo končala. Zgodovina se ne začneja z nami. Tudi mi smo že tisti, ki so bili tiho, ko so svobodo jemali drugim. Smo se, na primer, dovolj zavzeli za brezpravne delavce? Za

izbrisane? Itn.? Na referendumu leta 2004 je izbrisane pri zelo podobni udeležbi kot pri Družinskem zakoniku podprlo samo 3,82 % volivk in volivcev, ki so prišli glasovat (1,2 % vseh volilnih upravičencev in upravičenk)! Zaradi takšnega pojmovanja aktivnega državljanstva (zavzamem se samo za tisto, kar se me neposredno tiče, pa še tu je včasih sto izgovorov, da se mi ni treba), se bo sfinkter svobode samo krčil.

Tudi za nas. In tudi zdaj se že slišijo ideje, da bi zaradi maščevanja za uradno stališče muslimanske skupnosti glede zakonika stopili na protimuslimansko stran. Judith Butler je junija 2010 v Berlinu zavrnila priznanje za pogum prav zato, ker so tamkajšnje glbtq-organizacije, ki so jo želele počastiti, same bolj ali manj neposredno sodelovale pri perpetuiranju razizma. Seveda pod značilno predpostavko zahodne desnice, da so priseljenci homofobni, s čimer se na limanice nacionalistične politike ujame mnogokateri t. i. liberalec.

Različne skupine hočeš nočeš delujejo na zelo podobnih principih izgrajevanja skupne identitete: poudarjajo podobnosti znotraj skupine in razlike v odnosu do tistih zunaj. Tako se skupnost navznoter očisti in poenoti. To je neizbežno. Težava pa nastane, ko je to tudi glavna platforma za politiko zavzemanja za pravice. Naj se spet obrnem na Butler (prim. *Težave s spolom*). Vsaka kritika mora proučiti totalizirajoče trditve zatiralca, a obenem samokritično pristopiti do lastnih totalizirajočih praks. Če želimo identificirati enega samega sovražnika (recimo homofobe), smo nasedli obrnjeneemu diskurzu, ki nekritično posnema zatiralčevo strategijo, namesto da bi ponudili izhod iz zmotnega prepričanja, da je različna zatiranja mogoče razbiti v medsebojno

ločene enote, pri čemer pa ne upoštevamo njihovih konvergenč v polju družbenega. Rečeno na kratko: dokler se gibanja, utemeljena na bolj ali manj koherentnih identitetah, grebejo vsako za svoje drobtinice, ki bodo milostno padle z osrednje mize, ob tem pa se sama vedejo ignorantsko in diskriminirajoče do drugih, toliko časa bodo rezultati na referendumih o človekovih pravicah takšni, kot so bili doslej. To bi moralo biti glbtq zelo jasno (samo dva primera: brez širše podpore ne bi na referendumu nikoli dosegli 45 % pa tudi na paradi je sestava udeležencev in udeleženk vse prej kot izključno glbtq).

Identiteta je sicer nekaj zasilnega, sploh homoseksualna identiteta se večkrat zdi v veliki meri posledica homofobije, kar pa še ne pomeni, da je zato kaj manj resnična ali da nima realnih, oprijemljivih učinkov. In tudi gibanje, utemeljeno na identitetah, ima svoje mesto. 279.925 ljudi, ki imajo v raju pod Triglavom volilno pravico, je to pred kratkim brutalno demonstriralo. Nič ne pomaga, če gej nastopi v strejtovske maškaradi, peder ostane peder in »lezbijka je lahko dobra mati, ne more pa nadomestiti očeta«. Če pa bi vztrajali na spolni usmerjenosti kot edini lastnosti, za katero je vredno dvigniti pest, bi nas to vodilo nazaj v identitetno politiko prvega vala, za katerega se je kaj hitro izkazalo, da ne upošteva interseksijske diskriminacije (kaj pa spol? kaj pa razred? kaj pa rasa? kaj pa starost? ipd.) in da je v svoji želji po zasedanju prostora za mizo (tudi za ceno izrinjanja drugih) v resnici konservativen in prav nič osvobojajoč. Naštevanje, kdo vse, da je domnevno skrit/skrita glbtq (škofci, kardinali, funkcionarke desničarskih strank in učitelji na teološki fakulteti), pa je sploh povsem brezpredmetno. Kot da bo zato

komu kaj lažje, kot da se bo zato kaj spremenilo. Kot da kardinali ne bodo še zmeraj spodbujali sovražstva in nastajanja novih pankrtov, učitelji na teološki fakulteti med študijskim procesom pljuvali čez glbtq in desne stranke rušile enakopravnosti z referendummi.

Z Marsa (in Venere ter drugih ozvezdij) je jasno, da biti glbtq ni dovolj, da ta esenca človeka v smislu družbenega delovanja ne določa tako, kot bi včasih radi verjeli. Prepoznavati moramo mehanizme izključevanja in se proti njim sistematično boriti. Zahtevanje pravic zaradi neke svoje osebne okoliščine, pri tem pa zanemarjati (ali celo spodbujati) izbrise pravic drugih, je slepo in škodi tudi nam. Mnogim pa se vsakršen družbeni aktivizem (kar tako počez) kljub temu zdi odveč. Pa bi se radi odrekli tudi pravicam, ki jim jih je aktivizem izbral? Sploh vedo, kaj »aktivizem« pomeni? Ali pa so še kar opiti od stockholmskega sindroma, zaradi katerega so tako navezani na mačizem heteroseksističnega patriarhata in njegov red?

Pred nami je že nov preskus trdnosti: daljnosežno preurejanje družbenih razmerij pod krinko finančne konsolidacije v navezavi z rekatolizacijo. Čeprav: takšne reči so za zagrenjenca, zadovoljni ljudje so vendar najraje v osrečujočih nakupovalnih centrih, pred bebasto televizijo in na spletnih socialnih omrežjih. Nasploh pa se jim za vse skupaj sladko jebe.

ROMAN KUHAR

Homofobija na naši šoli?

Bržkone se še spomnite novembra 2010, ko je Civilna iniciativa za družino s Princem na čelu rohnela nad Legebitro in Amnesty International, češ da v slovenskih šolah izvajata radikalno homoseksualno prevzgojo in otrokom v glave vtepata idejo, naj si svoj spol šele izberejo. Čeprav so »grozili« z dolgim seznamom šol, kjer da se je prevzgoja dogajala (in rezultati so bili očitno slabi, saj iz nobene od teh šol niso poročali o porastu homoseksualcev med učenci in učenkami), iz teh groženj ni bilo nič. So pa uspeli zastrašiti ne samo šole, pač pa celo Ministrstvo za šolstvo, ki je izdalo zloglasno okrožnico, naj šole poročajo, če so gostile Legebitro – čemur so se nekateri učitelji ostro uprli. Na koncu je iz vlade le prišlo mlačno sporočilo, da z delavnicami o človekovih pravicah, ki jih izvaja Legebitra, ni nič narobe in da so vsebinsko skladne z učnimi načrti. A vse to dogajanje je bil pomemben alarm za tiste, ki se kritično ukvarjajo s šolstvom: če smo kar tako, ob prvih moralnih panikah, pripravljeni spregledati učne načrte, človekove pravice in »raje biti tiho, da ne bo problemov« ... potem imamo velik problem. Zato na Legebitri niso vrgli pušk v koruzo, pač pa – prav nasprotno: izvedli obsežno raziskavo o homofobiji v šolah.¹

¹ Raziskava je potekala v okviru projekta Prebijati molk: O homoseksualnosti v šoli (Breaking the walls of Silence), ki poteka v partnerstvu s poljsko organizacijo Kampania Przeciw Homofobii in LGBT Youth Scotland. Projekt finančno podpira ŠOU v Ljubljani in Evropska komisija, Direktorat za pra-

Avtorica raziskave Jasna Magić je tokrat pod drobnogled vzela izkušnje srednješolskih učiteljev in učiteljic. V prvem delu raziskave – spletni anketi – je sodelovalo 309 šolskih delavk in delavcev, večinoma učiteljev in učiteljic, iz vseh statističnih regij Slovenije, v drugem delu raziskave, ki je potekala v obliki fokusnih skupin, pa 14 učiteljev in učiteljic s treh različnih šol. Prvi pogled v rezultate raziskave je opogumljajoč: večina sodelujočih se je jasno postavila proti reprodukciji negativnih percepcij homoseksualnosti v šoli in poudarila relevantnost te teme za šolski prostor. Čeprav učitelji sami priznavajo, da imajo o tem vprašanju pomanjkljive informacije, nekateri pa celo nekaj zadržkov, kljub temu menijo, da je razprava o homoseksualnosti njihova etična in moralna odgovornost, ki jim bo pomagala izpolniti njihovo pedagoško poslanstvo. Navdušenje ob teh velikih beseda splahni, ko pogledamo številke. Pri skoraj 67 % vprašanih je omenjeno poslanstvo postalo meso: toliko vprašanih je namreč poročalo, da so o homoseksualnosti v okviru predmetov, ki jih učijo, že govorili, čeprav le včasih ali celo redko. 12 % vprašanih je menilo, da v okviru svojih predmetov o tem ne morejo govoriti, preostali imajo za molk o homoseksualnosti druge razloge. Tanja, 34-letna učiteljica, je na

vosodje, svobodo in varnost v okviru programa Daphne III. Vsebinske raziskave ne odraža nujno stališča Evropske komisije.

primer takole pojasnila vprašanja, ki se ji zastavljajo ob tej temi:

V nekaterih razredih čutim, da imajo dijaki težnjo, da bi se bolj odkrito začeli pogovarjati o tem, zato sem začutila nek strah oziroma pritisk, mislim, ne upam si odpreti teme, ker se bojim, da je ne bi znala dobro izpeljati. Ne čutim se suverene. Je pa to odvisno tudi od tega, kakšno dinamiko in mnenje o tem ima razred na splošno. (Tanja, 34)

Homoseksualnost in učni načrti

Ugotovitve dosedanjih raziskav, ki so se ukvarjale z vprašanjem razprave o homoseksualnosti v šoli, je moč precej enostavno povzeti z ugotovitvijo, da teh razprav pravzaprav ni. No, taka pavšalna ocena je seveda krivična – a dejstvo je, da homoseksualnost kot tema v šolski prostor vstopa sporadično, odvisna je od »dobre volje« učiteljev in učiteljic. Ti prepogosto poročajo, da o temi nimajo dovolj znanj in da jim povzroča nelagodje. Izkušnje nevladnih organizacij, ki izvajajo delavnice o človekovih pravicah in v okviru tega govorijo tudi o homoseksualnosti, po drugi strani kažejo predvsem na naraščajočo moč in vpliv staršev, ki želijo aktivno poseči v učni proces in prepovedati razpravo o tem vprašanju. Razlog za molk lahko iščemo tudi v odsotnosti sistemske rešitve tega vprašanja: kurikulum sicer ponuja dovolj prostora za razpravo o homoseksualnosti, a tema nikjer v učnem načrtu ni eksplici-

tno omenjena. Slednje je priročen izgovor za to, da o tem raje ne spregovorimo (in si prihranimo težave s »sitnimi starši«).

73 % sodelujočih v raziskavi je menilo, da je strokovna in objektivna razprava o homoseksualnosti premalo prisotna v srednjih šolah, več kot 60 % pa jih je hkrati menilo, da bi morala biti razprava o homoseksualnosti sestavni del učnega načrta vsaj pri nekaterih predmetih, na primer pri sociologiji, psihologiji, umetnosti in biologiji. A učitelji in učiteljice že zdaj nimajo tako zvezanih rok, kot se morda zdi, saj pri posameznih predmetih lahko avtonomno vključujejo različne vsebine, da so le v skladu s cilji učnega načrta.

Razprava o homoseksualnosti je zame del splošno izobraževalnih ciljev, spoznavanje te drugačnosti, to sodi k intelektualni vzgoji in to lahko kot učitelji naredimo. To avtoriteto imamo, vzgoja k spoštovanju človekovih pravic je del učnih načrtov. Avtoriteta je na naši strani. (Zoja, 56)

Menim, da lahko posamezen učitelj že sedaj kar veliko naredi na to temo, če seveda želi. Pri nas imamo odlično metodo prikazovanja dosežkov znanih posameznikov preko zgodb, anekdot in biografij. Tu se da pri umetnostni zgodovini, zgodovini ali slovenščini narediti ogromno. Predvsem pa iz homoseksualnih avtorjev, izumiteljev in umetnikov postaviti vzor dijakom in jim homoseksualnost približati na neogrožajoč način. (Benka, 45)

Homofobično nasilje

Dobrih 35 % vprašanih respondentov je potrdilo, da so na svoji šoli zaznali verbalno homofobično nasilje, 5 % pa je poročalo tudi o fizičnem homofobičnem nasilju. Razlike med spo-

loma so – vsaj v odgovorih učiteljev in učiteljic – jasne:

Večkrat sem pri urah doživela globoke in odkrite predsodke, največ od dijakov, tudi od dijakinj, vendar dijaki tu bolj prevladujejo. (Taja, 28)

Ob vsem tem je povedno dejstvo, da so nekateri respondenti o vprašanju homofobičnega nasilja začeli razmišljati šele ob izpolnjevanju anket. Eden med njimi je tako zapisal: »V okviru reševanja te ankete začnjam razmišljati, da je homofobije najbrž več, kot je opazimo, vendar je (če obstaja) verjetno v šolskih prostorih zelo prikrita.« Težava torej ne tiči toliko v ne-reakciji na nasilje, saj je večina respondentov poročala, da so odreagirali na homofobično nasilje, če so ga zaznali, pač pa v neprepoznavanju homofobije kot nasilja in tudi v prelaganju odgovornosti na starše, češ, te stvari »prinesejo od doma«.

Ker okolje ni permissivno do tega, na naši šoli ni razkritih dijakov, zato mi kakšnega drugega vzgojnega ukrepa kot pogovor ob homofobni zmerljivki ali grobi šali, do sedaj še ni bilo potrebno uporabiti. Tudi nisem opazila nobenega resnejšega nasilja. (Ika, 46)

12 % sodelujočih je menilo, da imajo dovolj veččin, kako nasloviti in se spopasti s homofobičnim nasiljem v šolah – o tem so se poučili na dodatnih izobraževanjih. 42 % vprašanih, nasprotno, meni, da nima ustrezne strokovne podlage za soočanje z verbalnim homofobičnim nasiljem, 60 % pa se jih ne počuti kompetentne za soočanje s fizičnim homofobičnim nasiljem.

Nekega posebnega znanja na temo nimamo in osebno se tudi nisem udeležila nobene seminarja na to temo. (Ana, 55)

Osebno menim, da imam dovolj informacij o temi. Kar pa se mi zdi pomembno, je to, da se zavedam, da imam v zvezi s tem tudi še kar nekaj nerazčiščenih strahov. Kako se soočiti s homofobijo pa se v okviru izobraževanj o nasilju in diskriminaciji ne razlaga posebej. V najboljšem primeru se homofobijo našteje kot možno obliko nasilja nad neko ogroženo skupino. Ne spomnim se, da bi kdaj kaj več rekli na to temo. (Lev, 36)

Razkriti učenke in učenci

Tako kot zadrege, na katere je raziskava pokazala ob vprašanju soočenja s homofobičnim nasiljem, vrsto zadreg predstavlja tudi razkritje istospolne usmerjenosti. Čeprav je 47 % vprašanih menilo, da je za učence pomembno, da se počutijo varne, skoraj polovica – 49 % – sodelujočih meni, da ni potrebno, da učenke in učenci razkrijejo istospolno usmerjenost. Z drugimi, bolj krutimi besedami: v šolah se raje skrivajte in pretvarjajte. Takšno stališče je brzkone odraz dejstva, da glavnina učencev v srednji šoli res skriva svojo spolno usmerjenost. Tisti učitelji, ki imajo izkušnjo z razkritjem svojega učenca, na to vprašanje namreč odgovarjajo povsem drugače: »V tej situaciji sem se znašla večkrat in razkritje je bila ena najpomembnejših izkušenj za razvoj dijakov in ustvarjanja tesnih in iskrenih povezav med dijaki.« Tudi v okviru fokusnih skupin, kjer je prav to vprašanje sprožilo veliko zanimanja, se je izkazalo, da učitelji in učiteljice praviloma ne vedo, kaj bi storili v takih situacijah.

V primeru, da bi se mi dijak razkril, bi se pogovor izognila in ga poslala k svetovalni delavki. Čeprav veliko debatiramo o tej temi ... Ne vem, ko bi prišlo do take situacije, če bi se upala v to poglobiti. (Pandora, 46)

Do razprave je prišlo, ko smo imeli konkreten primer dekleta, ki se je opredelilo kot lezbijka in se obrnilo na enega od učiteljev po pomoč. Takrat smo na nivoju zbornice razpravljali o tem, ali gre za resnično soočanje z lastno spolno identiteto ali bolj za neko modno usmeritev. Ali je morda dekleta želelo pozornost zaradi družinskih razmer ... Skratka, kar nekaj časa smo potrebovali, da smo dorekli, kje in kako bi ji lahko pomagali in ji nudili podporo. (Češnja, 60)

Zaključek?

Raziskava »Homofobija na naši šoli« je dragocen vir novih informacij o šoli in homoseksualnosti, zaključki pa so skladni s prejšnjimi raziskavami na tem področju. Večina sodelujočih ocenjuje, da bi jim pri soočanju z razpravo o homoseksualnosti in s homofobijo v šolskem okolju pomagala konkretna strategija na državnem nivoju, ki eksplicitno vključuje preventivne ukrepe proti homofobiji, kot podporo navajajo tudi več izobraževanj o tej temi ter vključitev te vsebine v kurikulum. Vse to smo slišali in ugotovili že večkrat. Bo tokrat drugače? Nekaj upanja vlivajo pozitivni odzivi na raziskavo. Peter Debeljak, direktor Urada RS za mladino, na primer meni, da ta raziskava »naravnost nagovarja odločevalce, da v bodoče z več pozornosti in skrbnosti naslovijo

problem usposobljenosti šolskega okolja za soočanje s tovrstnimi problemi in [...] daje upanje tistim, ki zaradi svoje drugačnosti (še) nimajo prave domovinske pravice v šolskem sistemu, da bodo njihovi problemi opaženi.« Tudi dr. Andreja Hočevnar, predsednica Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije, ocenjuje, da morajo učitelji ne glede na svoja osebna stališča »znati objektivno, pluralno in kritično posredovati znanje, zato je sedaj potreben korak naprej, k pridobivanju strokovnega znanja s tega vsebinskega področja, ki bo učiteljem pomagalo pri njihovi strokovnosti in pri soočanju z lastnimi predsodki«.

Pa se bo vse to res zgodilo? Ali pa bo država še kar naprej sedela na ušesih. Še več: tiste, ki želijo kaj spremeniti, bo še naprej hitro spotikala ali jim dajala le mlačno, skozi stisnjena usta izrečeno podporo. Saj veste, česar ne vidim, tiste-ga ni ...

Celotno poročilo raziskave »Homofobija na naši šoli« je dostopno na spletni strani Društva Legebitra (www.drustvo-legebitra.si). Avtorici raziskave se zahvaljujem za pomoč pri nastanku tega članka.

TAJA BORŠTNAR

Družinska skrivnost: moj otrok je gej/lezbijka

O starših gejev in lezbijk skorajda ni raziskovalnih podatkov, o njih se ne govori. Zdi se, kot da ne obstajajo. Tudi na moje povabilo v raziskavo o starših istospolno usmerjenih otrok se dolgo nihče ni odzval.² V večini primerov se je ustavilo že pri samih posrednikih, pri njihovih otrocih. Veliko jih je povedalo, da doma še niso razkriti. Tisti, ki so, niso želeli drezati v osje gnezdo. Prepričani so bili, da njihovi starši ne bodo želeli sodelovati v takšni raziskavi.

Na koncu sem slišala sedem maminih in dve očetovi zgodbi. To so zgodbe o njihovem razumevanju in doživljanju otrokove istospolne usmerjenosti.

Mislím, da smo bili vedno srečni razen takrat, ko je bil usodni trenutek, ko sem zvedela na nepraví in usodni način, kaj je moj sin. (Erika, 56 let)

Vse nam je šlo tako lepo, šla sta v Ljubljano na faks, hči je končevala srednjo šolo, lepo smo se razumeli, potem pa ta informacija. (Gal, 47 let)

Težki so bili začetki, z bajto in vsem, in težak je bil konec, ko sem zvedel za sina. (Ferenc, 60 let)

Otrokovo razkritje istospolne usmerjenosti je vsaj za nekaj časa lahko razlog za nekakšno družin-

sko »nesrečo«. Zdi se, da za takšno informacijo iz otrokovih ust nikoli ni pravi čas. Toda v besedah staršev je razbrati, da jim je pomembno, kdaj, kje in kako se jim otrok razkrije. Večini staršev, ki so sodelovali v raziskavi, so se otroci razkrili pred osmimi leti in več. Pred razkritjem o otrokovi istospolni usmerjenosti praviloma niso razmišljali, niti slutili niso tega. Istospolna usmerjenost hkrati ni bila tema njihovih družinskih pogovorov.

Zvedela sem v Ljubljani, v lokalú. Bil je tak lokal za ženske, polno deklet je bilo notri in gužva. Takrat sem ga vprašala, če se ne misli navezati na nobeno žensko in v tisti gužvi mi je rekel: »Jaz se gej!«. Nisem ga takoj slišala, kaj je rekel. »Sem gej, me ne zanimajo ženske,« je še enkrat ponovil. Šele po petih minutah sem ugotovila in dojela, kaj mi je rekel. Če me takrat ni kap, potem me ne bo nikoli! Ker je bil tako direkten in vse je bilo na hitro. To ni bilo dobro, moral bi mi povedati na drugačen način, na primer kdaj prej, ko sva se pogovarjala tudi pozno ponoči. (Erika, 56 let)

Neposredno razkritje doma, v varnem okolju, in ob pravem času, ko imata tako tisti, ki se razkriva,

kakor njegov starš, dovolj časa, da se o vsem pogovorita, je po pripovedovanju staršev najprimernejši način razkritja. V prvih mislih in izrečenih besedah staršev po otrokovem razkritju je zaznati potrditev slutnje (»Ja, v redu, saj sem itak vedela«), brezpogojno starševsko ljubezen (»Rekla sem ji, da jo imam vseeno rada«), dvom in zanikanje (»A misliš resno, kar sedaj govoriš? Si prepričan v to, kar si rekel?«) ali rekonstrukcijo realnosti znotraj nevidne heteronormativnosti (»Šele po petih minutah sem ugotovila in dojela, kaj mi je rekel. Če me takrat ni kap, potem me ne bo nikoli.«).

Za opis počutja ob razkritju je težko najti prave besede. Hkrati ni pravil, kako bodo starši reagirali in se odzvali na novo situacijo. Sogovorniki v raziskavi so se odzvali na različne načine. Za večino med njimi je bilo podoživljanje in spominjanje na otrokovo razkritje čustveno naporno. In marsikatere mu so ob tem pritekale solze.

Izključil sem ga iz družine. Še vedno ima vse, ima svojo sobo, a vseeno zame to ni več to. Živi obup, ko sem zvedel. (Ferenc, 60 let)

Počutila sem se slabo, nisem se budovala. Sprejela pa sem z molkom in kasneje poskusila to tudi prepričati. (Deja, 78 let)

»Nič, čisto sem bila onemogla. Jokala sem, bila sem fertik. Spraševala sem se, zakaj moram ravno jaz to imet! Še danes ne morem preko tega, na nek način ... Potem vem, da sem zbolela, dobila sem povečan pritisk ...« (Breda, 67 let)

»Rekla sem ji, da jo imam vseeno rada.« (Cilka, 50 let)

Čeprav razkritje pomembno vpliva na družinsko dinamiko, je otrok po razkritju vendarle še vedno ista oseba. Le da imajo starši o njej dodatno informacijo, na katero praviloma niso pripravljene. Še več. Ob razkritju se jim praviloma podrejo heteronormativna pričakovanja glede otrokove prihodnosti. Starši zato potrebujejo čas, da se otrokove istospolne usmerjenosti navadijo in/ali jo sprejmejo.

Zdaj mislim drugače. V tistem momentu ne pomisliš, da on ostaja isti, da je to samo ena nova informacija o tvojem otroku. Pomislila sem na potomce, kaj bodo rekli ljudje. Zdaj me to ne potre več. (Erika, 56 let)

² Raziskava je natančneje predstavljena v: Borštnar, Taja. 2011. *Moj otrok je gej/lezbijka: Glas staršev, ki jim je otrok razkril svojo (isto)spolno usmerjenost* (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Pomembno mi je bilo, da se mi je sin zaupal in razkril. Sama sem seveda prav tako potrebovala nekaj časa, da sem se popolnoma sprijaznila s to informacijo. (Hana, 48 let)

Nihče od sodelujočih staršev ni mogel točno opredeliti, kdaj se je »navadil« na otrokovo spolno usmerjenost oziroma se je z njo sprijaznil. A ne glede na to, je dejstvo, da otrokovo razkritje tudi starše potisne v klozet. Mnoga vprašanja, problemi in družbeni predsodki, s katerimi se soočajo geji in lezbijke, niso tuji njihovim staršem. Ti so kot enega od ključnih problemov izpostavljali homofobične odzive okolice, njihovo nesprejemanje in zahrbtnost.

Ja, sosedi so bili nekoliko zadržani. Vesela sem bila, če se je kdo želel o tem pogovarjati, ampak jim je bilo nerodno. Najhuje je bilo to, da sem vedela, da se pogovarjajo za mojim hrbtom. (Breda, 67 let).

Starši so po otrokovem razkritju lahko tudi žrtve psihičnega in fizičnega nasilja ter diskriminacije.

Ogromno je bilo očitjanja od ljudi. Prišlo je tudi do fizičnega obračuna. Raznorna zni problemi. Žalitve so vsak dan na vidiku. (Erika, 56 let)

[Imel sem] težave s tem, ko te ljudje drugače gledajo in ignorirajo. To ni Ljubljana. To je vas in tukaj te ljudje popolnoma drugače gledajo in izklopijo iz družbe. (Ferenc, 60 let)

Informacija o otrokovi spolni usmerjenosti lahko vpliva tudi na kakovost ali obstoj partnerskega odnosa, v katerem sta starša. Slednje še posebej velja v tistih primerih, kadar partner ni otrokov biološki starš.

»Moram reči, da sem sama imela največ dilem, kaj bo to pomenilo za najino par-

tnerstvo z možem. Glede na to, da je bilo v njegovi družbi vedno veliko vicev na račun homoseksualcev in da so bili vici zelo grobi, sem se bala, kaj bo. Zavedala sem se, da je bilo v tistem obdobju najino partnerstvo na preizkušnji. Spraševala sem se tudi, kako in če sploh bosta to sprejela hči in pa možev sin iz prvega zakona. (Hana, 48 let)

Starši so v intervjujih pogosto izpostavljali, da so bili v svoji glavi soočeni z množico vprašanj, na katera niso imeli odgovorov. Spraševali so se po usodi (»Sigurno sem se vprašal, zakaj ravno moj sin.«), vračali so se v preteklost in bili osredotočeni predvsem nase in na svoje morebitne napake v vzgoji (»Iskalo sem napake za nazaj, če sem kaj narobe delala ali ga nismo prav vzgajali, in če smo sami krivi, da je do tega prišlo.«), nekateri pa so odgovore iskali v bioloških interpretacijah homoseksualnosti (»Otrok se tak rodi, po moje ima premalo moških hormonov.«). Izražali so tudi zaskrbljenost za otrokovo prihodnost. Osebni strahovi so se nanašali na potomstvo in vlogo starega starša (»Ali bom babica/dedek?«), skrbelo jih je za otrokovo sprejetost v homofobični družbi (»Strah me je bilo, kako ga bo družba gledala«), strah jih je bilo pred ho-

mofobičnim nasiljem (»Strah, da ga ne bodo kje napadli, ker je istospolno usmerjen«) in spolno prenosljivimi boleznimi (»Da bo menjaval partnerje in dobil kakšno bolezen.«). Zaznati je bilo tudi zmotno prepričanje, da je istospolno usmerjenim nesreča imanentna (»Bala sem se, da sin zato, ker je gej, ne bo srečen.«).

Starši so večino informacij o homoseksualnosti dobili iz medijev, institucionalne oblike psihosocialne pomoči pa večinoma niso koristili (»Pomoči nisem potrebovala. Saj ni konec sveta.«), čeprav so pripovedovali o obisku osebnega zdravnika, psihiatra in Društva informacijski center Legebitra. Najpomembnejši jim je bil varen prostor za pogovor in sogovornik, s katerim so lahko delili svoje doživljanje otrokove spolne usmerjenosti.

»Pravzaprav [sem potrebovala] samo to, da sem se lahko z možem o tem odprto pogovorila. To sem potrebovala in to sem dobila. Pomembno je, da imaš okoli sebe ljudi, s katerimi lahko o tem govoriš, ki jim lahko zaupaš. Sicer je prav, da imaš možnost, da greš na nek pogovor, kjer te nevtralna oseba posluša in da imaš možnost predelati strahove.« (Hana, 48 let)

Mnogi starši so na samem začetku, po prejeti informaciji, da je otrok istospolno usmerjen, šokirani, razočarani, potrti in zaskrbljeni. Prav zaradi tega so nekateri ocenili, da se je njihov medsebojni odnos z otrokom po razkritju poslabšal.

»Malo se je [poslabšal], sigurno. Malo bolj napet odnos, malenkost odtujila sva se.« (Gal, 47 let)

V stiski so bili sami, hkrati pa so se zavedali, da tudi otroku ni lahko.

»Nekaj časa mu nisem upala reči, da ga imam rada, kar si zdaj upam. Nisem ga upala objeti, kar si zdaj upam. Ne, kot osebo nisem nikogar pogrešala. Edino njega, da bi ga imela bolj blizu. Da bi ga večkrat stisnila. Slutila sem, da tudi on mene potrebuje. Jaz sama ljubezni od staršev nisem imela, nisem pa vedela, kako se približati sinu in hkrati sem mu hotela nuditi oporo, četudi je bilo zame to zelo boleče.« (Deja, 78 let)

Po več kot osmih letih po razkritju je večina mojih sogovornikov in sogovornic menila, da otrokova spolna usmerjenost ne sme biti razlog za medsebojno odtujenost ali nerazumevanje. Spoznali so, da njihova ljubezen do lastnega otroka nima meja, in da je za slehernega posameznika pomembno, da živi to, kar je.

LOTHAR OREL

OPERACIJA V OSMIH KORAKIH

Brez nepotrebnega uvoda na z
ačetku zastavljamo le vprašanje:

Kako opraviti operativno
spremembo spola?

Kraj dogajanja: Beograd, Srbija.

Prvi korak: Ozavestite željo po spremembi

Kot za vsak podvig, ki se ga želite lotiti in ga izpeljati z uspehom, mora tudi temu najprej botrovati – želja. Torej, če ne berete tega članka iz gole radovednosti ali z ambicijo, da bi sami napisali še boljši članek na isto temo v naslednji številki [kot da bo šel urednik dvakrat zapovrstjo na limanice?!, opomba urednika], lahko s precejšnjo gotovostjo predpostavljam, da si v svojem življenju želite zelo specifične spremembe, mastektomije, faloplastije, vaginoplastije ali kakega drugega kirurškega posega iz spektra tako imenovane spremembe spola.

To je obsežen projekt, zato se ga je najbolje lotiti sistematično in po korakih. Prvi korak – želja – je že za nami. Za hip si oddahnimo, nato pa židane volje naprej.

Drugi korak: Postavite samodiagnozo in obiščite strokovnjaka

Če ste začeli razmišljati o možnosti, da ste transseksualna oseba, se najprej obrnite na prijatelje in prijateljice in/ali kakovostne spletne forume (denimo Laura's playground). Vzemite si dovolj časa zase in v miru raziščite novi svet, ki se vam odpira. Ko ste končno dovolj prepričani o možnosti, da ste transseksualni, je pametno obiskati strokovnjaka, s katerim se boste o svoji izkušnji lahko pogovorili in jo ovrednotili še s pomočjo nekoga, ki je na tem področju »doma«. Zelo primeren svetovalec je psihiater – seksolog (v Beogradu je to denimo dr. Rakić s klinike Polimedic, ki se bo z vami spoštljivo pogovarjal, upošteval vaš želeni spol in izbrano osebno ime). V dialogu z njim boste lahko na novo ovrednotili marsikatero ključno točko potencialne bodoče transformacije, denimo svojo osebno zgodovino, odnose v družini, spolno usmeritev in identiteto, doživljanje intimne in spolnosti (vključno s fantazijami) ... Praviloma je v enem od naslednjih pogovorov zaželeno, da vas spremlja nekdo, ki vas dobro in dolgo pozna (sorodnik, partner ali prijatelj), saj le tako lahko psihiater vašo zgodbo spozna še z dodatnega zornega kota.

Na prvi termin v kliniki Polimedic boste najverjetneje čakali teden do dva. Samo na Polimedic na psihiatrični pregled oziroma po mnenje mesečno pridejo povpreč-

no štirje pacienti – eden do dva iz Srbije in eden ali dva iz tujine, predvsem iz bivše Jugoslavije, Rusije in ZDA.

Med pogovorom bodite predvsem sproščeni in iskreni, psihiater išče pristne odgovore, ne »pravih«. Dober psihiater ni čuvaj, mimo katerega se morate z goljufijo izmuzniti iz zapora – je podporna oseba in terapevt, ki vam s svojim znanjem pomaga na novo ovrednotiti vaše izkustvo. Objektivno diagnozo lahko dosežete samo z iskrenim sodelovanjem. Če si namreč še tako zelo želite spremembe, se namreč morate zavedati, da po operaciji poti nazaj ni. Terapevt ne upočasnjuje postopka iz zlobe, želi se le prepričati, da ste resnično pripravljeni na spremembo in da sprejemate pravo odločitev.

Tretji korak: Poljubite papirje z uradno diagnozo in se napotite k endokrinologu

Endokrinolog bo opravil ultrazvočni pregled vaših notranjih organov, da bi ocenil, če vaše zdravstveno stanje dopušča operacijo. Prav tako vas bo napotil na testiranje vseh spolnih hormonov (LH, FSH, prolaktin, estrogen, estradiol, DHEA in testosteron) in kariotipa. V primeru, da ste se odločili za kliniko Polimedic, je endokrinolog, ki vam opravi ultrazvok, pod isto streho kot psihiater in ostale storitve; tam vam tudi dajo informacije o tem, kje

lahko opravite hormonske teste. Za paciente, ki prihajajo iz Slovenije, termine vseh obiskov praviloma postavijo na isti dan oz. v nekaj zaporednih dneh.

Če se boste odločili, da hormonske teste opravite v Sloveniji, se oborožite z dobro mero potrpljenja in iznajdljivosti; po empiričnih izkušnjah se v nekaterih laboratorijih za odvzem krvi lahko primeri, da zaposleni ne vedo natančno, za kaj gre oz. kako pravilno odvzeti kri za hormonsko testiranje. Z mirnim in vztrajnim pristopom vam bo vsekakor uspelo.

Četrty korak: Pošljite izvide na kliniko

Vaša izbrana klinika vam je v vsem tem času bržkone že postala domača, saj ste verjetno v rednih predsedkih obiskovali psihiatra in pod njegovim vodstvom zoreli v svoji odločitvi in samospoznavanju. Po oddaji izvidov se tudi okvirno dogovorite, kdaj boste začeli s hormonsko terapijo (pred operacijo ali po njej). Za transženske sta ključna hormona estradiol in estrogen (v obliki tablet, obližev ali injekcij), za transmoške je to testosteron, ki se dobi v obliki tablet, obližev, injekcij ali gela. Po besedah dr. Miloševića, predstojnika klinike Polimedic in direktorja največje beogradske bolnice KBC Zvezdara, je za slednje trenutno najbolj priporočljiv »Nepido undekanat«, hormon, ki ga je potrebno vbrizgavati približno enkrat na tri mesece.

Peti korak: Stopite v stik s kirurgom

V tem obdobju lahko tudi zaprosite za kontakt z izbranim kirurgom. Polimedic med drugim pri-

poroča zasebno bolnico StMedica, ki jo vodi dr. Miroslav Djordjević (na sliki).

Za začetek zadošča, če napišete kratek, preprost in prijazen e-mail, v katerem poveste, kdo ste, kako ste do sedaj opravili pri psihiatru in endokrinologu ter kakšne so vaše želje. Nato nestrpno pričakujte odgovor, ga preletite in nato nekaj časa cvilite od vznemirjenja in poskakujte po sobi. Ko se malo umirite, ponovno pozorno preberite mail in pričakujte, da vas bo opljusnil val mešanih občutij (strah, nemir, veselje, vznemirjenost, bojazen ...).

Šesti korak: Določite termin operacije

Če ste vse prejšnje korake izvedli dosledno, bo to relativno lahka naloga. Glede na to, da boste v Srbiji zelo verjetno kot samoplačnik, je dobro, če imate na tej točki že tudi nekaj privarčevanega denarja, saj se na termin na StMedici v povprečju čaka le dva do tri mesece. Za občutek – cene mastektomije se na StMedici trenutno začnejo pri približno 2.000 € (sicer po svetu segajo od 900 € na Poljskem in v Ukrajini pa do 10.000 € ali več v ZDA), pri ostalih, zahtevnejših posegih pa so občutno višje.

Sedmi korak: Podajte se na pot

V Beograd je najugodnejše potovati z vlakom, saj lahko vozovnico z malo iznajdljivosti dobite že za 25 € v eno smer. Tja morate pripotovati nekaj dni pred operacijo, saj se boste prej sestali še s strokovnim timom, se dokončno dogovorili o podrobnostih posega in potrdili termin. To je tudi zadnja priložnost, da spregovorite o morebitnih dvomih, nejasnostih ali strahovih, zaprosite za urgenten predoperativen termin pri psihiatru ali prosite za preložitev operacije. Občasen zbudljaj strahu je na tej točki povsem pričakovan, v kolikor pa čutite, da morda še niste povsem pripravljeni, ste to dolžni upoštevati. Kirurška ekipa bo vse to razumela, saj je že marsikdo pred vami imel pomisleke ali preložil operacijo.

Osmi korak: Skok v neznano

Ko ste se dejansko odločili za poseg, vam bo anesteziolog dal še zadnje napotke glede prehrane v dneh pred operacijo, ki se jih je priporočljivo dosledno držati. Pri StMedici je sicer praksa, da že kmalu po prvi okvirni postavitvi termina dobite e-mail z obširnimi seznamom snovi, ki se jih morate izogibati, da bi preprečili morebitno prekomerno krvavitev med samim posegom (aloe vera, aspirin itd.). Na dan posega zjutraj opravite še zadnje medicinske preglede, nato pa v luksuzno opremljeni enoposteljni sobi na tešče počakate, da vas odpeljejo v operacijsko dvorano.

Četudi ste svojo odločitev temeljito premislili, vas utegnejo na ve-

Po operaciji

čer pred operacijo ponovno preplaviti razni strahovi. To je zelo običajen pojav, ki se ga rešuje s pogovorom, skodelico toplega mleka ali celo blagim pomirjevalom in ne pomeni nujno indikacije, da niste pripravljeni na poseg ali da se ne bi smeli odločiti za spremembo. Vendarle gre za dokaj invaziven poseg v telo in misel na kakršno koli operacijo vznemirja večino ljudi. Poleg tega je to zelo specifična sprememba, katere posledic si ne znamo v celoti predstavljati – neznano pa je ključna sestavina vsakega strahu.

V primeru, da ste se branja tega članka lotili zgolj iz radovednosti, vam dobrohotno svetujem, da osmi korak izpustite; v nasprotnem primeru pa kar pogumno – in srečno!

Če ste bolj zapečkarški tip in neradi potujete, pa bi si želeli kljub temu opraviti operacijo, prezrite pravkar prebrano in počakajte na naslednjo številko, kjer se boste lahko poučili o tem, kako stvar poteka v Sloveniji.

NUJNA BELEŽNICA

Informativna brošura o hormonih
za MTF in FTM (v angleščini):

<http://transhealth.vch.ca/resources/library/tcpdocs/consumer/hormones-MTF.pdf>

<http://transhealth.vch.ca/resources/library/tcpdocs/consumer/hormones-FTM.pdf>

Miroslav Djordjević, StMedica:
<http://www.genitalsurgerybelgrade.com/>

Klinika POLIMEDIC:
<http://www.polimedic.org/>,
telefon: 00381 112 084 123

Forum Laura's Playground:
<http://www.lauras-playground.com/>

TONČI KUZMANIČ

2012 – KVA DOGAJA?

Dobrih dvajset let po tukajšnji post-socialistični revoluciji je brez večje možnosti napake moč ugotoviti, da se je obdobje »tranzicije« dokončalo. Da bi bilo moč zadeto odgovoriti na vprašanje, v-čem-pa-smo-to-sedaj, ko tranzicije ni več, je treba najprej reči nekaj besed o dvojem: o tistem, kar je bilo pred revolucijo, in o sami revoluciji leta 1989. Šele na tej osnovi bo moč razumeti tudi to Nekaj-Novega (fundamentalno družbenega!), »v čemer« smo se zagodili sedaj. Najpomembnejše pri tem pa je ne dovoliti več čvakanja o tranzicijah (to je običajni tip družboljubne manipulacije) in vztrajati na tem, da so se revolucionarne zadeve 1989 dokončno stabilizirale. To pomeni vsaj dvoje: prvič, da so »dokončno« razdeljene karte (lastnina, položaji, privilegiji ...) neke nove (v osnovi nakupovalne) igre, in drugič, da je nastala povsem nova, ultra hierarhizirana (kastna!) družba-vrazpadanju, s katero moramo sedaj zmóči imeti opravka. To, kar se je pripetilo in v čemer smo se zagodili, je treba vsaj okvirno skušati misliti. Če tega ne opravimo na ustrezen način, se lahko kvečjemu nemočno namakamo v čedalje bolj množičnih stavkah, demonstracijah ..., v čedalje intenzivnejših (in tudi iracionalnejših) konfliktih nasploh.

Postsocialistične revolucije leta 1989

Te revolucije so kot v svojo tarčo merile na socializme nasploh, v »našem« primeru pa na samoupravljanje ali socialistično samoupravljanje. Samoupravljanje je bilo

(bolj precizno: hotelo je biti!) monoliten sistem socializacije produkcijskih sredstev in produkcijskih »načinov«, in sicer na vseh ravneh: od tiste neposredno produkcijske sistematike v pomenu industrijskega tovarništva pa vse tja do območij »kulture« in pomanjkanja politike. (Monizem in politika se izključujeta, reči politika pomeni namreč – v grščini – isto kot reči pluralnost). Samoupravljanje je »temeljilo« na projektu »socialne enakosti«. Cilj socialne enakosti je bil že v samoupravljanju (in s samoupravljanjem) dosežen (stanovanja, hiše, bolnice, šolstvo, pokojnine, počitnice, delovni čas ..., »socialna varnost«) na najboljši način izmed vseh doslej obstoječih socializmov. Prav zaradi tega je samoupravljanje tudi »propadlo«, saj je že bilo doseglo svoj vrh, s tem pa izpolnilo svoj »program«, svoj poglavitni cilj.

Tisto »mesto«, na katerem je samoupravljanje zares »propadlo«, je bil pojav več-kot-potrebe po politični enakosti (*equality*). Ta je nastajala znotraj desetletij uspešne graditve in tudi zgraditve socialne enakosti. Politični enakosti (brž ko se pojavi) pa noben in nikakršen program socialnega in družbenega ne zmore ustreči, tudi ne program socialne enakosti na način samoupravljanja, in sicer zato, ker se »tisto politično« giblje na drugih in drugačnih ravneh kot pa to velja za »socialno« (in družbeno). Na splošno za socialno in družbeno (tudi za socialno enakost) lahko rečemo, da je to zade-

va *potreb* (*needs*), njih »zadovoljevanja«, medtem ko je za politično enakost moč in treba reči, da je to tisto, kar zadeva ob *željo* (*desire*). Kolikor bolj željo zatiraš – to je naloga tudi današnjega tipa post-socialističnega gospodarstva, ki stavi na nakupovanje – toliko bolj želja raste in uspeva, in sicer vse tja do neznosnosti in pokanja. Socialistično samoupravljanje torej ni propadlo zato, ker (da) je umrl Tito – saj to ni bil »biološki sistem« – marveč zato, ker je bilo že v veliki meri uresničeno tisto, kar si je zastavilo kot svojo temeljno nalogo. Samoupravljanje je odmrlo točno takrat, ko se je samoizpolnilo. To pomeni, da se je na neki način samoukinilo.

Drugače pa je bilo seveda z »državo« in njenim razpadom ter z nastankom »novih držav« na pogorišču SFRJ. To je moč povezovati s smrtjo Tita in zatorej tudi na neki način z »biološkimi« zadevami (z vprašanjem avtoritete in suverenosti), a se s tem tukaj ne morem ukvarjati.

Samoupravljanje in/ali socialna varnost

V prvem približku je številne revolucije leta 1989 (tudi to na Slovenskem) moč razumeti kot post-socialistične revolucije. A kaj to pomeni? Nikakor ne tega, da je šlo za prehod iz socializma v kapitalizem (kot o tem blebeto vesoljna gmajna tukajšnjega družboslovnega nemišljenja) in tudi ne zgolj

tega, da je šlo za prehod iz Jugoslavije v Slovenijo. Šlo je za tisto, kar je bilo (in ostaja!) vsebovano v prehodu iz »kraljestva socialnega« v neko drugo in drugačno kraljestvo (denimo kraljestvo kupca ali kaj podobnega, kot to danes lahko »s ponosom« odkrivamo). Kraljestvo kupca je tisto, kar je treba šele zmóči opredeliti in misliti, o čemer pa več v nadaljevanju (in na drugih mestih). Postsocialistična revolucija je – večji del na način slona v trgovini s porcelanom – neusmiljeno udarila v same temelje socializma in jih je tudi uspešno raztreščila. Kaj so bili (in ostajajo) temelji (vsakega) socializma? Odgovor je preprost: takšna ali drugačna »socialna enakost«, socialna varnost. Drugače rečeno: postsocialistična revolucija je zrušila socialno enakost, socialno varnost! Ta destrukcija ni bila »slučajen dosežek«, pač pa je točno to bil (in ostaja) ključen koncept postsocialistične revolucije same. Točno to je tisto, kar je ta revolucija tudi nadvse uspešno dosegla.

Tisto, kar je tukaj bistveno razumeti, je torej dvoje: »oblikovanje samostojne države« je bila forma, ki je bila uspešno dosežena. Tisto, kar pa je bilo za tem/pod tem zakrito (namerno ali ne, vseeno), pa je razcefrana strukturacija (sistem) »socialne enakosti« (socialna varnost), sredi katere se dandanes vse bolj uživaško namakamo. Rečeno drugače: temeljni projekt postsocialistične revolucije je bil nadvse uspešno dosežen (ravno tako kot tudi temelj socialistične revolucije

je) in bil je dvojen. Po eni strani je bilo to oblikovanje samostojne države (o tem se je blebetalo v neskončnost), po drugi pa je šlo za zrušitev socialne enakosti/socialne varnosti (o tem se je striktno molčalo). Socializma namreč – točno v tem je hakelec – ni moč zrušiti, ne da bi hkrati zrušili tudi sistema in strukturacije socialne enakosti, socialne varnosti. Zakaj ne? Zato, ker je to kvazi-dvoje pravzaprav eno in isto. To je le dvoje različnih imen/načinov, da rečemo eno in isto. Samoupravljanje, skratka, je bilo (isto kot) sistem socialne enakosti!

Kje smo zdaj in kva dogaja?

Smo na otoku sreče! To pomeni tole: smo v samostojni državi, integrirani smo v »evro-atlantske integracije« in oboroženi z evrom, hkrati pa se nahajamo na čedalje bolj dislociranem in smrdljivem pogorišču (socialistične, samoupravne) socialne enakosti in/ali sredi razcefrane socialne varnosti. Drugače rečeno: smo v ne-varnosti!

Do tega je prišlo preprosto: na mesto socialne enakosti/socialne varnosti je bila dosežena »lastna državnost« in pa tisto, kar so »politične svoboščine« (*liberties*) – to je tisto, kar je treba razumeti kot »politike tehne«, torej volitve, stranke, parlament ... – in »politična varnost«. In točno to je tisto, v čemer danes srečno živitarimo. Srečno? Seveda, saj smo vsi svobodni (*liberties* učinkujejo tako tukaj kot v ZDA!). Povsem drugo vprašanje (ki ga pustim za neko drugo priložnost) pa je tole: ali je to v zvezi z »*liberties*« tisto, kar smo tudi zares hoteli in v kar nas danes (zaman!) prepričujejo vsakokratni gospodovalni gospodarski gospodarstveniki, torej menedžerji.

Prej sem že omenil, da je samoupravljanje propadlo zaradi tega, ker je izpolnilo (ne pa zato, ker ni izpolnilo!) svoj program socialne enakosti/socialne varnosti. Rekel

sem tudi, da je za tem sledila želja po politični enakosti. Štos, s katerim imamo opravka v primeru postsocializma, je preprost in ga je moč (na kratko in v približku, seveda) opredeliti takole: na mesto *politične enakosti* (to je tisto, česar celokupna družboljubna »alter scena« še zmeraj ne šteka, in tudi tisto, okoli česar se vrtilo vprašanje GLBT, Romov in še marsikatero drugo izmed »majhnih narativov«) smo s post-socializmom »fasali« politično svobodo (*liberty*) ter ekonomske in socialne svoboščine (*freedoms*). V čem je torej hakelec? V temle: tam, kjer naj bi šlo za enakost (politično, pravno, tudi socialno ...), smo mi »fasali« svobodo in svoboščine (med drugim tudi politične – v pomenu *politike tehne*). Točno to je tisto, v čemer se danes namakamo, in s čimer sploh ne vemo, kaj naj bi storili. Prav zaradi tega se tudi počutimo tako bedne in »izgubljene«. Vegetiramo na *nothing-to-be-done* način, kot bi dejal Beckett.

Za kakšen obrat gre, v čem je torej finta? Finta je prosta kot pasulj in je hkrati prostaška, saj premore elemente rokohitrstva (od tukaj občutek prevaranosti, ki je danes tako eksplozivno množičen): na prvi – in ključni, najtežje razumljivi ter najbolj (tudi namenoma) zakriti – ravni gre za to, da smo namesto (socialne) enakosti »fasali« (politične) svoboščine (»zavšali« smo svečo za rog). Na drugi ravni – tako bleščече vidni, da nam njen odblesk zakriva vse drugo – pa smo namesto države dobili anti-politično, družbeno sistematično republiko, ki je vključena v Evropo in Nato (ter še z evrom povrh). Točno v tem dvojem smo obtičali in nič ne kaže, da bi se od tukaj sploh lahko premaknili. Poanta, ki jo je v zvezi s tem treba izvleči, pa je tale: iz območja moderne enakosti (in skupnosti), ki je nujno zgolj socialne narave, smo predsedali naravnost v postmoderno svobodo (in družbo) radikalne socialne neenakosti in t. i. političnih procesov (*political process*) republikanizma. Izkazalo se je namreč – kot da bi tega ne vedeli že po-

prej! –, da svobode pač »ni moč namazati na kruh« in da je tisto, kar smo dosegli, pravzaprav bilo in tudi ostaja goljufivo. Heglova cinična »zvijačnost uma« je – ponovno – bila (in ostaja) na delu. Kratko malo: »dobili« smo točno tisto, kar »smo« tudi hoteli. In sedaj smo ravno s tem nezadovoljni. Zakaj smo nezadovoljni? Preprosto zato, ker smo dobili to, kar smo si želeli. Jamranje, češ da ni več »socialne enakosti«, je točno to: zgolj jamranje. Ostro rečeno: če smo se (pre)pustili biti-otroci in dovolili sirenam goljufive anti-politične svobode (*political process*) republikanizma, da nas zapeljejo, je sedaj na vrsti to, da použijemo neizmerno verigo presežnih infantilizacij, ki jih bo na nas trenirala ta ali ona (leva ali desna, vseeno) vlada, in sicer v neizmernost. In točno to je brutalno »vse«, znotraj česar se tukaj in zdaj kuhamo v šele začetno konfliktnem letu 2012. Kuhamo se namreč v svoji lastni, *Eigentlichkeit*-omaki lastne *political-process*-svobode. Tako je dobro, tako je, nenazadnje, tudi prav. Naj bo kazen vzgojna!

Kva pa zdaj?

Kaj torej sedaj, po takšni postavitvi »mišljenja-brez-milosti«, kot sem ga skiciral zgoraj? Nič posebnega: še ta zgornji premislek je treba »domisliti«, in sicer na ravno tak brez-milosti-način. Pri vsem zgoraj skiciranem gre pravzaprav za nekaj ultra-preprostega: potem ko smo fasali svobodo (in izgubili socialno enakost/socialno varnost), je sedaj napočil čas, da točno to pridobljeno svobodo in svoje neizmerne republikanske svoboščine vzamemo zares. To pomeni, da se lotimo delovanja v smeri politične enakosti (beri: demokracije). Točno to je namreč tisto, kar smo bili »pozabili« iz revolucije leta 1989 (»zamenjali« smo boj za demokracijo v tistega za republiko/republikanizem!), oziroma kar so nam slastno pojedle sedaj etabilirane kobilice tukajšnjega narodnjajstva in liberalizma, ki se namakajo v postkapi-

talistični večvrednosti in ultra-socialni-varnosti. Vsemu temu se, če imate malo boljše želodčke, lahko reče tudi drugače: čas je, da »svojo demokracijo« (in svobodo) – to pomeni republikanizem nakupovanja – vzamemo zares in da pokukamo čez samo-zabijajoče planke svobode in svoboščin (*political process*), ki so lahko le še tehnične in tehnike republikanizma. Šele tukaj (in zdaj) – torej če se lotimo političnega delovanja za demokracijo (ki smo jo »izgubili« nekje na poti) – se bo namreč pokazalo, koliko je koga v hlačah, koliko pod hlačami, kdor pa je (ali šele bo) izletel dobesedno ven iz hlač. In to je vse? Ja, to je vse! Kajti brž ko začnemo politično delovati, nam bo – podobno kot leta 1989 ali katerega koli drugega leta – na-proti prišla medijska moralka in družboljubne čenče, take ali drugačne obsodbe vrlih družboslovcev, RKC (v osemdesetih je to vlogo opravljala partija, policija itd. Morda se bo tej procesiji vnebovzetnih družbenih bitij pridružila tudi ta novo-komponirana vojska ... Točno to je tisto, s čimer bo – *volens volens* – treba tako ali drugače zmoči imeti opravka, saj se tisto »opuščeno« in bojda »pozabljeno« iz preteklosti (boj za demokracijo in politično enakost!) zmeraj nujno povrne nazaj in se naseli v vsakokratni sedanosti, in sicer kot Želja.

Skratka: nasvidenje in lepo se imejte v naslednji revoluciji, ki ji bo šlo (že sedaj ji gre!) za politično enakost in demokracijo. To je tisto, kar tokrat ne bo več moč kar tako »pozabiti« in prepustiti na milost in nemilost Velikim družboljubcem in Še-Večjim družboslovcem. Kajti to je tisto, kar se nam je že pripetilo leta 1989, ko so nas zapeljali v prastaro anti-politično klavnico liberalizma, narodnjajstva in menedžerizma, v fundamentalni republikanizem, ki se kaže kot le še nesmiselna nakupovalna telovadba in/ali vegetiranje družbenih bitij-zombijev.

ANDREJ ZAVRL

Ontologija spomina

Brane Mozetič, *Mesta ure leta*, Škuc-Lambda, 2011.

Trinajsta zbirka Braneta Mozetiča se začne na Metelkovi, kjer so se včasih »prikazovala božanstva«, in konča v Ljubljani (ne, to ni več isto mesto), ki je pesniku tuja, kot da bi živel v izgnanstvu, zato lahko le še pošilja razglednice domov – na takratno Metelkovo, pariško Olympijo in vse okrog sveta, kjer je bil. Nasploh se svet sesipa, koncentracijskih taborišč še zdaleč niso pozaprlji, samo zidove so jim podrli, da so se lahko razširila po vsem svetu. Sicer se resda zgodijo tudi srečanja, »ki se ne ponovijo sama od sebe. / ki ostanejo spomin nekega mesta.«, in so majhne reči, ki naredijo ta svet vzdržen, a potem je še veliko mučnega, nasilnega, divjega.

Kakšnega kraja se pesnik spominja samo zaradi fanta, ki ga je tam okusil. Pa se kdo tudi Ljubljane spominja le zaradi njega, njegove kože, njegovega vonja? To je približno ton zbirke, ki je bolj v molu kot v duru, zato pa se še bolj dotakne. Nekaj je kot zakleto: zmeraj, ko bi bilo lahko lepo, je težko. Tako rekoč iz vsake pesmi veje melanholija, ki sem in tja prehaja v grenkobo, že kar v bolečino ob spoznanju, da je vse zamujeno – in je takšno najverjetneje bilo, že preden bi se sploh moglo zgoditi – in da je za vse prepozno. Ideja izpolnitve se zdi mogoča le, če gre za nekaj tako rekoč neureničljivega ali časovno zelo omejenega. In zato so *Mesta ure leta* rekonstrukcije krajev, trenutkov, občutij, doživetij in preteklega časa iz pesnikovega spomina, obenem pa gre (tudi) za konstrukcijo spominov, za spomine torej, ki

tavajo med resničnostjo in izmišljijo. A ontologija tu ne igra nobene vloge, saj je edini spomin, ki je sploh vreden spominjanja, mladenič, goli mladenič v pesnikovi postelji.

Ocena **+++++**

Pogovor z Branetom Mozetičem ob izidu njegove nove pesniške zbirke

Začniva z naslovnico. Povej kaj o tem fantu, ki ga zdaj ob svojem pisanju ne objavljaš prvič.

Ničesar ne vem o njem, gre za fotografijo, ki sem jo naredil na cesti v Pekingu. Po svoje govori o moji ljubezni do Azije in morda tudi do komunističnih primesi.

Zdi se, da je tudi zate pomemben koncept depeizacije – mnogi pravijo, da pesmi lahko pišejo skoraj samo v tujini. Kako in kje so nastajala *Mesta ure leta*? Kakšen je njihov časovni razpon?

Gre predvsem za banalno tehnično vprašanje. V tujini sem laže sam s sabo, nimam vsakdanjih obveznosti, enostavno imam čas, da lahko več berem, več prevajam in tudi več pišem. Nimam žene ali moža ali tajnic ali slug, ki bi poskrbeli za to, da bi se doma lahko posvetil samo ustvarjanju (*smeb*). In imam preveč drugih obveznosti, ki jih na tujem lahko odložim. Večina knjige je tako nastala v 2011, ko sem bil več v tujini. Seveda pa tujina prinaša tudi nove spodbude, ki poženejo pero.

So spomini na fante zate nujno melanholični?

Saj so skoraj vsi moji spomini melanholični, ker gre za dogodke, osebe, ki so bili kolikor toliko prijetni, čeprav včasih tudi boleči – neprijetnih se navadno niti nočem spominjati. Danes pa teh prijetnih ni kaj prida, tudi zato, ker jih jaz sam ne občutim več kot prijetne. Kako naj to ponazorim? Ko sem v mladosti potoval v tujino, sem omedleval ob okusih tropskih sadežev, ki jih dotlej še poznal nisem. Danes pa stikam po tržnici, mimo kupov mangov, papaj in pasijonk, da bi našel take krtičeve breskve, kot so rasle na mojem vrtu iz otroštva. Vse današnje dobrine mi očitno ne zmorejo zamenjati tiste »bede«.

Pariška Olimpija je bila začetek vsega, praviš na začetku prve pesmi. Lahko to malo razložiš?

Bil sem na koncertu skupine Bronski beat, ki je bila odkrito gejevska, tako so peli, tako so se obnašali. V dvorani je bila glbt-publika, poleg mene je bil tedanji ljubljani fant, ki me je objemal. To je bil čisto drug svet, onkraj meni znane sveta doma, sveta strejto, nenehne delitve na moške in ženske stvari, ki so me ubijale. In so me tudi kasneje v slovenskem glbt-svetu, ki se ni zmozel rešiti heterovzorcev. In to odkritje drugega sveta mi je povedalo, da lahko obstaja tudi drug svet – in kasneje sem se vedno trudil imeti tak svet okoli sebe. Še danes mi postane slabo ob tipično moškem ali tipično ženskem obnašanju, pa seveda ob vseh problemih, ki jih imajo geji s svojo možatostjo.

Kdaj so se končali časi, ko so se na Metelkovi »prikazovala božanstva«?

Verjetno je šlo za povsem običajne fante. Samo z leti mi je enostavno opešala sposobnost, da se mi kaj prikazuje, tako se mi tudi božanstva nič več. Po drugi strani pa je res, da mojemu bolj grškemu občudovanju mladeničev nekako ne ustreza moda zadnjih let, ki ustvarja videz zanemarjenega za-hodnega belega strejta. Danes obisk Tiffanyja ni blažilen, prej bi rekel, da rani moj čut za estetsko. Zato se rad odpravim v dežele, kjer ne gojijo te mode oziroma jim že njihova koža to onemogoča.

Od vseh svetov se zdi, da ti je arabski nekako najbolj neprijazen?

Nikakor ne. Svet muslimanov, naj so verni ali ne, ima zame dve plati. Ponujajo se kar naprej, obenem pa imajo stalne težave sami s sabo. Jaz pa imam težave, ker se kar naprej z njimi zapletam, doma in v tujini. Vsekakor pa njihova kultura ne pozna izvirnega greha in to je včasih pravo olajšanje. Njihov užitek enostavno ne nosi dvatisočletnega bremena na hrbtu. Ta svet me zanima toliko, da se mu tudi pri delu precej posvečam. Tako kot prevajalec že pri Duvertu, lani pri Rachidu, letos pri Leftahu, pa tudi kot urednik: letos izideta roman Mohameda Šukrija in pa obsežno teoretsko delo o ljubezni do dečkov v svetu islama. Ne nazadnje je verjetno ogromno gejev romalo v Severno Afriko že z nekim razlogom ...

SUZANA TRATNIK

Z margine se vidi bolje

Tatjana Greif, *Skozi razbito steklo*, Škuc-Vizibilija, 2011.

Ko si zbirala tekste, si verjetno iskala ali pa vsaj opazila, kaj ostaja vsa ta desetletja še vedno aktualno.

Besedila so nastala v obdobju, ko se eno tisočletje poslavlja in prihaja drugo, v katerem se zgodovina hipno rojeva in enako hitro pozablja. Tukaj zbrani članki beležijo duh časa skozi kronistično prizmo in analitični prerez neke stvarnosti z gledišča avtentične marginalizirane pozicije. Pravijo, da se z margine bolje vidi ... So stvari, ljudje in sistemi, ki se jih kljub učiteljski zgodovini ne prime noben nauk. Ko gre za manjšine, za stigmatizirane eksistence, kot smo geji in lezbijke in drugi, za virtualno demokracijo, virtualne človekove pravice in državljanstva, ko gre ZA ponovni vzpon kapitalizma, rasizma, klerofašizma, je treba vedno znova opozarjati, svariti. Morda se sliši kot repeticija, a molk, pasivnost in ignoranca so stalno na preži.

Zakaj naslov *Skozi razbito steklo*?

Steklo je nekaj prosojnega, skozenj in čezenj se svet vidi enako lepo ali celo lepše, a steklo je lahko tudi umazano in zastira pogled. Če je razbito, je pogled skozenj neposreden, bolj resničen in bolj krut.

Kot pravi esejistki priliči, so vsi tvoji teksti kritični, mestoma opažam tudi sarkazem. Si lahko predstavljaš, da bi kdaj napisala politično satiro?

Politika kot oblastni režim in politika vsakdanjega življenja sta polji, ki me tematsko zelo privlačita, navdihujeta, motivirata, pa tudi iritirata. Ne morem razumeti anti-individualizma, pasivizacije ali

apolitične drže, vdanosti v usodo. Zato se mi zdi sarkazem nekakšen »naravni pojav« v pisanju in razmišljanju ... O politični satiri nisem razmišljala, to je eden najžlahtnejših žanrov, hvala za kompliment.

Kdaj se lotiš pisanja – ko te kaj razjezi, vznemiri ali kaj tretjega? Kako pa je pisati po naročilu oziroma na povabilo – potrebuješ morda več časa za razmislek?

Čutim, kot da motivacije za pisanje nikoli ne zmanjka, prav nasprotno, včasih me pograbi panika, da vsega ni mogoče zaobjeti, povedati, zabeležiti, napisati, da se vedno znova rojeva na tisoče fascinantnih tem. To je podobno strahu, da v življenju ne bomo utegnili prebrati vseh dobrih knjig, videti vseh dobrih filmov, gledaliških predstav, slišati vse muzike, vse te minljive in hkrati večne lepote ... Hitro dobim preblisk in oris, o čem bom pisala, vendar se besedilo, ko enkrat steče, razvija po svoji notranji logiki in spontano.

Za katere slovenske medije najraje pišeš ali bi še rada pisala?

Pri srcu so mi klasični, tiskani mediji – časopisi, revije, knjige, manj sem nagnjena k množičnim multimedijskim, sploh pa ne k tistim, v katerih se anonimno širi nestrpnost pod krinko svobode govora. Cenim klasično novinarstvo in komentatorstvo, sicer pa gojim naklonjenost do medijev, ki jih ustvarjajo zainteresirane javnosti same, na primer manjšinske, subverzivne založbe in mediji. Ena mojih prvih objav je bila v reviji *Revolver* ... Rada objavljam na

kulturnih straneh in v kulturnih revijah, veselim se ponovne oživitve revije *Lesbo*.

S svojim prispevki si kdaj pa kdaj razjezila tudi posameznike ali posameznice na homosceni. So te takšni očitki kdaj iztirili?

Ne bi rekla. Napišem tisto, kar mislim in za čemer stojim, vsakdo pa lahko to dojame v lastni perspektivi. Kot aktivistka sem občutljiva na pojave konservativizma, prehajanja v mainstream in izgube identitete gibanja. Kritiko sprejemam, ampak ne vseprek, zgolj od ljudi, ki jih sama cenim. Naša homoscena je vse bolj raznolika in dinamična, hitro raste in postaja vse bolj suverena, ozaveščena, zahtevna. In to je dobro, znak spremembe na bolje. Zavedam pa se, da je za vsem tem trideset let gibanja.

Nekoč si pisala tudi gledališke kritike. Te še kdaj zanese v umetniško recenzijo?

Kar nekaj let sem pisala gledališko kritiko, vključno s sodobnim plesom, za *Večer*, *Dnevnik*, *Masko* idr. To je dinamično delo, predstavo si ogledaš zvečer, zjutraj gre kritika že v tisk ... Gledališče je ena mojih velikih življenjskih ljubezni, ki sem ji zvesto predana vse do danes. Pogrešam kritiška leta in z melanholijo listam po tem albumu, polnem teatarskih impresij. Danes hodim v gledališče redkeje, če le ujamem čas in priliko, a še vedno imam »oster« pogled ...

Ocena ****

Pogovor s Tatjano Greif

Po kakšnem ključu si zbrala eseje v priču-joji zbirki? Katero obdobje zajemajo?

Besedila, uvrščena v zbirko člankov in esejev, naj bi zaobjemala čim širši vsebinski razpon mojih objav s področja kulture, politike, človekovih pravic in lezbično-gejevskega aktivizma, ki so izhajale med leti 2000 in 2010, torej zadnjih deset let. Izvorno so teksti objavljeni v zelo različnih kontekstih, od *Časopisa za kritiko znanosti in novo antropologijo*, revij *Maska* in *Lesbo*, časopisa *Reartikulacija*, do dnevnega časopisja, kot so *Večer*, *Dnevnik*, *Delo*. Skupno je izbranih petindvajset člankov.

ANDREJ ZAVRL

Ne varčujmo z ljubeznijo

Ciril Bergles, *Med angeli in vampirji*, Škuc-Lambda, 2012.

Ciril Bergles je izdal že več zbirk s homoerotično tematiko (npr. *Ifrikija*, *Tutankamon*), a nobene, ki bi bila tako odkrita, kot je *Med angeli in vampirji*. In kdo so to? Po drugi svetovni vojni pa tja do sedemdesetih let se je čednim mladim fantom reklo angeli in takšni angeli so bili vredni vsakega greha. Včasih se je pod angelskim obrazom sicer skrival vampir, ampak tudi vampirji so včasih postali angelski. Obojih je v novi, sedemnajsti samostojni pesniški zbirki Cirila Berglesa (1934) precej. Pesnik pa se največkrat znajde nekje vmes – v vsakem fantu je malo enega in malo drugega.

V ljubezenskih zadevah so stvari ponavadi precej pričakovane, a zmeraj tudi na novo očarujoče in boleče. Je že tako, da vsemu prilasčanju teles, njihovih vonjev in tekočin sledi nova vaja v umetnosti izgubljanja. Od vseh teh razparanih iluzij pa ostajajo pesmi, pravi pesnik. Te pa so izjemen vpogled v dolgo ter ljubezni in erotike polno življenje, ki ga Bergles z zanesljivo in pronicljivo pesniško pisavo pozvame v časovno in prostorsko široko zastavljenih koordinatah. Zbirka je zelo osebno izpovedna, celo nekakšen erotično-ljubezenski življenjski obračun, ki sega od prvih izkušenj vse do današnjih dni.

Ocena

ALEŠ ZOBEC

Saj so samo živali ...

Charles Patterson, *Večna Treblinka: človekov odnos do živali in holokavst*, prevedel Mitja Fajdiga, Založba Sanje, 2011.

Zdi se, da v zadnjem času mestoma le prihajajo v ospredje tudi mnenja, ki kljubujejo brezobzirnemu klanju nečloveških bitij, pronicanje te teme na plan pa prinaša tudi (prevodno) literaturo s tega področja.

V ta knjižni korpus sodi Pattersonova *Večna Treblinka*, ki popisuje genezo človekovega odnosa do živali in ga vzporeja z odnosom do ljudi. Adorno meni, da se Auschwitz poraja povsod, kjer ob pogledu na klavnico kdo reče: »Saj so samo živali.«

Iz lastninjenja živali izhaja podjarmljenje drugih skupin »nižjih človeških bitij«. Neki pisec iz 19. stoletja med njimi našteva ženske, nebelce, Jude in nižje sloje večvrednih ras, v 18. stoletju pa so se pojavljali oglasi za ključavnice, namenjene črncem in psom. Kasneje so se evgenične težnje po čisti pasmi prenesle v »znanstveno utemeljene« težnje po čisti rasi, učinkovitost klavnice pa preko učinkovitosti tekočega traku v nacistično metodo »dokončne rešitve« v 2. svetovni vojni. V tem smislu knjiga prevprašuje sam koncept človeškega, kar je pogosto tudi v ozadju razprav o lgbt-populaciji, pogled v zgodovino (ali razgled po sodobnosti) pa razkrije, da je nečloveškost s svojimi posledicami (bila) pripisana tudi lgbt-osebam. *Večna Treblinka* je prijazna do širokega kroga bralcev in bralk, kar se odraža zlasti v avtorjevem slogu, ki akademski jezik preobrazi v občutljivo, a grozljivo zgodbarsko naracijo. To pa je lahko za koga tudi negativna plat sicer odličnega dela.

Ocena

SUZANA TRATNIK

Mesto, gozd, norišnica

Agáta Gordon, *Kozja šminka*, prevedla Marjanca Mihelič, Škuc-Lambda, 2012.

Zbirka Lambda je izdala že vrsto udarnih lezbičnih prvencev, od finskega, češkega, irskega in zdaj še madžarskega, katerih avtorice so v izvornih državah vedno razburkale literarne, še bolj pa družbene vode, sploh če je njihova proza izšla nekje v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Tudi Leona, prvoosebna lezbična pripovedovalka v *Kozji šminki*, se kot študentka v nekem madžarskem mestu znajde sama v neznanem svetu lezbične ljubezni, brezupno zagledana v prijateljico Sarolto, ki jo slednjič zamenja ljubimka Izolda, s katero se umakneta v gozd, v bližnji vasi pa živi še en lezbični par, Grlica in Paloma. (In pozneje tam nastane lezbična vaška kolonija, ovekovečena v dokumentarcu *Vaška romanca – lezbična ljubezen* (2006), ki smo ga videli na FGLF, 2009.) Seveda sta dva para deklet brez moških vaška posebnost, ki si je ne pozabi nevljudno ogledati noben mimoidoči oziroma ti predrzno pridejo mimo par zato. Lezbično prijateljsko oazo sredi zadirte narave načne ljubimkanje med Izoldo in Grlico, in ko Leona ostane sama v hiši sredi gozda, začne izgubljati razum. Grlica in Paloma jo pod pretvezo strpata v lokalno norišnico, očitno slednjič edini prostor za povsem izločeno lezbijko, vendar se Leona, ob pomoči razumne psihiatrinje, ki ji da v branje zvezek izjemnih pesmi, začne ponovno krepiti skozi mučen in boleč proces samorefleksije ter objanjanja boleče preteklosti, v katerem pretresljive pesmi v zvezku le prepozna kot svoje ...

Roman je kombinacija pesmi z velikimi začetnicami in proznih poglavij brez velikih začetnic in povsem brez ločil – nedvomno pošten zalogaj za prevajalko –, kar pri branju le še poglobi občutek o pripovedovalkinem izobčenstvu in pa sami neskljenosti sveta.

Ocena

ZALA HRIBERŠEK

Bar

Nataša Velikonja, *Lezbični bar*, Škuc-Vizibilija, 2011.

Lezbični bar Nataše Velikonje je knjiga esejev, ki so bili napisani in objavljeni med leti 1999 in 2011. Avtorica v njih reflektira dinamiko lezbične in gejevske scene v heteroseksualiziranem prostoru, na katerega robove se odlaga nekonformne seksualne, socialne in kulturne prakse. Eseji, ki avtorici omogočajo tematsko odprte, subjektivne in hkrati strokovne zapise, se dotikajo različnih tem – od dogodkov na sceni do izjemnih dogodkov v umetnosti –, ki jih osvetljuje z različnih strani in analizira v pretanjeni jezikovno-stilni obliki.

Nataša Velikonja ni le analitičarka sedanjih in minulih svetov, pač pa tudi vrhunska poznavalka različnih umetnosti, zlasti leposlovne, filmske in glasbene, zato ne preseneča dilema: »Naj si zapomnim vse neštete dogodke, ki v pozabo neutrudno tlačijo vse tisto, kar je bilo narejeno v času naših življenj, pa tudi ono drugo, kar smo izbrskale iz preteklosti in o njej?«

Velikonjino pisanje je poglobljeno tematizirano in emancipatorno, kar je najpomembnejša poanta pisanja. Zaradi vsega naštetega se primerjava *Lezbičnega bara* z izjemno zgodovino ameriške lezbične skupnosti *Usnjeni škornji*, zlati čevlji vsiljuje kar sama.

Knjiga je za tiste, ki ste jo željno pričakovali, torej na voljo, ob tem pa velja izpostaviti še oblikovalko Barbaro Predan, ki je spet opravila odlično delo – tako kot pri oblikovanju vseh knjig pri Vizibiliji.

Ocena

ANDREJ ZAVRL

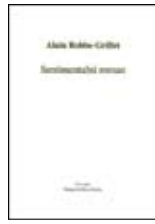
Strejtovski geji

Alejandra Laurencich, *Pusti me pri miru*, prevedla Mojca Jesenovec, Študentska založba, 2011.

Besedilni svet romana *Pusti me pri miru* morata bralec in bralka sestaviti iz mnogih perspektiv, jezikov ter časovnih in prostorskih koordinat, ki segajo na različne konce Argentine, od prenasčenega Buenos Airesa do prazne Patagonije. Tudi v erotično-ljubezenskih odnosih je roman večplasten, saj se od odnosa med Mariano in Luisom vse bolj preveša k odnosom med Luisom, Rayem in Blackom.

Pisateljčin pristop k odnosom med temi tremi moškimi je precej tipičen za sodobne, kot da urbane romane, namenjene *mainstreamovski* publiki (vsakršnih spolnih identitet in usmerjenosti), ki ji je glbt-svet tuj ali ga celo zavračajo. Glbt-liko so navadno izolirani od vsakršne »scene«, imajo težave s svojo seksualnostjo, kar se lahko izraža tudi skozi nasilje (v romanu Ray posili Luisa in Black ubije Raya, pri čemer je prepričan, da je Luis svojega posiljevalca povabil kar sam), in se radi zapletajo v neosrečujoče heteroseksualne odnose (še posebej tipičen aranžma pri naša ženske, ki se samodestruktivno zaljubljujejo v geje). V takšnih romanih so glbt-liko ali tako zelo »osvojenji«, da je njihova istospolna usmerjenost samo še nekakšen arbitraren dodatek, ali pa so nepovratno zmedeni. Da pa bi bili vendarle prepoznavni kot nekako drugačni, so jim na silo – a pod krinko nekakšne liberalnosti – prilepljene raznorazne domnevne patološkosti. Roman Alejandre Laurencich je kar dober primer tega. Tudi spremna beseda Marika Jenšterleta se homoseksualne tematike ne dotakne. Zakaj le bi se je?

Ocena

ALEŠ ZOBEC

Tabernakelj bolečine

Alain Robbe-Grillet: *Sentimentalni roman*, prevedla Mateja Seliškar Kenda, Aleph, 2011.

Kako recenzirati delo, ki si zasluži petico, obenem pa branje čtiva niti najmanj prijetno in sproščujoče – razen takrat, ko se porajajoči gnus, ki ga prebrano sproža, sprevrže v osupljivo fascinacijo in nelagodno krohot?

Sentimentalni roman ni napisan za začetnike in začetnice. In tudi ne za tiste, ki menijo, da je literatura samo nekaj *lepega* – kot baročni oltar vaške cerkve, denimo. Ne, besedilo *Sentimentalnega romana*, domiselno obdane z nedolžnimi belimi platnicami, je Tanatos v izpiljeni obliki. Je nasprotje romantične izgube nedolžnosti na postelji, posuti s cvetovi vrtnic. Je (kot) natančno popisan krvav in drekast fuk izkušenege sadista in njegove nedolžne žrtve, ki se konča s smrtjo slednje. Kar povzdigne Robbe-Grilletove obscene pisarije na pedestal literature, kar torej to besedilo loči od dnevnika naključnega seksualnega iztirjenca, je visok(osten) jezik – orodje avtorjevega prevpraševanja morale in skušanja vztrajnosti bralstva. Natanko ta sopostavitev – visok(osten) literarni popis vsega gnus(ob)nega – je magnetizem tega dela. *Sentimentalni roman* je dokaz, da *dobre* knjige niso nujno tudi *lepe* knjige, morajo pa biti *lepo* napisane. Oziroma: estetika grdega je prav tako – estetika. Ponazorimo to tezo z majhno žličko besedila: »Violetta ji je nato privzdignila glavo, da jo je trikrat zapored klofnila. Zerline me je prosila milosti za svoj ozki tabernakelj, v katerega sem sicer s takšnim užitkom brizgal svoje seme. Ukazal sem ji, naj molči in jo mlatil, vse dokler se ni v solzah zgrudila. Potem sem jo tudi zares posodomiziral s svojim udom, da je zdrnil v kri, ki se je zlivala iz številnih ranic, in ji prizadejal nove bolečine namesto običajnih izjemnih analnih užitkov.«

Ocena

ANDREJ ZAVRL

Arabski deček spregovori

Rachid O., *Očarani otrok*, prevedel Brane Mozetič, Škuc-Lambda, 2011.

Rachid O. (1970) je maroški pisatelj, ki se je po študiju preselil v Francijo, kjer piše prozo o odnosu med obema kulturama in, znotraj svoje izvorne kulture, še posebej med homoseksualnostjo in islamom, čemur doda še močno institucijo družine. Tu se izkaže oče – ob vseh družinskih likih je prav on najpomembnejši, saj vse ve in vse sprejema, moški torej, ki je daleč od fundamentalističnega arabskega očeta, ki je za družinsko čast pripravljen žrtvovati tudi svoje otroke.

Očarani otrok je zbirka petih, med seboj povezanih kratkih pripovedi s predgovorom, ki jih prvoosebni pripovedovalec Rachid zapiše v neposrednem, namenoma precej naivnem stilu, in ki zadevajo doživljanje najprej otroka in potem mladostnika v Maroku in na koncu še mladega moškega, živečega v Franciji, ki se v Maroko vrača samo še na obiske. Pripovedovalec po svojih prvih otroških erotično-ljubezenskih izkušnjah natančneje opiše tri velike ljubezni, ki so ga zaznamovale. Najprej se je pri trinajstih zaljubil v svojega tridesetletnega učitelja arabščine, dve leti pozneje je spoznal štiridesetletnega poročenega Francoza Antoina, s katerim sta živela skupaj pet let, ko je pri dvajsetih srečal Juliena in se zavedel krute resnice: za moške, ki iščejo mlade dečke, je že prestar. Rachid svojo homoseksualnost povsem sprejema in se tako tudi identificira (kar je zanimiv prelom s stereotipi o Arabcih), predvsem pa je zanimiva njegova perspektiva arabskega mladeniča, ki si iskreno želi starejših moških (kar je nekoliko drugačen pogled na tradicionalno seksualni turizem zahodnih gejev v severni Afriki).

(Rachid O. bo gost letošnje Žive književnosti.)

Ocena

ANA JANJEVAK

Če mi ni treba povedati, ne povem.

Darja Zavišek, Ana M. Sobočan, *Mavrične družine grejo v šolo*, Fakulteta za socialno delo, 2012.

Knjiga predstavlja rezultate mednarodne primerjalne raziskave o položaju otrok iz mavričnih družin v šoli, ki je potekala v Nemčiji, na Švedskem in v Sloveniji. Raziskovalke so opravile poglobljene intervjuje s starši, otroki in mladimi iz mavričnih družin, z učitelji ter z drugimi strokovnjaki s področja šolstva. Predvsem jih je zanimalo, ali otroci zaradi spolne usmerjenosti svojih staršev v šoli doživljajo diskriminacijo in če jo, kako se s tem soočajo. Rezultati izpostavijo, da večina otrok na Švedskem in v Nemčiji v šolah ne občuti homofobije, pri nas pa zaradi tabuizacije teme, mavrične družine pogosto izberejo strategijo molka, da bi se tako zaščitile pred (zelo verjetno) homofobijo v šoli. Sodelujoči šolski delavci in delavke poročajo, da imajo premalo znanja, da bi lahko o tej temi objektivno in suvereno govorili v razredu. Tako so otroci največkrat ujeti med dva svetova: družinskega in družbenega, kjer prvega zamolčijo ali pa se izpostavijo in tvegajo homofoben odziv. Ne glede na to, da so v Sloveniji poleg odraslih sodelovali le 4 mladi, so informacije nedvomno relevantne, saj konkretno izpostavijo potrebo po izobraževanju učiteljev in učiteljic, vključevanju raznolikosti družin v kurikulum in potrebo po vključujoči razpravi na temo. Bolj kot bomo raziskovali to področje, težje bodo oblikovalci politik ignorirali te zahteve. Vzgojno-izobraževalni delavci lahko knjigo uporabljajo tudi kot pedagoški pripomoček (zadnje poglavje je krajši priročnik), za delo z najmlajšimi pa vam priporočamo tudi slikanico *Vse naše družine* (Alexandra Maxeiner, Anke Kuhl, Mladinska knjiga 2012), ki slikovito predstavlja različne oblike družin in lahko služi kot dobro izhodišče za nadaljnjo razpravo o temi.

Ocena

V teater hodi Andrej Zavrl.

Telo/truplo

Foto: Boštjan Lah

Jernej Lorenci po motivih Sv. Avguština, Svetega pisma in Nebojše Pop Tasića, *Meso ali Razodetje*, režiser Jernej Lorenci, Lutkovno gledališče Maribor, 2010.

Lorenci je v mariborskem Lutkovnem gledališču postavil zelo nenaavadno in čisto netradicionalno lutkovno predstavo za odrasle z izjemnimi pevskimi in igralskimi prispevki (sploh Anže Zevnik je krasen in krasno razodet). Groteška živalska okostja in njihovi mesnati jeziki bruhajo o neizmeri božji slavi in dobroti, a podobe nam kažejo človeške genocidne zločine. Kaj nam torej preostane – vrnitev k bogu ali kruto spoznanje, da boga ni? Ko igralci v predstavi *Meso ali razodetje* jagnje posipajo z zlatim prahom, je oboje možno. A predstava ne ponuja odgovorov, ampak vprašanja in medbesedilne namige od ironije do tragedije, od popevk do svetih besedil. Morda se zdi, da se je v ekspresivni interakciji med igralci, lutkami in predmeti težko znajti, a *Meso* deluje na drugi ravni, tu je treba našpičiti druge zaznave in drugačne čute. Poslednje reči se razodenejo preko telesa, preko mesa, preko krvi. In razodetje ni nikoli milo, pretresti mora, presuniti. Ni za ta svet in ne za šolske obnove.

Ocena

Plaz blaznosti

Foto: Žiga Koritnik

Ivo Svetina, *Stolp*, režiser Silvan Omerzu, Slovensko mladinsko gledališče, Lutkovno gledališče Ljubljana, Umetniško društvo KONJ, 2011.

Glavni lik, nemški pesnik Friedrich Hölderlin (1770–1843), živi za poezijo in ženo bankirja, pri katerem je za domačega učitelja. Njegov tesni prijatelj Isaak von Sinclair (doživimo tudi njuno popolnoma neerotično poljubljanje) pa je revolucionar. Torej dvoje reprezentacij tistega časa. Hölderlin navsezadnje zblazni in pristane v blaznici, nato pa še šestintrideset let živi zaprt v stolpu pri družini mizarja Zimmerja, ki ga je vzela k sebi. Omerzu je zelo učinkovito povezal igralce in lutke, tako da se eni zrcalijo v drugih in obratno, predstava pa se izteče v zelo grenko spoznanje.

Ocena

Beri mi, mali

Tanja Lužar, Ksenija Mišič, Matevž Biber, Valentina Turcu po motivih Schlinkovega romana *Brallec* idr., *Ženska, ki sem ji bral*, Drama SNG Maribor, 2011.

Po romanu in filmu je v Mariboru na ogled še gledališka verzija *Bralca*. Tukaj bomo zanemarili za nekatere ideološko spornost zgodbe o bivši nacistični paznici in na hitro pokomentirali samo izvedbo. Predstava je narejeno spretno in tekoče, čeprav je morda kakšen prizor odveč. Koncentracija se nekoliko zmede ob časovnem preskoku, sicer pa predstava temelji na Kseniji Mišič, ki jo v celoti obvladuje. Nasploh je izjemno in zanesljivo mojstrska, skoraj ni trenutka, ko ne bi bila odlična (edini problem je nekoliko nekonistentna raba pogovornega/zbornega jezika), zato Biber deluje še toliko šibkejši, in v prvem delu tudi povsem nepotrebno pootročeno (najbrž zaradi poudarjanja razlike v letih med obema akterjema, ki pa kljub temu ni dovolj razvidna – kar je težava že tudi pri čisto spoliranem plakatu za predstavo).

Ocena

Ples itn.

Foto: Jesenko Rasol

Bernard-Marie Koltès, *Nickel Stuff*, režiser Ivica Buljan, Slovensko mladinsko gledališče, SNG Opera in baleta Ljubljana, 2011.

Nickel Stuff je vsekakor predstava za ljubitelje plesne akrobatike in izklesanih moških teles v gibu. V tipično buljanovski maniri se ta telesa raje ruvajo, kot da bi si izkazovala nežnost. In si seveda natančno tako izkazujejo nežnost. Na obzorju že vidimo kriminal in brezizhodnost mladih z začetka 21. stoletja. Tu so subkulture, delavski razred, priseljenci. In tu je zaplet (recimo mu tako, čeprav je dramaturgija kar šibka): pripadniki ene manjšine pridejo v prostor druge in vname se (plesni) spopad, celo več – promocijski material za predstavo obljublja »problematiziranje socialne izključenosti manjšin glede na etnični izvor, politično opredeljenost, socialni status in spolno usmerjenost«. Kar zadeva mene, to naredi predstavo zelo razočarljivo, precej površinsko, z nekaj kvaziglobine in patetične moške bolečine, ki sta razpršeni po uprizoritvi. Igralski prispevki so povprečni, plesalci so boljši, režija je sicer dinamična, a ne posebej inventivna. Vse se zdi narejeno zelo na hitro, le konec predstave ni prišel niti minuto prekmalu.

Ocena

Uvele cvetlice

Vanessa van Durme, *Gardenija*, režiserja Alain Platen in Frank van Laecke, les ballet C de la B (gostovanje na EPK Maribor in v Cankarjevem domu v Ljubljani), februar 2012.

Gardenija je transbar, ki se zapira, in še zadnjič smo povabljeni na njeno razkošje. V njenem središču so ostarele in presunljive transvestitske in transseksualne dive, nabrane iz vseh kotičkov popularne kulture. Predstava ima vse, kar od transšova pričakuješ: preoblačenje, šminkanje, vulgarnе vice, klasične popevke, vseeno pa ne gre za klasično predstavo navzkrižnega preoblačenja, kar je posledica režijske intervencije in tematiziranja vmesnih prostorov (npr. med mladostjo in starostjo, med različnimi spoli ipd.). Temeljni princip predstave je upočasnjevanje (staranja? konca?) z neštetimi zamrznitvami mizanscene do te mere, da gre za komaj kaj več kot zaporedje različnih tableaujev. Življenje kot zaporedje (ne)srečnih trenutkov in vseprežemajoča melanholija.

Ocena

Resnica na (koncu) poti?

Foto: Tiberiu Marta

Farid ud-Din Attar, *Zborovanje ptic*, režiser Jernej Lorenci, SNG Drama Maribor, 2011.

Uprižarjanje arabske poetične drame iz 12. stoletja o iskanju smisla je lahko danes, ko smo po eni strani obsedeni z nepreglednim novodobnim duhovnjaškim blablajem, po drugi pa cinični do vsega presežnega, tvegano. Zato je prav, da se takega početja lotevajo ljudje z navdihom. In mariborska uprizoritev ni nasedla, prav nasprotno, še posebej v prvem delu prinaša pravo uživaško divjanje od ironije do resnosti in nazaj. Ob Lorencijevi postavitvi je treba pohvaliti še večino igralcev in igralk, posebej pa Branka Jordana, ki je v vlogi Smrdokavre zares navdušujoč. Zanimivo je tudi, kako elegantno in fluidno v predstavi delujejo spolne vloge/identitete/usmerjenosti, še posebej če nekoliko namerno pomešamo notranji in zunanji komunikacijski okvir – torej igralce in like (ko, recimo, dva moška uprižarjata sicer heteroseksualni ljubezensko-seksualni prizor). Sploh izvrstno.

Ocena

Dramaturški komunikacijski šum

Vedrana Rudan, *Kurba*, režiser Marko Bulc, nastopa Violeta Tomič, Glej 2012.

Predstava *Kurba* je nastala po zbirki kolumn, ki jih je Rudan izdala tudi v slovenskem prevodu (*Ko je ženska kurba/Ko je moški peder*), in v katerih je čisto brezkompromisna, pa naj govori o mačizmu, splavu, katoliški cerkvi, korupciji ipd. A med potjo iz knjige na oder se je zgodilo nekaj neprijetnega: ostrina in eksplozivna stališča v predstavi v veliki meri izzvenijo kot precej poceni agitiranje (ko gre za cerkev in politiko) in kot klišejski dovtipi na hvaležno komedijantsko temo o odnosu med spoloma (ko gre za položaj žensk). Publika se je neznansko krohotala, kot da gre za kakšen *stand-up* oz. predstavo izrazito zabavljškega tipa. Pa je bil ta krohot znak prepoznavanja kritičnih osti in posledičnega nelagodja ali pa njihovega nerazumevanja? Ali nemara celo razredčenosti, če ne celo umanjkanja kritičnega sporočila zaradi postavitve, kot sta jo zasnovala Bulc in Tomič? Odgovor je pri vsakem gledalcu in vsaki gledalki vsekakor izrazito subjektiven.

Ocena

28. decembra 1907 je političen in gospodarski list Gorenjec objavil članek avtorja F. K. »K procesu Harden-Moltke«. V njem povzema dogajanje pred berlinskim sodiščem, na katerem sodijo Filipu, eulenburškemu princu, in njegovemu ljubimcu Moltkeju. Zgodbo o njuni ljubezenski zvezi je objavil novinar Harden.

To neobičajno zanimanje za ta proces je žalostno, žalostnejše nego proces sam, žalostnejše zato, ker nam jasno prikazuje, da je spolna propadlost danes neobičajno razširjena in ni nič posebnega na berlinskem dvoru, v krogih visoke nemške aristokracije.

Za kaj se je pravzaprav šlo pri tem procesu? Za nekoliko visoko postavljenih ljudi, za nekoliko prijateljev nemškega cesarja, ki bolehajo na spolnih boleznih, katera bolezen se javlja v tem, da svojo spolno naklonjenost ne morejo osredotočiti na osebah drugega spola, v našem slučaju ženskega spola, ampak na osebah, ki so enakega spola ž njimi. [...] Ta bolezen, homoseksualnost zvana, ni nič slabša ni nič boljša nego cela vrsta drugih bolezni, tika-jočih se spolnega življenja. To je izvanredno bolešno stanje, mnogo-krat nezakrivilno in zasluži samo našega pomilovanja in ne absolutne obsodbe. [...] Poznam moža, ki zavzema častno in visoko mesto, ki je človek v resnici značajan in odličan, in zadostovala bi samo beseda in mož bi bil lahko vržen v blato in lužo javnosti. Zakaj? Samo zato, ker mož trpi na spolni perverzности, torej bolezn, ki jo morda sam ni zakrivil, in na čast ljudem, ki ga poznajo in ki so v slabosti moža dobro poučeni, bodi rečeno, da iz njih krogov ni nikdar nikoli prišla ni besedica v javnost. Komu bi bilo s tem pomagano? To je človek, ki boleha na homoseksuelni perverznosti ali popolnoma neškodljiv, in v svojem uradu vse časti vredna oseba. Proces Harden-Moltke me pravzaprav ni zanimal in moje simpatije bi ne bile na strani Herdenovi, ki je odkril ta škandal na Berlinskem dvoru, ko bi ne vedel, da je Harden s to afero zasledoval politične cilje. In berlinska politika je dosti prepere-la. Kak škandal [...].

ANAMARIJA ŠPORČIČ - JANIS

Jesus Christ Superstar

Jesus Christ Superstar velja za enega najbolj znanih muziklov (oziroma, za tiste bolj pikolovske bralce in bralke, rock oper) vseh časov.

Zgodba delno temelji na evangeli- jih, ki opisujejo zadnje tedne Je- zusovega življenja, in se, ne prav presenetljivo, konča s križanjem. Prav to zadnje pa je dvignilo pre- cej prahu med verniki, ko so mu- zikal v začetku sedemdesetih prvič uprizorili pred večjim občinstvom. Težava? Predstava prikazuje bož- jega sina zgolj kot človeka, ki je bil ob pravem času na pravem (ali morda napačnem?) mestu, ki se je le stežka sprijaznil s svojo usodo in ki ni povsem razumel, zakaj mu je lastni oče namenil takšno kruto smrt. Z bogom se sicer poskuša pogovarjati, a ta mu nikoli ne od- govori. Domnevni odrešenik tako klavrno konča, o vstajenju ali ka- kšnih drugih čudežih ni ne duha ne sluha, gledalec ob koncu pred- stave opazuje zgolj groteskno kr- vavo podobo mrtvega moža, pri- bitega na križ. Poleg tega glavne- ga junaka mika Marija Magdalena, v nekaterih produkcijah pa tudi Judež, ki je po mnenju mnogih predstavljen preveč pozitivno, in vse omenjeno je bilo očitno do- volj, da so muzikal v kar nekaj državah sprva prepovedali. V za- dnjih štiridesetih letih je predstava doživela ogromno različnih upri- zoritev, izmed katerih je bila mor- da najbolj nenavadna tista v iz- vedbi kontroverzne kanadske od- štekanke Peaches.

Glasbo za »Džizusa« je napisal Andrew Lloyd Webber, vsem do- bro znani ata cele kopice uspešnih

muziklov, od *Mačk* do *Fantoma iz opere* in *Evite*, besedilo pa Tim Rice, prav tako prejemnik številnih nagrad in avtor mnogih znanih besedil. Oba veljata za podpornika britanske konservativne stranke, vendar sta kljub temu gotovo že vajena bolj ali manj kvirovskega pridiha pri (re)interpretacijah svojih del (Rice je na primer sodeloval s Freddiejem Mercuryjem in Eltonom Johnom, Webber pa z Johnom Barrowmanom), zato jima verjetno tudi trenutna švedska različica muzikla ne bi pretirano dvignila pritiska. Švedska ima dolgo zgodovino uprizoritev različnih muziklov, kar glede na to, da je povprečen muzikal videti kot preprosta prestavitvev *ABBE* na gledališki oder, niti ni preveč nenavadno. Marijo Magdaleno je v eni izmed prvih uprizoritev Jezusa kot superzvezdnika izven ZDA in Velike Britanije leta 1972 odigrala in odpela prav kasnejša abbovka Agnetha Fältskog.

Tokrat sem si v Stockholmu imela priložnost ogledati modernejšo različico, ki jo je v teh kriznih časih v švedščino prevedel kar Jezus sam. Ola Salo (intervju z njim smo objavili v *Narobe* 18/19) je v vlogi odrešenika človeštva prvič nastopil že leta 2008 v Mal- möju, ko je izvedba močno slone- la na filmski različici iz leta 1973, kostumi pa so posledično besno flirtali z obdobjem glam rocka.

Pernate boe in hlače na zvonec pa očitno niso zadovoljile bivšega pevca skupine The Ark, ki se je z Jezusom ukvarjal še naprej in ob pomoči odlične zasedbe muzikal naredil bistveno bolj aktualen. Mnogi smo se spraševali, ali ni bolj kot Jezusa pravzaprav igral sebe, saj so se nam med predstavo same od sebe risale mnoge vzpo- rednice med življenjem preroka pred dva tisoč leti in rock zvez- dnika danes. Prizor, v katerem Jezusa napadejo »feni«, ki od nje- ga vsi po vrsti nekaj želijo, je vse- kakor srhljivo podoben prizorom, ki jih današnje zvezde doživljajo tako rekoč ob vsakem stiku z zu- nanjim svetom. Tudi sicer je pred- stava modernejša od predhodnic, sama scena še najbolj spominja na domovanje nindža želv (temačno ozračje, zarjavele kanalizacijske cevi in ograje), apostoli izgledajo kot člani kakšne nasilne motori- stične družčine in tudi Marija Magdalena, Juda in Jezus imajo novo, bolj rokarsko podobo.

Zgodba sloni predvsem na razha- janjih med Jezusom in Judežem in precej svobodni interpretaciji po- tencialnega dogajanja med njima, ki v samem Svetem pismu ni prav podrobno opisano. Judež (odlični Patrik Martinsson) se ne strinja z načinom Jezusovega delovanja, prav tako mu zameri maziljenje s fensi-šmensi žavbami (npr. z miro, karkoli že to je), ko pa je na svetu

toliko lačnih ljudi, ki nimajo niti za falafel. Juda Iškarriot je predsta- vljen kot Jezusov nasprotnik, ki pa ima kljub temu veliko intelligen- tnih argumentov za svoje obnaša- nje in nikakor ne igra zgolj tradi- cionalne vloge zlega izdajalca, na neki način pa je celo glavni tragič- ni junak zgodbe. Poleg tega je v predstavi prikazan kot zavrtnjen zaljubljenec, ki se zaradi ljubosu- mja nad Jezusovo zvezo z Marijo Magdaleno odloči za tisto famo- zno »špecanje«, ki je za vedno zafrknilo krščanski svet in naj bi mu prineslo žakeljček srebrnikov, v resnici pa je ubogi fant očitno le tako srčno želel poljubiti dolgola- sega preroka. Ideja nikakor ni nova, saj so z gejevskim zapletom obogatili že več izvedb, vendar je tokratna prikupno prepričljiva in ne pretirana, kot nekatere prej- šnje. Že v prvem dejanju želi Juda Jezusa poljubiti, vendar ga ta prav simpatično klofne (po domače takorekoč »bičslepne«), ves čas pa se tudi prepira z ognjevito Marijo Magdaleno (izjemna Anna-Maria Hallgarn).

V predstavi najbolj izstopajo množični prizori, ki so prava paša za oči, saj ustvarjalci pri kostumih in rekvizitih res niso skoparili. Jezusovi privrženci poplesujejo naokrog z baloni z njegovo podo- bo, medtem ko se njihov s sončni- mi očali ozaljšan vodja šopiri na vozičku in nasprotnikom kaže

sredinec. Farizeji prevzamejo podobo modernih odvetnikov in sodnikov, po Jezusa pridejo policiisti, oboroženi s solzivcem, pendreki in ščiti, zabava pri Herodu pa je en sam ljubi gejevski disko. Osrednji del predstave je, kot običajno, Jezusov monolog (oziroma neuspeh dialog z Bogom) v obliki komada Gethsemane (I Only Want to Say), ki ga je Ola Salo suvereno odpel in doživeto odigral. Nihče ne ve, ali je pri komunikaciji z višjimi silami res potrebno strgati srajco in Bogu pokazati bradavičke, a občinstvo se nad tem pač nikakor ni pritoževalo.

Bistven prispevek te uprizoritve je predvsem uspešna predstavitev vizualne podobe dogajanja v manj oddaljeno preteklost, kot tudi prepričljiv komentar vloge in tegob zvezdnitva ter prevpraševanje

odnosa med protagonistoma, ki bi prav lahko bil bolj intimne narave, kot je to običajno prikazano. Jezusova človečnost in njegovi posledični grehi so prav tako nekaj, o čemer bi veljalo razmisliti.

Stockholmska predstava je bila v pomladnih mesecih razprodana, še vedno pa si jo lahko ogledate jeseni, če vas pot slučajno zanese tako daleč na sever. Poleti v okviru Festivala Ljubljana prihaja k nam angleška različica muzikla, ki vam bo na odru Križank na voljo vsak dan od 20. do 25. avgusta in bo večini izmed nas jezikovno verjetno bližje kot švedska izvedba. Verjetnost gejevsko obarvane interpretacije pa – majhna.

SUZANA TRATNIK
POBALINKA
(TOMBOY)

Produkcija: Francija, 2011
Scenarij in režija: Céline Sciamma
Igrajo: Zoé Heran, Malonn Lévana, Jeanne Disson, Sophie Cattani, Mathieu Demy

»Kdo sploh si?« slednjič vpraša Lisa svojega desetletnega prijatelja Mikaëla, ki ji sramežljivo in stežka prizna, da mu je ime Laure. In prav to, koliko sprenevedanja in prisilne maškarade je vloženo v to »iskreno« priznanje, nam prikaže film.

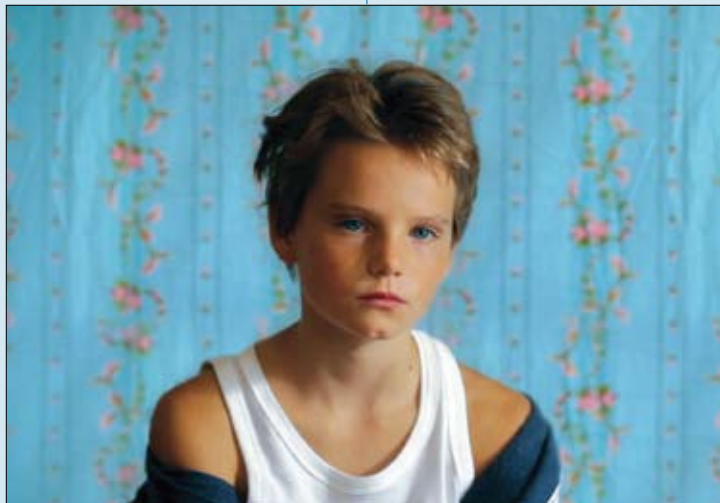
Mlada francoska režiserka Céline Sciamma je opozorila nase že s prvencem *Vodne lilije* (*Naissance des pieuvres*, 2006), neposredno zgodbo o treh najstnicah, ki se zaljubljuje vsaka po svoje, prav tako pa si vsaka zase in za drugo ali drugega prireja svojevrsten pekel. Če je za *Vodne lilije* značilen nekoliko naphan slog, v katerem kar puhti od pubertetniških izpadov, hlepenja po pozornosti in histerije zaradi zatrtih čustev, pa je režiserka v svojem drugem filmu *Pobalinka* umirila tempo in skrčila dogajanje na, tako rekoč, en sam zaplet. Čeprav tokrat nastopajo otroci v predpubertetnem obdobju, to nikakor ni otroški film.

Desetletna Laure in njena šestletna sestra Jeanne se s starši preselita v novo sososko. Laure poskuša navezati stike z okoliškimi vrstniki in vrstnicami ter z njimi užiti še zadnje poletne trenutke pred šolo. A videti je, da v tem poletju lovi tudi zadnje trenutke predpubertetne androginitosti. Otrokom se namreč suvereno predstavi kot Mikaël, pri čemer pa ne gre za kakršno koli zavajanje okolice, ampak za njene oziroma njegove avtonomne občutke o lastnem spolu in

telesu. To slednje je neubogljivo, je pač tisto, kar je Freud poimenoval »anatomija kot usoda«, pa če to usodo sprejmeš ali se ji upiraš, v vsakem primeru učinkuje. Mikaël se počasi približuje fantovski družbi, doma pred ogledalom pa vadi primerno držo in pljuvanje, vse, kar je potrebno za to, da bi končno sproščeno in samozavestno brcal žogo in to zgoraj brez. A ko ga novi prijatelji, med katerimi je tudi simpatična Lisa, povabijo na plavanje v bližnjem jezeru, postane problem tisto spodaj. Mikaël se med igranjem s plastelinom domisli, da bi si iz tega lahko naredil tiča in si ga vtaknil v kopalke, ki jih je že odrezal, tako da so zdaj za silo fantovske, ne več enodelne ženske. Tudi ta poseg se obnese in na splavu se desetletni deček izkaže za pravega kerlca, ki v dvoboju premaga vrstnika in ga vrže v vodo.

Toda z bližanjem pouka se okoli male »pobalinke« začne stiskati obroč. Vprašanje je sicer, koliko je »pobalinka« sploh ustrezen prevod izraza *tomboy*, značilnega za skorajda vsako mlado lezbijko, ki je raje plezala po drevesih in brcala žogo, kot pa se igrala s punčkami, kar pa še ne pomeni, da je bila tudi pobalinka. Vendar »resnični« vzgib za Mikaëlovo samostojno spremembo spola tukaj sploh ni pomemben.

Njegova simpatija Lisa je prva, ki se začudi, zakaj na seznamu njegovega šolskega razreda ni videla nobenega Mikaëla. Druga je sestra Jeanne, ki slučajno ugotovi, da se Laure v zunanjem svetu predstavlja kot fant. A vendar jo Mikaël uspe podkupiti in prepričati, da njegove spolne preobrazbe ne izda staršem, in sicer tako, da jo pripelje v svojo novo družbo. Igriva Jeanne navdušeno sprejme to,

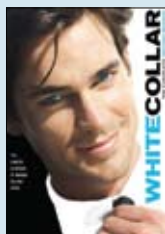
kar se ji zdi dobra igra, in novim prijateljicam razlaga, da ima zelo močnega brata, ki jo vedno zaščiti pred nadlegovanjem drugih otrok. Ko jo neki deček suno po tleh, se njen brat seveda izkaže in ga pretepe, tako da zvečer dečkova mama pride k njim domov in se pritoži, da je neki Mikaël pretepel njenega otroka. Laurina mama seveda prvič sliši, da naj bi imela sina s tem imenom, a kmalu ji postane zadeva jasna. Seveda, zdaj smo že sredi družbene grozljivke, do katere skorajda vedno pripelje še tako vztrajni, a zaradi okolja onemogočen boj proti lastni, vendar neavtentični anatomiji. Na koncu je telo vedno tisto, ki izdaja. A Laurina mama seveda misli, da je njena hči zatajila svoje telo in si nakopala nezaslišane težave, ki jih je treba rešiti, še preden izbruhne hujši škandal. Da bi se stvari postavile na svoje mesto, kakor je prepričana mama, svojo hčer dan pred šolo prisili v sramotno in bolečo maškarado: preobleči se mora v modro dekliško oble-

ko, potem pa gresta skupaj na spokorniški pohod k pretepenemu prijatelju in k Lisi, da bi vsem pošteno obelodanila, da je Mikaël v resnici Laure.

Mikaël pobegne v gozd, kjer na veji pusti modro oblekico, saj ima spodaj oblečene kratke hlače. Zalotijo ga vrstniki, prepričani, da je bil ostuden tudi do Lise, ki se je z njim poljubila, zato mu mora prav ona pogledati v hlače in tako ugotoviti »njegov« pravi spol ...

Ocena ♦♦♦♦

White Collar (2./3. sezona)

Produkcija: ZDA, 2011
Igrajo: Matt Bomer, Tim DeKay, Willie Garson, Tiffani Thiessen

Medtem ko je v Ameriki izšla tretja sezona serije o gospodarskem kriminalu (*Beli ovratnik*), ki smo jo začeli spremljati na pokojni TV3, je druga sezona z enoletno zamudo dočakala evropski izid. Fox (ki mu distributerski kiksi niso ravno tuji) očitno ni računal na to, da si bo glavni igralec Matt Bomer v tem letu utrl pot med največje mlade senzacije šovbiznisa. Kakorkoli že, serija o šarmantnem elitnem sleparju in tatu Nealu Caffreyju, ki mu agent Peter Burke ponudi omejeno svobodo v zameno za pomoč pri reševanju FBI-jevih primerov, se v tretji sezoni razvije z nepričakovanimi prevarami, napetimi zapleti in s subtilnim humorjem, ki daje seriji posebno svežino. *White Collar* sodi med lahkotnejše detektivske nanizanke, a je scenaristično in igralsko izredno solidna, zato ne preseneča, da je med največjimi uspešnicami kabske mreže USA Network. Njeni aduti – poleg, seveda, glavnega igralca (ki je za nekatere strokovnjake, ki želijo ostati neimenovani, najlepši moški na svetu) – so napeta akcija, odlični besedni pingpongi, perfektna »kemija« med Caffreyjem in Burkom ter posrečeni stranski liki, zlasti Mozzie Willieja Garsona (Stanford iz *Seksa v mestu*) in lezbična agentka Diana, ki ji druga sezona posveti posebno pozornost.

Ocena **++++**
LUKA PIERI

Gigola

Produkcija: Francija, 2010
Scenarij in režija: Laure Charpentier
Igrajo: Lou Doillon, Marie Kremer, Eduardo Noriega, Rossy de Palma

George, karizmatična in drzna mladenka iz malomeščanske družine, se zaljubi v učiteljico Sybil. Po njeni tragični smrti se George spusti v razburljivi pariški nočni svet 60. let, svet razsipanja in alkohola, ki mu vladajo zvodniki in mafijci. George je zdaj Gigola, dandijevska prostitutka za ženske, ki pod dominantnim vedenjem skriva davno potlačeno ranljivost. Laure Charpentier prenese na platno svoj roman, ki je bil ob izidu leta 1972 cenzuriran. Film po svoje obuja zanemarjene vidike pariške zgodovine ob sapfični erotiki in gangsterskih zapletih meščanskega podzemlja. Stilistični namigi na *belle époque*, ki bežno spominjajo na vzdušje romanov znamenite Colette, nekoliko obarvajo scenografsko monotonost in hladni pripovedni ritem, nekaj življenjskosti pa vdihnejo tudi stranski liki (lepi Noriega ter »Almdo-varjevi« Rossy de Palma in Marisa Paredes, še najzanimivejša in prepričljivejša v vlogi starejše dame, ki razvaja Gigolo v zameno za spolne usluge). Ampak režijsko ima film premalo skupnega s svojo glavno junakinjo. Premalo je drzen, premalo ošaben, premalo zapeljiv. Charpentier svojo zgodbo pripoveduje preveč papirnato, skoraj brezdušno, precej pa zmotijo tudi nekateri nelogični preobrti.

Ocena **+++**
LUKA PIERI

FILM (DVD / BLU-RAY)

3

Produkcija: Nemčija, 2010
Scenarij in režija: Tom Tykwer
Igrajo: Sophie Rois, Sebastian Schipper, Devid Striesow

Hannah in Simon sta že 20 let skupaj. Živita v Berlinu in oba sta sorazmerno privlačna in uspešna, sorazmerno moderna, sorazmerno zrela in razgledana. Ona je TV-novinarica, on umetniški tehnik. Za njima je že marsikaj: skoki čez plot, selitev v skupni dom, splav, beg in vrnitev. Zdjaj ju nič več ne more spraviti iz tira. Dokler se ne zaljubita v istega moškega. Dobro desetletje po kultnem *Teci, Lola, teci* in po večjih, a tipično banalnih visokopračunskih produkcijah, kot sta bila filma *Parfum* in *Mednarodna prevara*, se režiser Tom Tykwer vrača v domačo Nemčijo in učinkovito sprosti svojo ustvarjalnost v zabavni, drzni, napeti »dramediji«, ki je obenem romantična in čutna, smešna in resna, idealistična in realistična. V njegovem kompleksnem, vendar nikoli težkem filmu se prepletajo erotika, čustvenost, znanost in umetnost. Stilizirane pripovedne vložke, kot je sodobni ples, kontrastira s črno-belimi posnetki pogreba, podobe celic pod mikroskopom s tehniko razdeljenega zaslona in zbeganimi pogledi, ter ustvari provokativen film, ki je s svojo preprostostjo obenem ganljiv in neprizanesljiv.

Ocena **++++**
LUKA PIERI

La llamada (The Call)

Produkcija: Italija/Argentina, 2010
Scenarij: Veronica Cascelli
Režija: Stefano Pasetto
Igrajo: Sandra Ceccarelli, Francesca Inaudi, César Bordón

Lucia je stevardesa, ki v prostem času nudi inštrukcije klavirja. Že vrsto let je (nesrečno) poročena z uglednim zdravnikom (alergologom). Nekega dne na inštrukcije pride mlada Lea, ki je čisto nasprotje Lucie, energična, odprta, radovedna, iskrena in drzna. Lucii Lea sprva ni prav nič všeč s svojo odprtostjo, radoživostjo in radovednostjo, vendar se nenadoma zave, da jo prav to privlači. Tako zelo, da jo sredi ulice poljubi, ko izve, da odhaja v Patagonijo, kjer se bo lahko ukvarjala z morsko biologijo. Poljubo sledi seks, vendar je ključno to, kar se zgodi potem. Lucia se odloči, da bo zapustila dotedanje življenje stevardese in žene ter šla z Leo. Lucia nato večkrat načenja temo lezbištva in njunega odnosa, saj sta se obe znašli v homoseksualnem razmerju, ne da bi o tem kdajkoli prej razmišljali. Film tako nazorno pokaže, da včasih spolna usmerjenost nima nobenega vpliva na izbiro našega ljubezenskega subjekta in da so ključne okoliščine, v katerih se znajdemo. Diametralnost in s tem eden od virov privlačnosti med likoma je dobro zarisana, čeprav to gotovo ni edini vir privlačnosti, igra je prepričljiva, kakor tudi zgodba.

Ocena **++++**
KATARINA MAJERHOLD

Foto: Anamarija Šporčič - Janis

ANAMARIJA ŠPORČIČ

ZAFIRE VRBA,
AKTIVIST IN UMETNIKNaslednji
torek se
bom
ločil ...

Zafire Vrba je vsestransko bitje (da, izraz »bitje« mu je povsem povšeči), pri katerem sem se ugneznila med januarskim obiskom na Švedskem. Ob zunanjih temperaturah do -20 stopinj in srkanju čaja v bleščičastem in s simpatično božjastnimi tapetami opremljenem stanovanju so se razvile zanimive debate o feminizmu, reprodukciji, jeziku, pornografiji, umetnosti in seveda sadju. Ob naslednjem obisku sem že vedela, da moram s seboj prinesiti diktafon ...

Najprej moje priljubljeno vprašanje vsem Švedom: Se ti zdi, da je vaša država še vedno vodilna na področju človekovih pravic? Se stvari še vedno premikajo naprej?

Ne vem, ali smo še vedno najbolj napredna država, sem pa ponosen na našo zgodovino, na zakonodajo in odprtost, na sprejemanje imigrantov v preteklosti. Kot vse države pa imamo tudi mi težave, trenutno se, recimo, spopadamo z rasizmom in velikim porastom nasilnih zločinov iz sovraštva proti Judom. Prav tako prihaja tudi do zločinov nad LGBT-populacijo. Kot prebivalec Švedske vidim, kaj

imamo, vidim pa tudi, česa nam manjka. Ne glede na to, kakšna je situacija, jo je vedno mogoče izboljšati. V mednarodnem merilu morda res veljamo za napredno državo, kljub temu pa moramo delati naprej.

Ali so med mesti in ruralnimi predeli vidne razlike v sprejemanju LGBT-posameznikov?

Sam živim v Stockholmu in se zavedam, da mi takšno veliko mesto ponuja veliko prizorišč ter vzornikov, ki jih lahko dejansko spoznam, se z njimi spoprijateljim. Prav tako je v mestih verjetno lažje najti partnerja. Če pa živiš v manjšem kraju, je marsikaj verjetno bolj preprosto, ljudje so morda bolj odprti oziroma celo bolj queerovsko razmišljujoči.

No, s tem si me pa povsem presenetil. Pri nas LGBT-ji namreč »bežijo« v mesta, ker je tam nekako lažje ostati anonimni.

Poznam veliko ljudi, ki so se odselili iz večjih mest, ker niso želeli biti del te superkapitalistične potrošniške družbe. Na podeželju lahko najdeš izjemna umetniška gibanja in centre, ker se mnogo umetnikov in političnih aktivistov zaradi svojih prepričanj raje preseli na deželo in svoje poslanstvo opravlja (od) tam.

Katera vprašanja tudi na Švedskem še vedno ostajajo odprta? S čim se danes ukvarja švedski aktivizem?

Osebnostno bi rad spremenil družinsko zakonodajo in število staršev, ki jih otrok lahko ima. Danes imamo toliko različnih družin, da se bo to moralo spremeniti. Za to niti ni potrebno razmišljanje politike v queerovskem kontekstu, dovolj je, da si ogledamo, koliko otrok odraščajo s starši, ki se nato ločijo in dobijo nove partnerje in nove otroke in stvari se hudo zapletajo, ker ima otrok na

Švedskem lahko le dva »uradna« starša. Vse družine, tudi tiste nenuklearne, bi morale biti obravnavane enako. Potem je tu še vprašanje, kdo naj bi otroke imel. Po vsem svetu je veliko ljudi, ki so skeptični do vzgoje otrok v queerovskem okolju ali v razmerjih, ki niso heteroseksualna ali monogamna. Mislim, da je potrebno ta obstoječi vsemogočni model razbiti, kar verjetno najbolj učinkovito naredimo prav tako, da otroke preprosto imamo. Ne trdim, da bi vsi morali imeti otroke, saj si jih vendar lahko delimo ... (smeh)

Pred časom je bilo zelo odmevno vprašanje sterilizacije posameznikov, ki spreminijo spol. Na Švedskem je ta obvezna in transspolnim osebam preprečuje, da bi imele otroke. Kako se stvari razvijajo na tem področju?

Na žalost je spreminjanje zakonodaje zelo počasen proces. Na tem delamo že leta, uspehi pa prihajajo le počasi. Obstoječa zakonodaja o spremembi spola je iz leta 1976 in določa, da mora biti posameznik za to, da pridobi nove dokumente, podvržen sterilizaciji. V preteklosti so naša prizadevanja podpirali predvsem predstavniki levih strank in Zelenih, zdaj pa so tudi Krščanski demokrati prišli do zaključka, da obstoječa ureditev ni pravična. Same spremembe pa se dogajajo zelo počasi, lahko da bo do njih prišlo v jeseni, morda šele naslednje leto. Nihče ne ve zagotovo, kljub temu da so nam politiki obljubili spremembe. Švedska je bila sicer med prvimi državami, kjer so izvedli uradno »odobreno« operacijo spremembe spola.

Skandinavske države so bile vsekakor pionirke, v angleškem jeziku celo obstaja evfemizem »iti na Dansko«, ki pomeni »spremeniti spol«.

Danes bi »iti na Dansko« za nas verjetno pomenilo umetno oplodi-

tev (smeh). Na Danskem je namreč lažje priti do semena in darovalec je anonimen, na Švedskem pa so tako spočeti otroci, ko dopolnijo 18 let, upravičeni do podatkov o očetu. Mnogo parov se zato raje odpravi na Dansko, kjer seme enostavno kupijo.

Veliko sodeluješ tudi z vzhodnoevropskimi državami, kakšne so tvoje izkušnje?

Zadnjih 7 ali 8 let sodelujem z organizacijo Tupilak, ki je pravzaprav omrežje mavričnih kulturnih delavcev iz skandinavskih držav. Delujemo predvsem na področju izmenjav z vzhodnoevropskimi državami, povezujemo se s tamkajšnjimi LGBTQ-umetniki in aktivisti. V različnih državah, od Ukrajine do Poljske, Belorusije in baltskih držav, organiziramo predavanja, razstave, pomagamo pri organizaciji festivalov, povabimo umetnike in aktiviste ter jim omogočimo, da pridejo na Švedsko in predstavijo svoje delo, povejo svojo zgodbo. Te izmenjave so zelo produktivne, saj se učimo eden od drugega ter pripravljamo skupne projekte.

Ste pri tem naleteli na kakšne težave?

Seveda v večini teh držav obstajajo težave v zvezi z varnostjo, parade napadajo ekstremisti, včasih moraš lokacijo kakšnega dogodka skrivati pred javnostjo ... Bolj pomembne pa se mi zdijo težave, ki nastanejo pri komunikaciji. Čeprav sem pol Čeh, sem državljan Švedske, tu sem odrasčal in izhajam torej iz okolja, ki ima bogato zgodovino na področju človekovih pravic. Posledično imam veliko privilegijev, ki se jih zavedam. Pomembno je, da pri sodelovanju z drugimi državami nisem jaz tisti, ki pride na dan z rešitvami za določene težave. Prispevam lahko navdih in izkušnje z odrasčanjem v tej državi in ukvarjanjem s poli-

tiko in umetnostjo v določenem kontekstu, vendar ne želim zbuhati vtisa, da lahko ponudim boljše rešitve ali kakšno stvar bolje organiziram. Spoštujem znanje in izkušnje sodelavcev iz drugih držav, ki gotovo poznajo svojo družbo in okolje bistveno bolje, zato bodo tudi sami našli boljše pristope in rešitve. Težava se pojavi, ker se od nas pogosto pričakujejo hitre in učinkovite rešitve, finančna podpora ali izjemne organizacijske sposobnosti. Sam lahko ponudim svoje znanje, ne morem pa neke države spremeniti v Švedsko in tega tudi nikakor ne bi želel. Verjetno smo res lahko nekakšen vzor v nekaterih pogledih, vendar še zdaleč ne moremo hoditi naokrog in se postavljati kot kakšna idealna država. Vsako okolje ima svojo specifikko, ki jo najbolje poznajo prav ljudje, ki tam živijo.

V nekaterih državah imajo verjetno tudi drugačna pojmovanja, drugačne definicije določenih pojmov, povezanih z LGBT.

Na Švedskem imamo zelo močno akademsko zaledje v smislu ženskih študij in študij spolov, kar pripomore k bogatemu jeziku, s katerim lahko opisujemo in analiziramo strukture moči. Ne moremo pa naših izrazov ali načina dojemanja moči ali feminizma enostavno prenesti v druge jezike in druga okolja. Veliko sem potoval in delal tudi na Bližnjem vzhodu, kjer sem se pogovarjal z ljudmi, ki bi jih sam opisal kot queerovske posameznike ali geje, sami pa se ne bi identificirali s temi besedami, ker v njihovem svetu preprosto ne obstajajo. Morda živimo podobna življenja v smislu razmerij in izbora partnerjev, vendar imam jaz za to druge besede, ki za seboj potegnejo tudi drugačno razumevanje. Zdi se mi pomembno, da takšne besede imamo, ker nam pomagajo pri samo-identifikaciji.

Je res, da je Švedska pred kratkim v slovar uvrstila spolno nevtralen zaimek?

Ideja izhaja iz finščine, kjer smo si jo verjetno tudi izposodili. Naš zaimek zveni kot mešanica med ona (hon) in on (han) in se glasi

»hen«. Nekateri v LGBT in predvsem queerovski skupnosti ta zaimek uporabljajo že dlje časa, v zadnjih mesecih pa je zanetil večjo debato tudi izven teh krogov. Obstaja tudi nekaj publikacij, ki so v eni izmed števil uporabljale zgolj ta zaimek. Ne gre torej za nekaj drastično novega, le debata se je preselila v popularnejše medije.

Pogosto uporabljate izraz »queer«, ki je pravzaprav namenjen temu, da kljubuje bolj specifičnim definicijam, hkrati pa definiranje omenjaš kot bistveno v procesu (samo)identifikacije.

V idealni družbi ne bi bilo nikakršnih definicij ali potrebe po tem, da stvari označimo. To je feministična utopija, na poti do nje pa moramo uporabiti obstoječi zakonodajni sistem, pri čemer so besede in definicije nujne. Vsako stvar, ki naj bi jo ljudje spoštovali ali jo morda želeli uzakoniti, je potrebno poimenovati. Z največjim veseljem bi povsem opustil spolne delitve, vendar je to trenutno nemogoče. Če bi vztrajal pri uporabi zaimka »hen«, preden je postal tako poznan, bi moje sporočilo razumeli zgolj posamezniki iz queerovskega in feminističnega gibanja. Na ta način bi ljudi odtujil, verjetno bi se počutili nelagodno ali morda neizobraženo. Ljudje imamo naravno potrebo po tem, da stvari poimenujemo. Morda se to sliši kontradiktorno, saj sam ne želim biti definiran na noben način, vendar menim, da so poimenovanja potrebna. Morda ni tako pomembno, da imamo imena za različne spolne identitete in usmerjenosti, bolj pomembno je poimenovanje struktur moči in norm, ki vladajo v družbi. Bolj pomembno je, na primer, poznati ime za heteronormativnost, po-

znati njen pomen in delovanje, kot pa poznati besedo queer. Tisto, kar je zares problematično, so norme, ki jih moramo definirati, da jih lahko spreminjamo. Pogledva, recimo, »belsko normo«. Imamo cel kup besed za ljudi različnih barv in ras, ki nosijo s seboj različne konotacije, nimamo pa besede, ki bi opisovala belce in hkrati odražala vse privilegije, ki jih imamo. Bela koža s seboj prinaša ogromno neke moči, prednosti in privilegijev, vendar naš jezik ne premore besede, ki bi to strukturo opisala. To sem imel v mislih, ko sem rekel, da je označevanje in definiranje potrebno. Zelo pomembno je govoriti o normah, bistveno bolj kot o ljudeh, ki te norme presegajo, ignorirajo ali kako drugače odstopajo od njih.

V Sloveniji in tudi v mnogih drugih državah se zdi, kot da se vse vrti okrog porok in zakonske zveze. Ali ti takšna prizadevanja dojemáš kot heteronormativnost?

Po pravici povedano mi je za poroke precej vseeno (smeh). Ko pomislim na zakonsko zvezo, se spomnim njene grozljive zgodovine, zakaj so se ljudje v preteklosti poročali in zakaj je bil zakon tako pomembna institucija. Dejansko mora nekdo tretji potrditi, da je tvoj partner res tvoj partner, kar se mi zdi grozljiv sistem. Spoštujem ljudi, ki se želijo poročiti, osebno pa mi je precej vseeno, ali sem poročen ali ne. Če pa se kdo želi poročiti zgolj zato, da bi se »asimilirala« in bil čim bolj podoben heteroseksualcem, torej veljavni družbeni normi, potem se mi zdi to negativno. Poroke so same po sebi precej izključujoča zadeva, vedno obstaja cel kup ljudi, ki se ne morejo poročati. Ilegalni priseljenci, na primer. Strinjam se z uporabo zakonske zveze kot orožja v imigrantskem aktivizmu in uporabo poroke kot politične strategije. Smiselno se mi zdi uporabiti okostenele konservativne sisteme za doseg takšnih ciljev, sama simbolika okoli poroke pa se mi ne zdi relevantna. Toliko drugih stvari je, s katerimi bi se bilo bistveno bolj smiselno ukvarjati.

Vendar si sam poročen, mar ne?

Res je, vendar se bom naslednji torek ločil (smeh). Zakonsko zvezo sem uporabil v aktivističnem namenu, kar se mi osebno zdi edini smiseln razlog za poroko. V kratkem bomo praznovali srečno ločitev, ker s partnerjema načrtujemo otroka in želimo, da bi bili vsi trije enakovredni starši. Odločili smo se, da si bomo razdelili biološko in socialno starševstvo, tako da bo eden izmed nas biološki in socialni starš, drugi zgolj biološki in tretji zgolj socialni. To počnemo predvsem zato, da nas bodo vse tri kot starše morali tudi uradno priznati. Trenutno sem torej poročen, vendar je bistveno, da se ločim še pred rojstvom otroka, saj si na Švedskem leto in pol dolg porodniški dopust starši razdelijo. Vsa ta zmešnjava s poročanjem in z ločevanjem nam bo omogočila, da bo vsak izmed nas lahko dobil 6 mesecev porodniškega oziroma očetovskega dopusta in bomo lahko vsi trije preživljali čas z otrokom. To je praktična rešitev problema z uporabo obstoječega zati-rajočega sistema v našo korist.

Dotakniva se za trenutek še tvojega umetniškega ustvarjanja. Mi lahko poveš kaj več o tem, s čim se pravzaprav ukvarjaš, kako pristopaš k umetnosti in kaj želiš s svojim ustvarjanjem sporočiti?

Sam se dojemam predvsem kot performativni umetnik, vendar sem po izobrazbi šivilja, veliko pa sem delal tudi z jezikom, poezijo in podobnim. Izhajam torej iz teksta in tekstila, bi lahko rekli. Trenutno sicer večinoma učim in menim, da je pedagoški poklic zelo povezan z umetnostjo. Nikoli nisem ustvarjal zgolj zavoljo estetskega končnega izdelka. Uživam v lepoti (ali temu, kar sam pojmem kot lepo), vendar želim, da umetnost izzove komentarje in razprave. Estetika je v tem primeru pomagalo, ki omogoča širjenje umetnosti, vendar je bilo sporočilo zame vedno bolj pomembno kot oblika. Rad delam na področju nekomercialne umetnosti, čeprav gre za zelo nedonosno vejo, saj tako performansi kot video po-

snетки, s katerimi sem se tudi veliko ukvarjal, niso pretirano tržno zanimivi. Kdo pa danes še kupi umetniški video? Po drugi strani po ljudje videe še vedno radi gledajo, zato je to eden najboljših načinov sodelovanja v debati ali komentiranja nečesa. Video lahko predvajaš kot uvod v delavnico, seminar ali diskusijo, lahko ljudem omogočiš, da posnamejo svoje odgovore in interpretacije vidnega ... Zelo me zanima interakcija med umetnikom in občinstvom oziroma soustvarjalci. Kadar je umetnost interaktivnega značaja, seveda vsi sodelujoči postanejo soustvarjalci in s tem umetniki.

Katere specifične umetniške projekte bi izpostavil?

Zadnja leta sem kot vir ustvarjalnosti uporabljal občutje užitka in ugodja. Verjamem v raziskovanje in delo s čim več občutji, saj se lahko vedno znova posvečaš drugemu občutku in tako zamenjaš inspiracijo. Na ta način lahko izvajaš svoje umetniško in politično delo tako rekoč do konca življenja in te ni strah, da se boš izpel ali pa ti bo zmanjkalo navdiha. Pred leti sem na primer veliko delal z jezo in sovraštvom. Zdaj razmišljam o tem, kaj si želim, kaj si ljudje želijo ... Menim, da je užitek nekaj, kar vsi potrebujemo, hkrati pa je delo z užitkom na tak način velik privilegij. Kljub zatiranju in zločinom iz sovraštva me na Švedskem zakonodaja verjetno varuje bolj in mi omogoča več kot marsikje drugod, zato si poleg dela za nevarnimi in zatirajočimi strukturami lahko privoščim tudi razmišljanje o užitku, kar je bolj kot ne značilnost varnih okolij. Seznanjanje z lastnim užitkom v primeru neheteroseksualnih ali transspolnih posameznikov ima velik feminističen naboj, zato sem pričel razmišljati o feministični pornografiji. Sam nisem velik porabnik pornografije, tisti posnetki, ki sem jih videl, pa so bili vedno daleč od užitka, kot ga pojmem sam. Identificiram se kot transspolna oseba in večina pornografije s transspolnimi igralci je namenjena netransseksualnemu občinstvu, zato sem želel po-

izkusiti narediti feminističen pornografski film. Pomembno se mi zdi, da imamo možnost videti telesa, ki ne ustrezajo (spolnim, starostnim, telesnim ...) normam, kako uživajo. Podobno velja za nenormativne spolne prakse. Moje ustvarjanje je tudi sicer tesno povezano z dokumentiranjem. Ljudje izven določenih skupnosti ne vedo ničesar o tem, kar se dogaja, običajni mediji pa se niti ne trudijo, da bi kulturno in drugo ne-mainstreamovsko dogajanje dokumentirali. V preteklosti sem tako organiziral dogodke in delavnice, kjer smo se ukvarjali s konceptom feministične pornografije, pisanjem tovrstnih scenarijev in podobno.

Organiziral si tudi nekaj precej nenavadnih delavnic ...

Skupaj s partnerjem, ki je učitelj spolne vzgoje, organizirava delavnico o anatomiji užitka. Najprej imamo predavanje o anatomiji, govorimo o razlikah in podobnostih med genitalijami, pri čemer se posvetimo tudi transspolnosti. Posebno pozornost posvetimo izvajanju in doživljanju užitka. V drugem delu se delavnica spremeni v kiparski atelje in udeleženci oblikujejo genitalije iz sadja. Pri tem uporabijo pridobljeno znanje in poskusijo narediti karseda anatomsko natančne skulpture, ali pa uporabijo domišljijo in izdelajo »sanjske« genitalije. Rad uporabljam sadje, ker je poceni, okolju prijazno in predvsem gre za material, ki ga ljudje, za razliko od lesa ali kovine, zelo dobro poznajo. Udeleženci postanejo zelo kreativni in ob tem spoznavajo svoje doživetje užitka. Tudi sicer sadje veliko uporabljam v umetniške namene, tudi moj prvi pornofilm je vseboval veliko sadja, saj le-to s svojo teksturo, sočnostjo in barvo res dobro predstavlja genitalije.

Zafire se zabvalim za pogovor in jo jadrno odkurim. Sovražim sadje.

Simona Semenič,
dramatičarka,
priporočila

PET DOBRIH

1 Film

Janez Janša: *Jaz sem Janez Janša, Aksioma, 2012.*

Ker na inteligenten način razmišlja o imenu kot vmesniku med zasebnim in javnim ter o imenu kot o blagovni znamki.

2 Predstava

Janez Janša: *Kdo je naslednji, Maska Ljubljana, 2011.*

Ker spomni na to, da je vsak posameznik odgovoren za stanje v družbi.

3 Knjiga

Janez Janša: *Premiki, Mladinska knjiga, 1992.*

Ker z izostreno natančnostjo opisuje najpomembnejši del zgodovine Slovenije.

4 Instalacija

Janez Janša: *Zidova objokovanja, Maska Ljubljana, APT Novo mesto, EPK Maribor, 2012.*

Ker brez besed gostobesedno spregovori o slovenskem političnem prostoru.

5 Performer

Janez Janša, vedno in povsod.
Ker mu preprosto ni para.

DAMJAN VAVH

Mikonos: košček gejevskih nebes

Že trikrat sem v Google vtipkal besedo »Mykonos« in kliknil na »pokaži slike«. Še boljše zadetke dobim, če vtipkam »Gay Mykonos«. To je pravzaprav tisto, kar mi ne da miru (in predstavlja resno grožnjo moji denarnici): poletne počitnice bi rad preživel nekje, kjer bi se kot gej lahko počutil domačega – in kjer ne bi za vsakim vogalom vame buljil kakšen začuden in za povrh še šokiran strejt. V iskanju kraja, kjer se vsak gej počuti dobro, sem zato že dolgo časa v mislih obiskoval grški otok Mikonos. Čeprav je ta otok eden cenovno dražjih, sem se slednjič le odločil, da ga obiščem.

Opcij, kako iz domače dežele pod alpami stopiti na grška tla, je mnogo. Sam sem si izbral najpreprostejšo: letalo, čeprav bi lahko kombiniral tudi trajekt in letalo. A želel sem si čim prej na cilj – v gejevsko meko.

Mikonos je eden najbolj znanih grških kijkladov, skupine majhnih otokov, ki jih je vseh skupaj več kot 2000. Poseben je zaradi svoje očarljive arhitekture, unikatne pokrajine, kristalnega egejskega morja, ki ga obdaja, in ... bla, bla, bla, bla. Vse te turistične informacije, ki sleherni kraj na tej zemeljski obli prikazujejo, kot da bi šlo za košček nebes, si lahko preberete v številnih turističnih vodičih. No, v resnici je res košček nebes – košček gejevskih nebes! Tisto, kar namreč Mikonos loči od drugih kijkladov, kot sta Santorini in Paksos, je dejstvo, da je Mikonos svetovno znana gejevska destina-

cija. Kot Ibiza ali Sitges je tudi Mikonos prepreden z gejevskimi bari, klubi, restavracijami in plažami. In ko sem po parih nočeh imel dovolj gejevskega lajfa, sem na Mikonosu vendarle še našel nekaj, kar lahko zadovolji utrujenega party-goerja (da se izrazim lepo po domače): Mikonos ima edinstveno lokalno kulturo, ki je vredna ogleda in kakšnega dodatnega

dopoldanskega ali popoldanskega izleta. Priporočam vam, da si na otoku ogledate male Benetke. Hiše, zgrajene nad morjem, s pisanimi verandami, balkoni, okni, vrati, lesenimi terasami, pod katerimi se lomijo in tiho udarjajo valovi, dajejo poseben priokus temu delu otoka. Področje obožujejo umetniki, ki s svojimi čudovitimi slikami kraju podarjajo večno ži-

vljenje in s tem prispevajo k otoški slavi. Pa ne pozabite na mline na veter, ki so danes eden od simbolov Mikonososa. Tudi na teh izletih po otoku seveda ne manjka gejevskih turistov in ... predolgih pogledov, ki se lahko razvijejo v kakšno prijetno prijateljstvo. Vsaj do naslednjega jutra.

Ko človek stopi na otoško okolje, se zdi, kot da prideš v nov svet, kjer je nenavadno navadno, nedovoljeno dovoljeno. Nihče vas ne bo gledal čudno, pa čeprav se sredi dneva sprehajate samo v spodnjem perilu ali s svojim fantom z roko v roki. Mikonos je pravi kraj za ljudi brez predsodkov.

Večer sem ponavadi začel z obiskom kakšne odlične lokalne restavracije ... dokler denarnica seveda ni začela protestirati. Potem se množica odplazi na turnejo po barih, kjer lahko najdete vse: od žive glasbe do diska, od tradicionalne grške glasbe do gejevskega popa. Najbolj znana gejevska bara sta Babylon in Jackie O, omembe vredne noči pa sem preživel tudi v The Piano Bar in Kastro bar. No, da tistih barov na plaži niti ne omenjam.

Po preokropani in neprespani noči se prileže kakšna kava v barih na plaži. Če ne zaradi drugega, vsaj zato, da te spravi k sebi. Na račun žurerskih noči res ne gre zamuditi kopanja na prečudovitih otoških plažah. Obala, posuta s finim peskom, kar vabi, da se zleknete in uživate v pogledu na zagorela telesa, ki vas obkrožajo. Če vam ugaja, da ste v središču dogajanja tudi podnevi, pojdite na plažo Elia ali Paradise, ki sta ves dan polni gejev. Nekateri med njimi odvržejo tudi kopalke. No, seveda, zaradi sonca. Ker je pač vroče.

Dobrih deset odstotkov vseh hotelskih nastanitev na otoku je ge-

jevskih ali pa so vsaj gej-frendli. Izbire je torej dovolj. Najbolj znano gejevsko pribežališče je butični hotel Elysium, a pozor! Če niste med tajkuni in tudi v krizi polni denarja, Elysium ni ravno pravi naslov za vas. Izven sezone boste odšteli več kot stotaka evrčkov za eno noč ... o sezoni pa raje ne zgubljam besed. Hotel se sicer nahaja deset minut hoje v hrib iz središča starega mesta. Vsekakor je lep, šik in svetovljanski, in če v njem že ne morete prespati, si morda lahko privoščite kakšen obrok v njihovi restavraciji ali zvečer spijete kakšen koktajl ob baru. Vrata so vam namreč zvečer na njihovo zabavo odprta, tudi če niste njihov gost. Za svoj dopustniški spanec je pa drugače moč najti cenejše hotele ... ali pa tista druga opcija. Bogati šuger-dediji in te zgodbe ...

Mikonos je odličen kraj za pobeg iz delovnega vsakdana ne glede na letni čas. Vsak mesec v letu je primeren za obisk, je pa res, da se v sredini septembra, ko se konča glavna poletna sezona, ki poteka od konca maja do konca avgusta, drastično zmanjša obiskanost otoka. Iz lastnih izkušenj lahko povem, da izven sezone zaprejo vrata mnogi hoteli in restavracije, in če si izkusil poletni Mikonos, se ti zdi, kot da se je mesto kar naenkrat postaralo. In morda bo prav tako, malce postarano in upočasnjeno, vam še bolj všeč.

ANAMARIJA ŠPORČIČ – JANIS

VARDA THE OMI-POLONE ...¹ – (3. DEL)

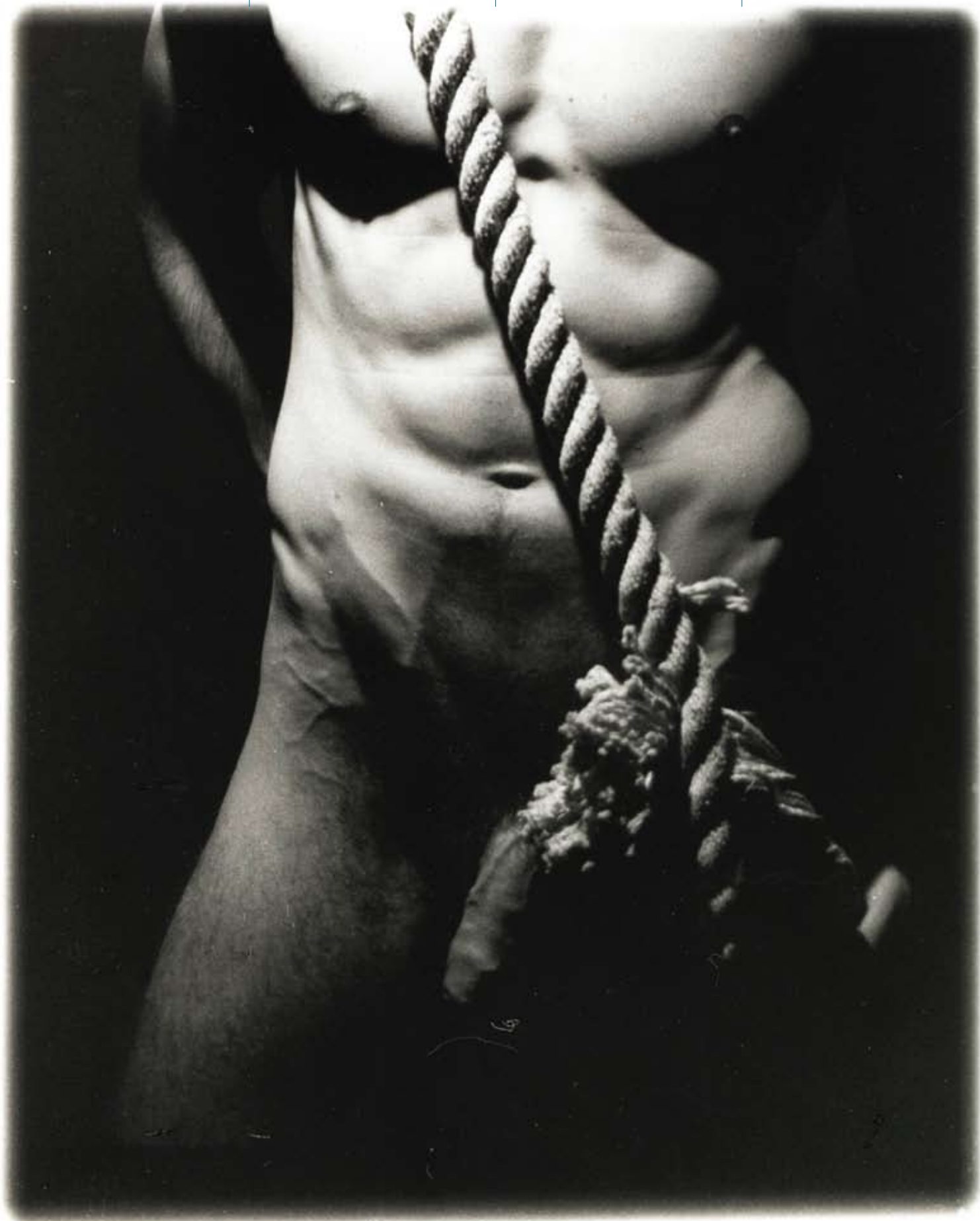
Med letoma 1964 in 1969 je bila najpopularnejša britanska radijska oddaja *Round the Horne*, v kateri sta nastopala gejevska lika, Julian in Sandy. Ne samo da sta igralca (Kenneth Williams in Hugh Paddick) uspela navdušiti občinstvo v času, ko so gejevski liki ob koncu zgodbe pogosto umrli, temveč sta s pomočjo polarija tudi uspela preliščiti BBC-jevo cenzuro. Poslušalstvo je običajno razumelo enega od pomenov besede, ki sta jo uporabila (npr. *dish* – *privlačen fant*), ne pa tudi vseh ostalih (*dish* – *anus*²).

V sedemdesetih je polari počasi začel zamirati, saj zanj ni bilo več potrebe, poleg tega pa je omenjena oddaja ta način komunikacije spopularizirala do te mere, da so ga razumeli skorajda vsi. Pojavili pa so se tudi politični razlogi za opustitev polarija. Novoustanovljeno gibanje za pravice gejev in lezbijk je v polariju zaznalo veliko mero seksizma, rasizma in ponotranjene homofobije. Hkrati je polari predstavljal vez s preteklostjo, ki so jo želeli pozabiti, predvsem pa je problem predstavljal povezava polarija s feminiziranimi moški. Nova generacija homoseksualcev je zavračala takšne stereotipe, saj se je v sedemdesetih in osemdesetih na GLBT-sceni uveljavil nov, mnogo bolj močat videz. Polari in njegovi uporabniki naj bi bili tako zgolj slaba reklama za gejevsko skupnost in na britanski sceni je počasi pričel prevladovati ameriški GLBT-slang.

V devetdesetih, ko je polari praktično že izumrl, smo lahko zaznali ponoven porast zanimanja zanj. Transvestitska skupina *Sisters of Perpetual Indulgence* svoje »verske« obrede izvaja v t. i. *High Polari*-ju, pojavil pa se je tudi »klubski« polari, ki ga govoriijo v londonskih diskotekah in ima primesi azijskih jezikov in dialektov iz predela East End. V Angliji tudi danes še najdemo frizerske salone z imeni kot npr. *Bona Riah*. Prav tako lahko polari zasledimo v nekaterih filmih (*Velvet Goldmine*, *Love Is The Devil*) in v popularni glasbi (*Morrissey – Piccadilly Palare*). Za polari so se začeli zanimati tudi lingvisti in ta jezikovna različica je postala predmet akademskih razprav. Morda najvidnejši prispevek tega zanimivega pojava pa so besede, ki so prešle v današnji GLBT in celo mainstreamovski slang – *chicken*, *butch*, *camp*, *trade*, *cottage* ipd. Čeprav polari verjetno nikoli več ne bo tako popularen, kot je bil v petdesetih letih dvajsetega stoletja, pa je pomembno, da nam ga uspe ohraniti, saj predstavlja izjemen del britanske in svetovne GLBT-zgodovine..

¹ Pogled tega homoseksualca.

² (V kuhinji) Julian: »I can't work in here. All the dishes are dirty!« Sandy: "Ooh, speak for yourself, ducky!"

NANI POLJANEC

FRENK FIDLER – FRENKY BOY (1943–2012)

Prekratko življenje fotografske legende

Še danes ne verjamem, da je zares odšel, tja daleč nekam ... in ga nikoli več ne bo nazaj. Njegov odhod je bil junaško dejanje, brez obiska bolnice, brez zdravnika, brez zdravil, brez obremenjevanja okolice. Nasprotno. Odšel je junaško, tiho ... in postal je legenda. Zapustil je mamo, dve sestri in številne prijatelje. Zadnjič sem ga v njegovem stanovanju v starem delu zdraviliškega jedra v Rogaški Slatini obiskal v nedeljo, 22. januarja. V torek, 24. januarja 2012, sem ga našel mrtvega. Ležal je spokojno in me spominjal na umirajočega profesorja Eisenbacha v Viscontijevem filmu *Smrt v Benetkah*. Manjkala je le peta simfonija v cis – molu Gustava Mahlerja: četrtri stavek.

Eden zadnjih učencev Antonije Prut - Tonke

Franci Fidler - Frenk se je rodil leta 1943 v Celju in svoja prva leta preživel v Gaberniku in Kostrivnici, kjer je obiskoval osnovno šolo. Nato sta se z mamo Marijo preselila v majhno stanovanje v Rogaško Slatino v neposredni bližini fotografskega ateljeja Tonka. Prav tukaj Frenki stopi na svojo umetniško pot, saj ga je že kot najstnika v vajeniški stalež vzela priznana jugoslovanska umetniška in kraljeva fotografinja Antonija Prut

Mladi Frenk Fidler, foto: Mihaela Imenšek Miša

–Tonka. Ta ga je izučila fotografskega poklica v visokem, estetsko umetniškem duhu. Za tem je odšel v Ljubljano, kjer je bival v Dijaškem domu Ivana Cankarja in končal Srednjo šolo za oblikovanje. Po končanem šolanju se je zaposlil kot fotograf v ateljeju Tonka, kjer je delal vse do začetka sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Leta 1970 je nekaj časa delal v studiih za propagandno fotografijo Schreiber v Kölnu in zatem še v Foto Statut v Ljubljani, kjer se mu je ponudila priložnost, da se zaposli kot reprodukcijski fotograf na Zavodu za statistiko RS.

Potovanja in njegov videz holivudskega igralca

Frenk je bil navdušen popotnik in do sredine devetdesetih let je prepotoval vseh pet kontinentov. S potovanjem se je vedno vračal z bogatim materialom popotniške fotografije, iz katerega je oblikoval številne razstave in pisal potopisne članke v službenem glasilu

Zavoda za statistiko RS *Statistična sporočila*. Čeprav je bival v Ljubljani, kjer si je sredi sedemdesetih kupil stanovanje na Bratovževi ploščadi, je ohranil neizmerno ljubezen do Rogaške Slatine. Njeno okolico, zdraviliški park in jedro je fotografiral vse do zadnjega diha. Na znamenitih plesih v stari Šviceriji in Kristalni dvorani Zdraviliškega doma, ki so zaznamovali takratno družabno življenje v Rogaški Slatini, je preplesal lep del svoje mladosti s prijatelji. Kljub skromnim prihodkom je bil vedno v svetovnem trendu modnega oblačenja. Nosil je najmodernejše frizure, kar je lepo vidno na številnih fotografijah, ki jih je posnela Frenkova fotografska mentorica in prijateljica Miša Imenšek v ateljeju Tonka. To dejstvo in njegov videz holivudskega igralca sta botrovala temu, da je bil izbran za manekna na več modnih revijah v drugi polovici šestdesetih let. Bil je tudi med desetimi finalisti natečaja »Mladenič filma«, ki ga je razpisala takratna jugoslovanska revija »Filmski svet«.

Jean Genet slovenske fotografije

Vseskozi se je ukvarjal s fotografijo: reportažno, krajinsko, portretno, socialno, umetniško akt fotografijo. Bil je kronist številnih subkultur osemdesetih in devetdesetih, med njimi tudi ljubljanske gejevske in lezbične subkulture. Do potankosti je fotografiral začitke slovenske pomladi, aretacijo četvorke JBTZ in vse shode, pove-

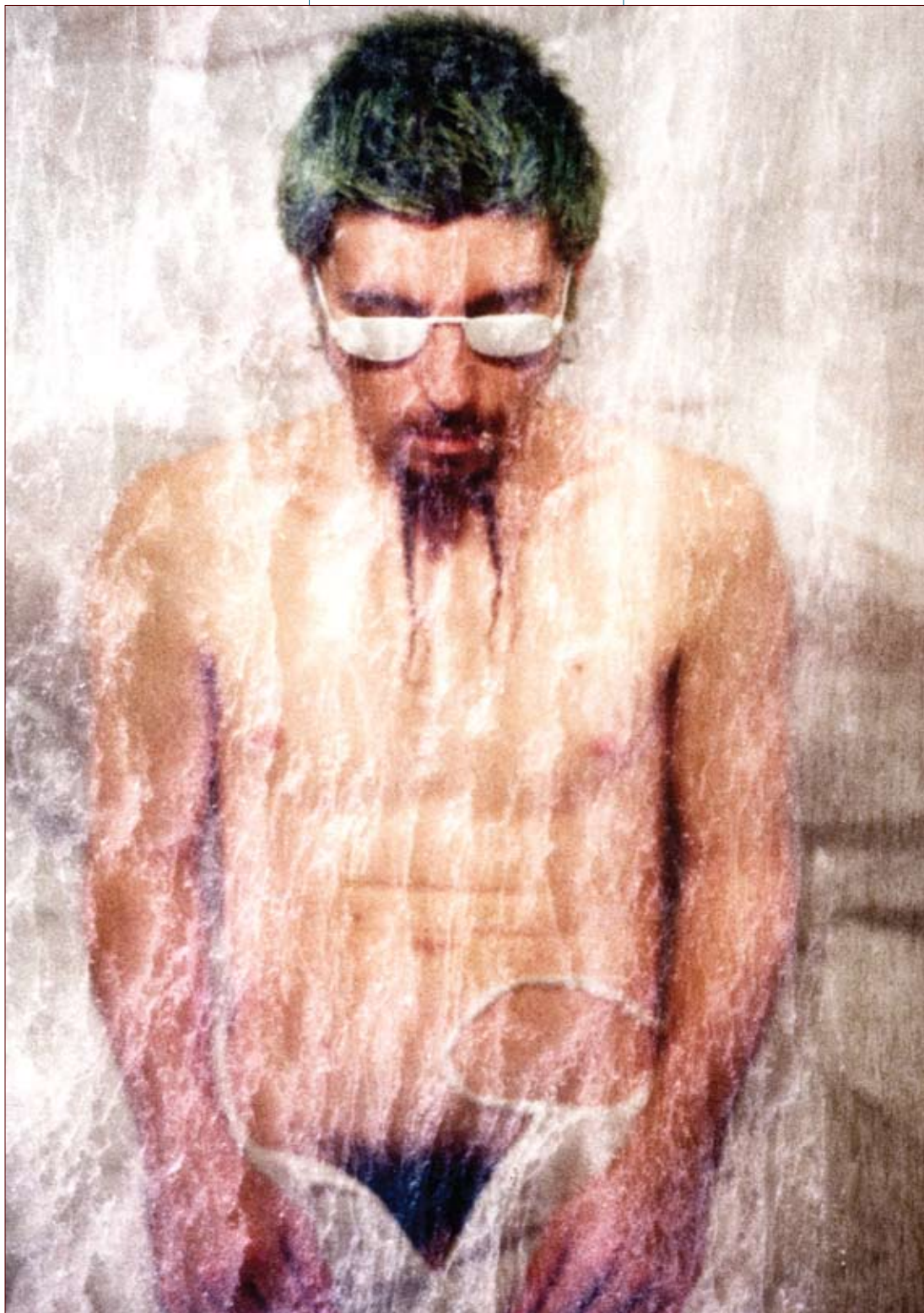

Frenk Fidler, avtoportret

zane s tem dogodkom. Za razliko od preostalih fotografov, je fotografije obdržal zase in jih umestil v unikatno, več kot 400 strani dolgo knjigo z naslovom »Slovenec sem, tako je mati djala: Slovenska pomlad«, ki jo je opremil še z odličnim avtorskim tekstom. Upajmo, da bo tudi ta knjiga nekoga dne ugledala luč sveta.

Deset let je vsak dan fotografiral »rojstvo kulture na Metelkovi«, ki ga je navduševala kot dogodek, ki v slovenski kulturni zgodovini nima primerjave. Njegovo ime in delo sta obsežno omenjena celo v nemškem Saurovem *Umetnostnem slovarju* (2003) in v številnih katalogih, kjer je sodeloval bodisi na skupinskih ali samostojnih razstavah. Bil je kronist glbt-scene, največ v klubu K4 in tudi na Metelkovi, kjer je postavil na ogled številne razstave in prispeval vrsto fotografij in tudi članke za reviji *Revolver* in *Kekec*. Fotografije in občasno tudi tekste je objavljaval tudi v revijah *Ars Vivendi*, *Fotografija*, *Glamur* in *Mladina*. V katalogu ob projektu Trabakula, potujoči

skupinski razstavi »Karavane slovenskih umetnikov po hrvaški obali«, ki je bila na Reki, v Splitu in Dubrovniku leta 1996, so ga opisali takole: »Pogled brez predsodkov, usmerjen v kulturno podzemlje ... Jean Genet slovenske fotografije.«

Na predanost svojemu kraju nas poleg fotografij najbolj spominja njegov članek v reviji *Telex* v začetku osemdesetih, v katerem je prvi in dolgo časa edini uporniško in kritično pisal o ručitvi slatinskega arhitekturnega bisera Wandelbahna, pokritega sprehajališča pred modernim hotelom Donat,

Terapijo in zdraviliškimi parkom. Frenk je deloval tudi v Društvu prijateljev Rogaške Slatine in za lokalni časopis Rogaške novice prispeval vrsto naslovnice in reportaž. Do zadnjega trenutka je bil tudi aktivni član ilegalne skupine KunstHaus.

Mentor in vzornik

Frenka sem spoznal v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko se je odzval vabilu kiparja Jiřija Kořice k sodelovanju z Društvom prijateljev Rogaške Slatine. Že ob njegovi prvi samostojni razstavi sva našla iste ustvarjalne smernice. Kot začetniškega fotografa me je navdušil ravno zaradi preprostega pristopa do umetnosti. Občudoval sem njegov stil fotografije, ki je izžarevala neko posebno energijo in je bila tako živa, da sem se na trenutke spraševal, če je to fotografski posnetek ali ena izmed sličic filmskega traku. Fotografije so bile tako zelo žive! Bil je mojster stare šole, ki je odlično obvladal retušo in delal številne eksperimente z različnimi filtri. Te je uporabljal tako pri črnobeli kot pri barvni fotografiji in z njimi na analogen način dosegal neverjetne rezultate, ki so v današnji dobi računalniških programov za obdelavo fotografij samoumevni. Na določenih fotografijah je razvidna spretna ročna montaža negativa v velikosti formata Leica z deli klasičnega reprofilma. Veliko je eksperimentiral tudi s fotokopijami fotografij, posebno umetnostjo, ki se je razvila v osemdesetih letih. Fotokopirane fotografije je montiral na izdelane fotografije in jih zopet fotografiral. Zato lahko rečemo, da je bil tudi *fotokopir-artist*.

Njegov zadnji članek

Zadnji članek, ki ga je napisal in objavil v KunstHausu, je bil po-

svečen življenju in smrti Klauza Nomija, zares posebnega umetnika, pevca in performerja, ki je vnesel v glasbo nekaj povsem novega. Frenk je na splošno imel rad umetnike, ki so izstopali iz ustaljenih okvirjev in v katerih je na trenutke spoznaval tudi samega sebe. Več memorialov znanih umetnikov je napisal za revijo *Revolver* in

tako slovenskim bralcem približal življenje Jamesa Deana, Riverja Phoenixa, Freddija Mercuryja, Alme M. Karlin in številnih drugih. Nekatere zgodbe teh ljudi, na primer Klauza Nomija, je ob pomoči imitatorja Mirča Janče celo oživil na eni izmed svojih razstav v Metelkova mestu. Na koncu svojega zadnjega članka je zapisal:

»Klaus Nomi in njegova umetnost živita naprej.« Sam dodam: »Frenk Fidler in njegova umetnost živita naprej!« Upam, da se je že srečal z vsemi temi, o katerih je pisal, in da se imajo vsi skupaj lepo tam, kjer pač so.

Kot da bi vedel, da boš odšel dosti prehitro

Frenki, hvala za tvoje prijateljstvo in navdih. Tvoje delo in spomin nate ostajata vzdana v temeljih naše hiše umetnosti. Kjerkoli že si in kamorkoli si namenjen, tvoj duh ostaja naš večni in neumrljivi del. Naša dolžnost je, da v bližnji prihodnosti izdamo najprej monografijo tvojega obširnega fotografskega opusa in pozneje tudi posamezne zgodbe, ki si jih že sam uredil z avtorskim besedilom in s fotografijami v svojih unikatnih knjigah, kot so: Slovenska pomlad, Metamorfoza – Slovenija, Almi Karlin v spomin ... Knjige si že pripravil za tisk, kot da bi vedel, da boš odšel dosti prehitro in popolnoma tiho, tiho in umirjeno, kot si živel. Zbogom, Frenki ...

Fanzin KunstHaus o Frenku Fidlerju

Marca 2012 je izšel fanzin KunstHaus, ki je v celoti posvečen Frenku Fidlerju. Predstavitve je potekala v Klubu SOT 24,5 na Metelkovi, kjer so zbrani prisluhnili besedam župana v senci brez listnice Terraha ter odličnim šansonom Edith Piaf v izvedbi Matije Puža, enega najboljših interpretov šansona pri nas. Na predstavitvi so zbirali tudi sredstva za izdajo njegove monografije.

Njegovo serijo fotografij Ljubljane hrani Mestni muzej Ljubljana, zahvaljujoč njegovim sorodnikom pa se njegov fotografski arhiv in vsa ostala dela odslej nahajajo v bogati zbirki Ljudskega muzeja Rogaška Slatina.

SUZANA TRATNIK

BREZ BOLEZNI NI ZDRAVJA

Oni dan me je prešinilo, da bi mi prišla prav kakšna bolniška. To je tisti pojav, ko doma bolehaš in zato dobivaš nekaj denarja ali pa še fušaš po svoje. No, za kulturnico je oboje vsekakor razkošje: prvič, da bi sploh prišla do bolniške, do katere smo samozaposleni v kulturi upravičeni šele po enem neprekinjenem mesecu bolezni. Zakaj je tako, res ne vem. Verjetno je kulturovanje že samo po sebi brezkončno in nepretrgano bolehanje. Drugič, še večje razkošje bi bilo, če bi kulturniki sploh lahko kaj fušali, recimo, hodili na dom in tam na črno recitirali svoje pesmi, na skrivaj pisali kratke zgodbe po naročilu in jih zainteresiranim prodajali brez računa, ali za keš na roko dirigirali na rojstnodnevnih zabavah. Zakaj nihče ne kupuje kulturniških uslug na črno, na primer, zakaj si nihče ne da prevesti kakšnega tujega romana samo zase, tudi ne vem. Ni čudno, da izraz svobodni umetnik ni več skladen z birokratskim opisom, pa tudi z realnostjo ne. Zdaj se temu reče samozaposleni v kulturi in marsikdo se vpraša, le kaj potem sploh tak osebek je, če ni obrtnik? To je podobno tistemu, ko ti mama reče, pojdi v svojo sobo pa se zaposli sam(a) s seboj, skratka, ne nagajaj mi, ker nimam časa zate. Ampak glede na predlagane nove kriterije superministrstva za kulturo, izobraževanje, šport in tako naprej, ne bo več veliko samozaposlenih v kulturi, kaj šele da bi lahko bolehal in vlekli bolniško – ta odvečni privilegij bo morda za nas sploh ukinjen. Če si že praznike lahko prikrojimo po svoje, in brezsravno delamo na sveto noč, veliko noč in na dan Marijinega vnebovzjetja.

Edina možnost za daljši bolniški staž bi bila zame diagnoza homoseksualnosti. To stanje imam zagotovo več kot mesec dni, vendar o tem ne morem obvestiti svoje zdravnice in tudi ona me na tej osnovi ne bi mogla poslati na nadaljnje specialistične preglede ali mi predpisati zdravila, ker homoseksualnost pri nas ne velja za bolezen. In tudi kazniva ni več. Že zelo dolgo ne. Od leta 1977 ne več. Tudi lezbištvo ni več kaznivo in po medicinski klasifikaciji ne velja več za bolezen – čeprav v glavnem ni bilo niti nikjer omenjeno. Te obešenjaške ideje za bolniško na osnovi svoje spolne usmerjenosti so se namreč spomnili gejevski aktivisti na Švedskem v davnih časih, ko je homoseksualnost tudi tam še veljala za bolezen. Tako mi je neki Šved pred leti povedal, da so organizirano klicali svoje delodajalce in jim tvezili: »Danes me žal ne bo v službo. Vzel bom bolniško.« In ko je delodajalec vprašal, kakšna bolezen jih daje, so odgovarjali: »Danes se počutim tako homoseksualno in nisem za v službo.« Če jim je šef odvrnil, da to vendar ni razlog, da ne bi mogli delati ali pa da homoseksualnost ni nikakršna bolezen, so mu odgovarjali, da je, saj tako pravi medicina.

Ampak ti časi so minili. Nobene bolniške na osnovi istospolne usmerjenosti ne boste dobili, ker ta od leta 1975 naprej ne velja več za bolezen – čeprav nekateri še vedno trdijo, da jo je mogoče zdraviti. Pred kratkim se je v naših krajih mudil tisti, bojda v Medugorju razsvetljeni Italijan, katerega

poklic je zdaj pravzaprav ta, da je *ex-gej*. Ozdravil se je homoseksualnosti, nakar je iz njegovega telesa izpuhtel še virus HIV. Vse to z božjo pomočjo, seveda. Jebeš medicino, ki neozdravljiva stanja zaobide tako, da slednjič razglasi, da to sploh niso nobene bolezni. Še aids so medicinski eksperti razglasili tako rekoč za kronično, ne več smrtno bolezen, in namešali nov koktajl za ljudi s HIV-om oziroma z aidsom, ki po rednem uživanju zdravila za kratek čas sploh niso kužni, še več, tudi v njihovi krvi začasno ni zaznati virusa. Tako trdijo zdravniki, ampak omenjeni italijanski poklicni bivši pederast Luca di Tolvo, ki je katoliški decil slednjič predaval v postojnskem župnišču, ne v civilnem šolskem centru, že ve, da virus HIV izgine, če se grešnik spreobrne in najde boga. Omenil je, da se je morda nerodno izrazil, ko je trdil, da se je »ozdravil« homoseksualnosti, moral bi govoriti o razsvetljenju in spreobrnitvi. Saj ima vendar vsak pravico na glas govoriti o svoji osebni izkušnji, kaj šele, če je ta osebna in božja hkrati. Pri nas to navadno razumemo, saj ima vsak človeški osel pravico do mnenja in vsaka človeška opica pravico do odrekanja pravic – pa naj bo na trgu zdrava konkurenca pravic, naj se vidi, katere so boljše, pravilnejše, imenitnejše, bolj tradicionalne in avtohtone, katere manj smrdijo in katere pri ljudstvu bolj zažgejo. V tem duhu je bržkone ravnal tudi zunanji minister Karl Erjavec, ki je nedavno sklical srečanje Medresorske komisije za človekove pravice na Ministrstvu za zunanje

zadeve, med povabljenimi nevladne organizacije, ki delujejo na področju človekovih pravic, pa je vključil tudi Kul.si – Zavod za družino in kulturo življenja ter Iskreni.net, ki so sicer aktivno nasprotovali sprejetju Družinskega zakonika, zlasti z metodami laganja, škodljivega zavajanja in brezsravnega podtikanja. Ampak če so že pravice na svobodnem trgu, naj vlada še svobodna konkurenca pri izbiri metod, s katerimi se jih propagira, kupuje in prodaja.

Že med razpravo o Družinskem zakoniku v parlamentu je eden od poslancev SDS (kakopak) predlagal možnost brezplačnega zdravljenja za homoseksualce, ampak samo za tiste, ki bi to želeli. Hm, tudi to bi lahko sodilo v širitev pravic za slovenske lezbijke in geje, ki naj imajo tudi pravico, da se počutijo bolne in nenormalne, družba pa naj jih v tej dobri veri pač izdatno podpre. Poslančev predlog ni bil upoštevan, a v teh kriznih časih, ko je na trgu tako malo dela, a veliko pravic, raznih bolezni, neupravičenih potnih stroškov, preveč civilnih praznikov in podobno nezdruživih pojavov, res ne bi več prav prišlo, če bi se na državne stroške zdravili še ljudje z zavoženo spolno orientacijo, kajti potem bi se tega spomnile še ženske z odsotnostjo materinskega čuta, posamezniki z nerazrešenim ojdipovim kompleksom in tako naprej.

Oprostite, vsega res ne gre zdraviti. Neki delež nenormalnosti je vendar potreben v vsaki družbi, sicer večina ne bi mogla živeti v iluziji, da je zdrava.

Pomoč

LEGEBITRINA SVETOVALNICA – poteka v obliki osebnega svetovanja, podpore in pomoči. Vsak ponedeljek, sredo in petek od 12h do 16h, ob torkih in četrtek pa od 12h do 18h na Trubarjevi 76/a ali po telefonu 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

SKUPINA ZA SAMOPOMOČ OKUŽENIH GEJEV – v Sloveniji deluje internetna mreža HIV-pozitivnih gejev in skupina za samopomoč: člani se dobivajo enkrat na dva tedna. Če bi se jim rad pridružil, vprašaj svojega zdravnika na Infekcijski kliniki za kontakt. Anonimni e-mail: gaypoz.si@gmail.com

PROJEKT EVERYWHERE

Certifika družbene odgovornosti za ozaveščena in varna mesta za moške, ki imajo spolne odnose z moškimi. Glej: www.everywhereproject.eu

Gejevske in lezbične pogovorne skupine

DIC Legebitra organizira družabne aktivnosti, namenjene mlajšim gejem in lezbijkam do 30. leta starosti. Za več informacij pokličite 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

DIC Legebitra organizira tudi »Iskrene pogovore« za razpravo o tistem, kar želiš in te muči. Za več informacij pokličite 01 430 51 44 ali piši na naslov: legebitra@siol.net

Društvo za integracijo homoseksualnosti (DIH) pogovorne skupine organizira izmenjave vsak petek ob 19.30 uri v Ljubljani (Slomškova 11) in in občasno v Kopru (klub MKC). Za program in vsebino pogovornih skupin glej: www.dih.si

V ŠKUC – Kulturnem centru Q (klub Tiffany) po predhodni napovedi potekajo pogovorno- filmski večeri, delavnice in bralni krožek Anonymous readers. Za program in vsebino glej: www.kulturni-centerq.org/ in klub Tiffany na Facebooku.

V ŠKUC – Kulturnem centru Q (klub Tiffany) poteka dvakrat na mesec Lezbično-feministična univerza, kjer potekajo predavanja, pogovorni večeri in kulturni dogodki na temo lezbičnega feminizma. Za program in vsebino glej: lezbicnofeministicauniverza.wordpress.com/ in http://twitter.com/lezfemuniverza in LFU na Facebooku.

Informacijski centri in knjižnice

Info točka Legebitra, Trubarjeva 76/a, 1000 Ljubljana. Odprto vsak delovni dan med 12. in 16. uro. E-mail: legebitra@siol.net. Telefon: 01 430 51 44. [www.drustvo-legebitra.si]

Lezbična knjižnica, Metelkova 6, 1000 Ljubljana (1. nadstropje, prostori Škuc-LL). Telefon: 01 432 73 06. Izposoja: četrtek in petek od 15. do 19. ure [www.ljudmila.org/lesbo/knjiznica.htm]

Galerija Media Nox (Kotiček za istospolno usmerjene mlade) in Homodok Maribor (Arhiv za gejevske in lezbične študije), Židovska 12, 2000 Maribor.

Revije ter radijske oddaje

Narobe [www.narobe.si]

Lezbomanija na Radiu Študent (vsako prvo soboto v mesecu ob 13. uri) [www.radiostudent.si (kultura – lezbomanija)]

Transintegral na Radiu Mars (vsak zadnji četrtek v mesecu ob 13. uri) [www.radiomars.si]

GLBT organizacije

DIC Legebitra [www.drustvo-legebitra.si]
Gejevska sekcija Škuc Magnus [www.ljudmila.org/siqrd/magnus]

Lezbična sekcija Škuc LL [www.ljudmila.org/lesbo]

Društvo za integracijo homoseksualnosti DIH [www.dih.si]

Društvo Parada ponosa [www.ljubljanapride.org]

Heterhomo naveza [www.facebook.com/heterohomo.si]

Športno društvo Out in Slovenija [www.outinslovenija.com]

Lingsium – skupina za istospolno usmerjene mlade Maribor [www.lingsium.org]

Neformalna skupina Medoti [www.medoti.si]

Klubi in bari

Café Open – gej frendli lokal, Hrenova ulica 19, Ljubljana [www.open.si]

Green Moon
Poljanska cesta 3, Ljubljana
[Facebook: Green Moon - Agwa cocktail bar]

Tiffany – LGBTQ klub v okviru ŠKUC – Kulturni center Q, Masarykova 24, stavba Lovci, prtiličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). Zabave potekajo vsak petek in občasno ob sobotah. www.ljudmila.org/siqrd/tiffany in www.kulturni-centerq.org/ in klub Tiffany na Facebooku.

Monokel – lezbični klub v okviru sekcije ŠKUC – LL, Masarykova 24, stavba Lovci, prtiličje desno (Metelkova mesto, bivša vojašnica). [www.klubmonokel.com]

Klub K4 – sobotni gejevski in lezbični disko enkrat na mesec.

Kersnikova 4, Ljubljana. [www.klubk4.org]

Gymnasivm – klub in savna: »moški za moške«, Ulica pohorskega bataljona 34, Ljubljana. Telefon: 01 5342 485. Odprto: Nedelja, ponedeljek, torek, sredo, četrtek med. 15. in 22. uro, petek in sobota med 15. in 23. uro. [www.klub-libero.si]

Internet

Slovenski seznam virov za geje in lezbijke SIQRD [www.ljudmila.org/siqrd]
Blog Glavca [http://glavca.blog.siol.net/]

Mejling liste

Mreža – poštni seznam (mailing lista), ki je namenjen diskusijam o queer (gejevskih, lezbičnih, biseksualnih, transvestitskih in traseksualnih) temah in obvestilih o queer dogodkih v Sloveniji. [www.ljudmila.org/siqrd/mreza]

Forumi

Forum za aseksualce [http://asslo.mojforum.si/]

Mavrični forum [www.mavricni-forum.net]

Open Cafe forum [http://forum.open.si]

Drugacén [www.drugacen.net]

Rozalija (za roza mame in očete) [http://rozalija.editboard.com/]

Kultura

Ljubljanski festival gejevskega in lezbičnega filma - najstarejši tovrstni festival v Evropi. Poteka vsako leto konec novembra / začetek decembra. [www.ljudmila.org/siqrd/fglf/]

Roza kino
Kino Udarnik, Maribor
http://zavodudarnik.wordpress.com/roza-kino/

Zbirka Lambda, zbirka literarnih in teoretskih del s področja homoseksualnosti. [www.ljudmila.org/siqrd/lambda.php]

Zbirka Vizibilija, lezbična knjižna zbirka. [www.ljudmila.org/lesbo/vizibilija.htm]

ŠKUC – Kulturni center Q (klub Tiffany) – literarni večeri, bralni krožek Anonymous readers, performansi, koncerti, razstave, filmski večeri, delavnice idr. www.kulturnicenterq.org/.

Zavod Pink Klip – razstavnici in drugi projekti. pink.klip@gmail.com.

Prijava homofobičnega nasilja

Povej naprej! [DIC Legebitra]
Prijava: legebitra@siol.net
ali po telefonu 01 / 430 51 44 (Jasna)

Roza alarm [Škuc-LL]
Prijava: www.ljudmila.org/lesbo/alarm

Glb-frendli usluge

Zdrav splet
Analno zdravje, testiranje, kirurgija, estetika
Cesta v Mestni log 55, Ljubljana
Telefon: 040 431 070
Lackova cesta 54, Maribor
Telefon: 02 614 44 77

Zobozdravnica Mojca Koželj, dr. dent. med.
Zdravstveni dom Ljubljana
Enota Polje (Vevče)
Cesta 30. avgusta 2, Ljubljana
tel: 01/5864-951

Turistična agencija Let's go rainbow
Dunajska 29, 1000 Ljubljana
[www.letsgorainbow.com]

narobe

Apolonija Kelc
20
Študentka radiološke
tehnologije, boksarka.
Moj moto: Življenje je
nepredvidljivo in
nepotrebno definicij.
lezbijka

Maja Ličen
18
<http://open.si/?cat=50>
(Vse je že napisano v
Open dnevniku.)
lezbijka

Foto razkritje

Vabljeni k sodelovanju pri akciji Foto-razkritje!
Kontakt: Lothar Orel, tel.: 040/522-881;
e-pošta: gink.biloba@gmail.com

Sanni Nieminen
19
Finska EVS prostovoljka,
popotnica.
queer

Tjaša Jarc
21
Študentka FDV.
biseksualka

LJUB ANA PRIDE 2012

26.05 - 02.06.

26.05. Sobota

Dan družin @ Cafe Open (13.00)
Gledališka predstava "U cipelama
mog roda" @ KUD (20:30)
Otvoritvena zabava "PinKish Italo
Disco (Lavka, Schrauff, Duli)" @
KUD (22:30)
Roza Sobota @ K4 (od 23:00)

27.05. Nedelja

Oaza prijateljstva @ Park Tivoli
(14:00)

28.5. Ponedeljek

Okrogla miza "Kako sveta je
sveta Rimokatoliška cerkev"
vloga Rimokatoliške cerkve pri
emancipaciji diskriminiranih
skupin @ Cafe Open (19:30)

29.05. Torek

Mississippi Goddamn: podobe
odpora v glasbi @ Cafe Open (19:00)

30.05. Sreda

Gledališka predstava "Baba Babi
Babo" @ Cafe Open letni oder (20:00)

31.5. Četrtek

Somrak bleščavih sprevrženecv:
Apokalipsa @ Klub Tiffany (ŠKUC
Kulturni center Q) (21:00)

01.06. Petek

Koncert Neomi @ Cafe Open letni
oder (20:00)

02.06. Sobota

Parada Ponosa (zbiranje ob 12.00
na Metelkova mesto. Ob 13.00 krene
povorka po ulicah Ljubljane).

Zaključni program (govori, koncert,
dj program) @ Kongresni trg (14.00 -
16.00)

Zaključna zabava Tedna Parade
ponosa @ Tiffany & Monokel -
Metelkova mesto (od 23.00)

Mestna občina
Ljubljana

www.ljubjanapride.org

ISSN 1854-8474

9 771854 847004